

številka 2

julij 2007

Kadri in Demir
Begunca

Jerca Mrzel
Spomini na
Ljubo Prenner

narobe .
revija,
kjer je
vse prav.

Akcija
Živa knjižnica
Report
Rozavizija

Za Narobe ni potrebno plačati.

How many CDs have you burnt without labeling them with the contents? How many files have you saved on your computers without naming them properly, which meant you never found them again? Let him be the first to throw a stone . . . This is exactly what happened to the cover photo – its author's name has got lost. We'd like to ask the author to contact us. We're taking her out for an ice-cream.

Avtor/ica?

Koliko CD plošč ste zapekli, ne da bi na ploščo napisali, kaj je na njej posneto? Koliko dokumentov ste shranili na računalniku, ne da bi jih pravilno poimenovali in jih zato nikoli več niste našli? Naj prvi vrže kamen . . . Tudi z naslovno sliko se je zgodilo prav to; ostala je brez imena avtorice. Prosimo jo, naj se nam oglasi. Jo peljemo na sladoled.

Zadnje ...

V Ljubljani je med 15. in 22. junijem potekal 14. literarno-glasbeni festival *Živa književnost*, na katerem so se predstavili pisatelji in pesniki iz Italije, Turčije, Izraela, Portugalske, Estonije, Nizozemske, Srbije, Belgije in Slovenije. Leta 2001 je incident po festivalu *Živa književnost* botroval k nastanku prve *Parade ponosa* v Sloveniji. Brane Mozetič je namreč ob zaključku festivala na pijačo v bar *Café Galerija* povabil kanadskega pesnika Jeana Paula Daousta. Na vhodu ju je ustavil varnostnik in jima rekel, naj se navadita, da ta lokal ni za *take vrste* ljudi. Zaradi tega nista smela vstopiti v bar.

Sedma *Parada ponosa*, ki je potekala 30. junija, je nosila naslov »Ponosno naprejk«. Petra Salaj, predstavnica LGBT društev, je v svojem govoru na paradi poudarila, da lezbijke, geji, biseksualci in transseksualci sporočamo, da nas homofobija, ki jo je moč opaziti na Poljskem in v Rusiji in tudi pri nas ne bo ustavila. Še naprej se bomo zavzemali za svoje pravice. Parado je pozdravil tudi ljubljanski župan Jankovič, ki je poudaril, da je Ljubljana lepo mesto, ker je strpno mesto . . .

. . . ampak žal njegove besede niso povsem resnične. Dan pred *Parado ponosa* so se nasproti mestne hiše pojavili grafiti »smrt pedrom«, »dol iz pedri«, prečrtane slike dveh penisov in podobno. Hkrati je bila Ljubljana polepljena z nalepkami, na kateri sta bila prečrtana gejevski in lezbični par, pod sliko hetero para pa je pisalo »Ohranimo slovenski narod«. Tudi letos ni šlo brez fizičnega nasilja: zvečer so pred K4 štirje fantje pretepli geja, ki je končal na urgenci.

Več o *Živi književnosti* in *Paradi ponosa* boste lahko prebrali v naslednji številki *Narobe*, ki bo izšla konec septembra.

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik I, številka 2
Julij 2007

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar

Sodelovali so: Ana Šporčič – Janis, Andrej Habjan, Andrej Pišl, Andrej Zavrl, Boštjan Mlakar, Brane Mozetič, Doris Orel, Jasna Magič, Luka Pieri, Marta Pirnar, Miha Lobnik, Mitja Blažič, Ruth Baldacchino, Simon Maljevac, Suzana Tratnik, Tanja Lesničar – Pučko, Tea Hvala, Zala Hriberšek

Lektorica: Zala Hriberšek

Urednica fotografije: Nada Žgank

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra

Vodja projekta: Simon Maljevac

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni pomoči ŠOU (Študentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada RS za mladino in Urada za mladino MOL.

Revija *Narobe* je objavljena pod licenco Creative Commons [priznanje avtorstva + nekomercialno]. Licenca je dostopna na www.creativecommons.si

Za *Narobe* ni potrebno plačati.

Mone

V osnovni šoli sem bil večkrat predsednik razreda. Kaj naj zdaj, bil sem pač grebator. In vzoren in priden in odličnjak in neproblematičen ... in vse te fine stvari, s čimer se starši radi pohvalijo.

Naloga predsednika razreda je bila pogosto zožena na to, da sem moral »v imenu celega razreda« nekajkrat izbojevati pri tovarišicah, da nas niso spraševale. Če to ni uspelo, so sledili individualni pristopi. Vedno je komu umrla teta. Nekaterim je ista teta umrla večkrat na leto. Sam tega izgovora nikoli nisem upal uporabiti. Smrt je bila preveč skrivnostna, da bi se človek z njo igral. In vse tiste stvari, ki so mi jih pravili pri verouku ... Mrtve tete res niso bile moj izgovor. Pa čeprav na račun slabše ocene. Ampak teh tako ali tako ni bilo veliko. Kaj naj zdaj, bil sem pač priden ... in tako zelo *nefrajerski*.

Ena od pomembnih nalog predsednika razreda je bila tudi določitev kraja končnega izleta. O tem smo pravzaprav odločali vsi skupaj in običajno smo se hitro dogovorili, kam bomo šli. Vedno pa se je našel kdo, ki je temu nasprotoval in to me je spravljal v sveto jezo. Le zakaj mora biti proti, če smo vendarle vsi za? Jasno je, da je naša odločitev najboljša, najbolj ugodna in sploh fina. Posamezniki, ki so bili proti, seveda niso imeli alternativnih ponudb, niti niso imeli argumentov. Proti so bili preprosto zato, da so bili proti. Iz *inata*.

Pozneje – takrat, ko ni bilo več toliko finih stvari, s katerimi se starši radi pohvalijo in so o kakšni stvari glede mene raje molčali – sem bil s podobnim fenomenom soočen na gejevski in lezbični sceni. Tudi tu je vedno nekdo, ki je *partibrejker* ... predvsem seveda v

očeh tistih, ki bi radi, da vsi plešemo na isto muziko in v rog vpijemo ista gesla. Danes me, ko kdo mirovniško zalaja, da bi morali vsi geji in lezbijke vendarle držati skupaj, dobesedno *prime srat*. Ponašajo to tisti, ki ne upajo priti na parado ponosa in lezbične ter gejevske aktiviste kritizirajo iz udobja svojega kavča. E, s takimi iz *inata* ne želim držati skupaj!

Malce drugače, priznam, je takrat, ko sam organiziram kakšno aktivnost, za katero trdno stojim in verjamem vanjo. Takrat malce težje sprejemem, da vsi niso tako zelo navdušeni in da nekateri celo tiho protestirajo. Da vsi pač ne držijo z mano. In skupaj. Ljudje imajo različna mnenja. Na tiste, ki so brez argumentov in zgolj glasno lajajo, se ne zmenim kaj dosti. Bolj me zmedejo tisti, ki ne lajajo glasno. Sprašujem se, kaj je skrito v tišini? Z leti ugotavljam, da pogosto nič drugega kot nekakšen aktivistični protestni larvurlartizem, poln interesov, principov, zgodovine. Pogosto so to protesti tistih, ki bi jim na Primorskem rekli *mone*.

Tisto, kar sem se naučil, je, da je potrebno stopiti čeznje in iti naprej. In skozi take korake se kristalizira prihodnost aktivizma.

Roman Kuhar, urednik (roman.kuhar@gmail.com)

Kazalo

-
- 2 **Novice od tu**
 - 6 **Novice od tam**
 - Intervju**
 - 10 Kadri in Demir: »Svojega življenja ne bi spremenil za deset vaših 'normalnih' življenj«
 - Tema**
 - 14 Azil: Ko država plačuje odvetnika, ki nastopa proti njej
 - Kolumna**
 - 18 Mitja Blažič: Vojna zvezd
 - 19 Suzana Tratnik: Kdo je tu normalen?
 - Politika**
 - 20 Nova varuhinja o GLBT vprašanjih
 - 21 Miha Lobnik: Učim se zmernega aktivizma
 - 22 Nihče ne diskriminira gejev in lezbijk na delovnem mestu. Ali pač?
 - 23 **Aids**
 - »Veš, da te ne bom pustil, skupaj bova šla skozi to«
 - 24 **Knjiga**
 - 26 Milan Šelj: Molk ubija
 - 27 Kate Walker: »Pretvarjati se, da homoseksualnost ni najstniška tema, je čista ignoranca«
 - 30 **Plošča**
 - 32 **Film**
 - Gledališče**
 - 34 Lojze Svete: Preproste karakterne vloge me niso nikoli zanimale
 - Portret**
 - 36 Martina Ipša: »Če kaj skrivaš, potem že mora biti nekaj narobe, ne?«
 - Pisma iz tujine**
 - 37 Ruth Baldacchino: Kaj se skriva v besedi?
 - Intervju**
 - 38 Jerica Mrzel: Ko se je pojavila dr. Prennerjeva, se je spremenilo ozračje
 - 42 **Mediašit**
 - Komentar**
 - 43 Tea Hvala: Odvisno od lezbijke
 - Akcija**
 - 44 Knjiga: Okno v svet – ki ga je treba odpreti
 - Report**
 - 45 Eurogames 2007
 - 46 Rozavizija 2007

Usak nastop Drvene Marije je presenečenje

Marca je v Monoklu v okviru festivala *Rdeče zore* nastopila zagrebška glasbena skupina Drvena Marija. O njihovem nastupu smo se pogovarjali s pevko, kitaristko, aktivistko in pisateljico Mimo Simić, ki je med nastopom prebirala duhovite zgodbe iz svoje zbirke *Pustolovščine Glorie Scott*.

Kdaj je bila ustanovljena Drvena Marija in do kdaj bo obstajala?

Drvena Marija obstaja že od pamtiveka. Njen lirsko-epski izraz je iztrgan iz kolektivnega nezavednega naroda in narodnosti bivše Jugoslavije, pa tudi iz plemen, ki so ta teritorij naselila daleč pred Vikingi in Nibelungi. Že zato bo Drvena Marija vedno obstajala, kajti njeni hiti se bodo prenašali – tako kot Iliada in Odiseja – še tisočletja v bodočnost človeške rase. In ne samo to: skladbe so prilagojene slušno-kognitivnemu

aparatu ščurkov, ki bodo v post-apokaliptičnem, post-nuklearnem svetu, oropanim človekove navzočnosti, prenesle v večnost besede in melodije Drvene Marije s kolena na vlaknasto koleno.

Ali so besedila pesmi pop soc-religiozne skupine Drvena Marija napisane v podobno duhovitem slogu kot peripetije Glorie Scott? Je družbena kritičnost v pesmih še smiselna?

Besedil ne bi imenovala »duhovita«, prej bi rekla, da so »duhovna«. Če si pobljže ogledamo nekaj verzov tega angažiranega benda, bomo opazili izjemno raven premišljanja o svetu in univerzumu. V pesmi *Posvečenje razodetja* slišimo: » ... kajti bridka so pota posuta/z ognjem iz zlomljenega stekla/in

solz oko sto kali/dveri iz zlega pekla.« Seveda bodo v pesmih Drvene Marije našli tolažbo tudi vsi tisti, ki jim ni mar za eksistenencialna vprašanja. V skladbi *Homoseksualci* bomo tako našli verze: » ... od povsod klevete, z vseh strani/najljubši nam je sad, pravijo, banana!«, medtem ko refren iste skladbe poziva k družbeno-seksualni revoluciji: »Homoseksualci bodimo vsi/tudi v vas, dobri ljudje/naj se želja prebudi!« Sicer pa se pod pesmi ne podpisujem sama, ampak sodelujem z bratom Romanom (ki je malo popularnejši na književni sceni, ne pa tudi na lezbični), tako da lahko govorimo o svojevrstnem družinskem projektu.

Ali boste posneli CD?

Z veseljem, ne pa nujno. Naša glasba je take vrste, da vsako uokvirjanje (kar snemanje CD-ja gotovo je), vsak poskus, da bi jo ujeli ali zaslužnili v zvočnem zapisu, nujno pripelje do svetoskrunstva samega dela. Vsaka izvedba Drvene Marije je presenečenje tako za publiko kot za nas izvajalke. To esencialno kvaliteto pa bi snemanje zagotovo izničilo. Toda zaradi potrebe, da bi se obogatile in proslavile, bomo podpisale pogodbo s katero koli založbo, ki bi nam bila pripravljena plačati vsaj 100 evrov na osebo.

Kakšni so vaši vtisi o nastupu v Klubu Monokel?

Nastopa se spominjamo skozi pivsko meglo, toda sledovi šminke na ovratnikih naših srajc in evrski bankovci v dekoltejih najbolje pričajo, da smo bile izjemno dobro sprejete v naši sosednji in polpriateljski Sloveniji. Zato se bomo vedno rade vračale v Monokel, vse dokler nas bodo razuzdane slovenske lezbijke želele poslušati in (malo manj) gledati.

Suzana Tratnik

Čudna družina

Na natečaju za promocijski film kampanje »Vsi drugačni, vsi enakopravni« je zmagal predlog Ane Jereb in njen scenarij »Čudna družina«. V njem Kati predstavi svojo družino: mamo, ki trobi na trombon, očeta, ki kleklja, brata, ki se bori za pravice živali, dedka, ki z rastafari kapico kadi pipo ... in nenazadnje tudi teto, ki se je končno zaljubila v žensko. Tridesetsekundni film se zaključuje s sporočilom »Malo smo čudni, ampak vseeno se imamo radi«. Na televizijah ga bodo začeli predvajati v drugi polovici junija. ➔

Foto razkritje

Pri *Narobe* smo na pobudo Doris Orel pričeli z akcijo »foto razkritje« GLBTQ oseb. Postavitev svojega obraza pred objektiv razbija brezoblično gmoto lezbijk, gejev, biseksualcev, transseksualcev, queer oseb ..., ki baje da živijo v Slo-

veniji. GLBTQ skupnost tako dobiva raznolike obraze. Ali kot je zapisala Doris: »Naše redko posejane aktiviste in aktivistke občudujemo, smo jim hvaležni, jim včasih zavidamo. Predvsem pa večkrat rečemo, da bi še mi kaj storili, a ne vemo, kaj ... E, zdaj veste!« ➔

Na sliki so prvi trenutki prvega »foto-streljanja« za foto-razkritje, ki ga opravlja urednica fotografije pri *Narobe* Nada Žgank. Če bi se tudi vi radi postavili na GLBTQ zemljevid, kontaktirajte Doris Orel (tel.: 040/522-881; e-pošta: gink.biloba@gmail.com).

Večer gejevske in lezbične proze

Aprila je bil v Galeriji Škuc že četrti večer slovenske gejevske in lezbične proze in poezije in prav navdušujoče je bilo videti tako veliko nastopajočih skupaj, čeprav je bilo na koncu vse že kar nekoliko naporno. Videli smo tudi filmčič Roberta Kulovca Muellerja o njem samem in nastop stand-up komičarke Martine Ipša. Ker elitizem oz. ekskluzivizem najbrž ne prideta v poštev, čeprav bi z lahkoto pogrešali vsaj kakšnega od nastopajočih, bi morda veljalo razmisliti najmanj o tem, da bi bralcem in bralkam določili čas, ki ga imajo na voljo za svoj nastop, saj nekateri namreč ne nehajo in ne nehajo in ne nehajo in ...

Roza mamice

Končno smo tudi pri nas dobili prvo neformalno skupino istospolnih družin *Roza mamice*. Trenutno združujejo več kot 10 roza mamic, lezbičnih in biseksualnih, takšnih, ki živijo v lezbični zvezi, poročence, samskih ... vse pa družijo otroci in z njimi povezane radosti in težave. *Roza mamice* so se organizirale z namenom druženja, pogovorov, izmenjave izkušenj, podpore, pomoči, samopomoči in zabave. Zaenkrat so ženska skupina, vendar ne odklanjajo možnosti, da bi, če bi bilo kaj zanimanja, medse sprejeli tudi gejevske družine. Naslov, če se jim želite pridružiti: roza_starsi@hotmail.com.

Tiffany spet odprt Spolovila v techno kolorju

Delovanje kluba Tiffany je prevzel Jernej Škof. Vendar pa Tiffany ne bo več »petkova luknja za žur«, pač pa nov programski vodja – po vzoru Monokla – obljublja delovanje Tiffanyja kot kulturnega centra. Novo programsko shemo kluba je maja otvorila »gejgalerija«, poezija na plakatih, v besedi in art filmih avtorja Roberta Kulovca Muellerja, ki se je s svojim kratkim filmom *Robert pilne Evropo* predstavil že na 4. večeru gejevske in lezbične literature v Škucu aprila letos. Roberta lahko vidite tudi na zavihku *Narobe* v prvi skupini »foto-razkritih« gejev in lezbijk.

Medoti

V Sloveniji je začela delovati prva neformalna skupina za krepitev medvedje gejevske kulture. Povedano po domače: skupina združuje medote, ki si želijo druženja, zabave, zanimivih dogodkov in seksa. Poglejte na: <http://medoti.blogspot.com/>

Tea Hvala je aprila v klubu Monokel predstavila svojo z univerzitetno Prešernovo nagrado nagrajeno diplomsko nalogo o tem, kako se ameriška feministična znanstvena fantastika iz 50-ih in 60-ih let prejšnjega stoletja ukvarja s spolom, kako ga spreminja, množi, sprevača ali, še najboljše, ukinja. V ospredju njenega *queer* zanimanja je zato interseksualnost kot nekaj, kar ne sodi v klasično črno-belo delitev na moški in ženski spol. Interseksualnost, pravi avtorica, pomeni spolovila v techno kolorju.

In kako so pisateljice in pisatelji v svojih delih potvarjali naš spolni red? Nekateri so uvedli menjavo spolnih vlog, drugi spolne migracije, ki so posameznikom omogočale, da so iz določenega spola izstopili, tako kot človek izstopi iz politične stranke. Nekateri avtorji so spol preprosto ukinili ali uvedli nove spole, ki jih je bilo več deset. Avtorice so si morale za nove spole zamisliti tudi nove zaimke (npr. *olaji*).

Čeprav znanstveno fantastiko ponavadi pripisujemo domišljajskemu svetu, Tea Hvala opozarja, da je ZF lahko tudi odličen teren za preskušanje novih idej, ki se lahko realizirajo v realnosti. Vrsta tehničnih inovacij, ki jih danes uporabljamo, je bila najprej zabeležena v ZF romanih. Nenazadnje je

ta žanr predstavil tudi androgine podobe teles, ki jih danes vidimo na vsakem koraku. Ob krepitvi *queer* pozicij zato ni bojzani, da bo interseksualnost naslednja znanstvena fantastika, ki bo zdrsnila v realnost. Ali pa se je to že zdavnaj zgodilo ...

Spletno-oko.si

V Sloveniji je začela delovati prva spletna prijavna točka, kjer lahko anonimno prijavite otroško pornografijo ali sovražni govor, ki se pojavlja na internetu. Pri projektu sodeluje tudi policija, njen namen pa je zagotavljanje varnejšega interneta. Podobne spletne točke drugod po Evropi so že prispevale k odpravi nezakonitih in škodljivih vsebin na internetu. Poglejte in sodelujte na www.spletno-oko.si

Brez počitniških pomudb za LGBT

Pred poletnimi počitnicami smo poklicali na nekaj domačih turističnih agencij, kjer so nam zatrдили, da posebne potrebe po ponujanju počitniških paketov za LGBT populacijo v Sloveniji ni. Nobena od agencij namreč ni zasledila večjega zanimanja za takšne programe, zato jih tudi v prihodnje ne načrtujejo. Pri *Kompasu* sicer rade volje priporočijo zanimivejše kraje in možnosti strankam, ki izrazijo zanimanje, pri agenciji

Thalatta pa menijo, da bi bila za GLBT populacijo morda potrebna specializirana agencija, ki bi poleg potovanj ponujala tudi prilagojeni program.

V tujini počitnice za geje in lezbijke ponujajo predvsem agencije, ki posredujejo programe večjih operaterjev. Med takimi programi so vse bolj priljubljena križarjenja (rsvpvacations.com, atlantisevents.com), ki pa takim, ki imajo dovolj zanimanja (in denarja) tudi pri nas niso čisto nedostopna. Taka križarjenja, denimo, ponujajo ladjarji, ki jih pri nas zastopa *Mediterranean International*. Pri njih so nam povedali, da gejevskih križarjenj sicer ne oglašujejo, da pa bi ob ustrezni reklami verjetno zabeležili precejšnje zanimanje med slovensko populacijo.

Nekoliko bolje je poskrbljeno za tujce, ki pridejo v Slovenijo. Na netu se je namreč pojavila *Slovenija za gejevske turiste*. Poglejte na: www.sloveniaforgaytravelers.com.

Salome na MMS

Na letošnjih Melodijah morja in sonca sredi julija je Salome predstavila eno od svojih novih pesmi, ki jih pripravlja za svoj prvi CD. Besedilo pesmi je napisala Alka Vuica, spremljevalne vokale pa je odpela Jadranka Juras. Žal pa Salome ni nastopila v tekmovalnem, pač pa v zabavnem delu prireditve.

Gora zlomljen hrbet

Ob izidu filma *Gora Brokeback* so se glavni igralci na promocijskih obiskih različnih televizijskih oddaj

zelo trudili poudariti misel, s katero bi film približali širšemu občinstvu (in torej ne samo homoseksualni skupnosti, ki je bila že a priori navdušena) – osnovno idejo, ki

Alenka Spacal: Avtoportreti

Foto: Nada Žgank

naj bi upravičevala pomembnost, kakovost, vrednost filma: »Ne gre za gejevsko zgodbo, ampak za ljubezensko zgodbo«. V redu, ampak: pogosto je temu sledil zoprni dodatek: »... ki bi lahko mimo bila zgodba o ljubezni med moškimi in žensko«. Saj ne, da to ne drži, ampak zakaj bi to poudarjali? *Gora Brokeback* je pač drama. Gledalec se ob njej zamisli, a hkrati mu je jasno, da ima zgodba svojo specifiko. Sta glavna lika zaljubljena? Očitno. Imata zaradi tega težave. Ja. Težave, kakršne bi na njunem mestu lahko imela moški in ženska? Ne. Če kdo po ogledu misli, da so vsi geji nesrečni, pa naj.

No, napovednik za »namišljeni slovenski film« *Gora zlomljen hrbet*, ki je bil marca predstavljen na podelitvi Viktorjev, gre korak dlje. Z vsemi možnimi stereotipi, ki si jih lahko zamisli – mogoče lahko pravilno sklepamo, da heteroseksualen – človek, predstavi zgodbo o alternativnem gejevskem razmerju, se pravi o tako imenovanem trojčku. So glavni liki med seboj zaljubljeni? Ali gre zgolj za seks? Ni pomembno. Učinek burleske je dosežen: gledalci se smejijo. Če pa kdo ob tem pomisli, da so vsa gejevska razmerja taka, pa naj.

Obešenka

Alenka Spacal je maja v Monoklu izvedla performans razobešanja avtoportretov na vrv za sušenje perila. Lastne podobe je med letoma 2003 in 2005 slikala z oljnimi barvami na grundirane kuhinjske krpe. (Samo)ironični »gospodinj-ski« koncept je slikarki služil kot feministični okvir za umestitev osebnih zgodb v širši, družbenopolitični kontekst. Na razstavljenih samopodobah tako lahko vidimo različne marginalizirane identitete, ki jih je avtorica prevpraševala ob konceptu spola, hkrati pa se navezujejo tudi na seksualnost ter deloma na raso in religijo. Njene androgine podobe pričajo o lezbičnih poskusih preseganja klasičnih binarnih razmejitev po spolu. Pri tem se lahko zazremo v izraze tesnobe in strahu, slišimo krik, in nasprotno, utišano žensko s prekritimi usti ... Avtoportreti, s katerimi se Alenka Spacal zoperstavlja patriarhatu in heteroseksistični družbi, so na ogled na zadnji strani *Narobe*.

Literarni večer z Natašo Sukič

Nataša Sukič je aprila v Monoklu predstavila svoj kratkoprozni prvenec *Desperadosi in nomadi* (2005, ŠKUC-Vizibilija). V pogovoru s Suzano Tratnik je razkrila, da jo privlači konec sveta, konec znano-

sti, zgodovine in ideologij, nekakšna apokalipsa družbenega telesa. Predstavila je male, individualne zgodbe, ki jih črpa iz aktivističnih izkušenj in scenskega življenja. Hkrati jih umešča v širšo popularno kulturo. Njene zgodbe so zato prepletene z referencami iz glasbe, filma in celo znanstvenih dosežkov, kot je polet na Luno. V razpravi ob koncu večera je potrdila, da se ne izogiba oznaki urbana lezbična literatura, predvsem pa, da ne pristaja na ločevanje med pravo in vzvišeno umetnostjo in tisto, ki to ni. Trdi, da je opisovanje vsakdanjih političnih in aktivističnih vprašanj prav tako literatura. In da se ne gre pretvarjati, da tisto, kar se predstavlja za »čisto« umetnost, ni kontaminirano s politiko.

Legebitrin in Dihov tabor o duševnem zdravju

»Homoterapija« je bil naslov tokratnega zimskega Legebitrinega in Dihovega tabora, ki je marca potekal v Fiesi. Gostujoča predavateljca Tomaž Škorjanc in dr. Peter Zajc sta skupaj z udeleženci razpravljala o tem, kako se strah pred razkritjem, ponotranjena homofobija, pomanjkanje družinske in prijateljske podpore in odsotnost pozitivnih LGBT vzornikov v medijih pogosto iztečejo v različne oblike depresije, družbeno izoliranost, slabo samopodobo in motnje hranjenja. Udeleženci so razpravljali o svojih osebnih izkušnjah in ponovno se je pokazalo, kako so tovrstne razprave pomembne in »očiščujoče«.

Med večernimi družabnimi aktivnostmi je izstopal sobotni večerni šov *Express Yourself*, ki je zelo uspešno izstrelil kar nekaj talentov tudi na letošnjo *Rozavizijo*.

Avstrijski GLBT Zeleni v Monoklu

»Grüne Andersrum Steiermark«, GLBT sekcija avstrijske stranke Zelenih, so nas konec marca obiskali v Klubu Monokel. Daniela Grabe, Susanna Ecker, Shenja Paar in Gerald Kuhn iz območje

stranke v Gradcu so spregovorili o skupnem aktivizmu nevladnih organizacij in lokalnih strank. Tovrstno sodelovanje jim omogoča, da specifična GLBT vprašanja vnašajo v parlamentarno razpravo, pa tudi v izobraževalni program, ki ga imajo vse avstrijske politične stranke. V pogovoru so omenili, da enega od večjih uspehov vidijo v tem, da je bila avstrijska poslan-

ka Zelenih Ulrike Lunacek že pred izvolitvijo v parlament razkrita kot lezbijka. Sicer pa GLBT sekcije Zelenih, ki delujejo v vseh avstrijskih provincah, organizirajo predavanja ter literarne in filmske večere, saj menijo, da delo na področju kulture pomembno prispeva k vidnosti v javnosti. Po drugi strani pa politike seznanjajo s problematiko gejev in lezbijk. Imajo tesne stike z nevladnimi organizacijami, ki jih včasih tudi finančno podpirajo. Njihov namen je, da bi bili učinkoviti kot manjkajoči člen med vladno politiko in nevladnimi organizacijami.

gorsko idilo krasi mavrična zastava, ki jo v gore nosijo hribolazci in hribolazke Dihove sekcije *Out in Slovenija*. Njihov končni cilj je osvojitve Triglava, pred tem pa so se (in se še bodo) povzeli na Sv. Jakob, polhograjsko Grmado, Sv. Ano, Slivnico, Šmarno goro, Storžič, Vrtaško sleme, Stol in na koncu Triglav. Poleg očitnega rekreacijsko-družabnega namena *mavrične transverzale*, bo mavrična zastava na Triglavu imela tudi svoj prav tako jasen simbolni (in nenazadnje subverziven) pomen. Več o GLBT pohodih v hribe: www.outinslovenija.com

Gledališka igra PUM Radovljica

PUM Radovljica, program za mlade od 15 do 25 let, ki jim ni uspelo končati osnovne ali srednje šole, so 17. maja, na mednarodni dan boja proti homofobiji, premierno predstavili gledališko predstavo o istospolni ljubezni »Ljubezen je ljubezen«. Gre za igro znotraj igre; igralci na oder postavljajo predstavo Romeo in Julija, a režiserka nikoli ni zadovoljna z

Julijino igro. Po vrsti zapletov na njeno mesto stopi odlični igralec Žiga, ki je razkrit gej in ki je zagledan v Romea. Prizor odigrata prepričljivo – in tako je tudi na premieri. Le da je tam Žiga napravljen v žensko in igra Julijo. Gledališka predstava je nastala kot del projekta Amnesty International »Ljubezen je ljubezen – zmanjšajmo homofobično nasilje med mladimi«.

Janša ni gej

V decembrski oddaji *Trenja* je premier Janez Janša takole odgovoril na Slakovo trditev, da je slovensko javnost presenetil, ko je na državno proslavo prišel s spremljevalko Urško Bačovnik: »Kar se tiče presenečenj, ne vem, zakaj bi bilo to takšno presenečenje. Če bi z mano prišel spremljevalec, potem verjamem, da bi bilo to presenečenje.« Ne, v tem odgovoru ni bilo homofobije ...

Mediji o Narobe

Tiskovna konferenca ob predstavitvi prve številke *Narobe* je bila pričakovano slabo obiskana. Nova gejevska in lezbična revija preprosto ni vsebina, ki bi bila za večinske medije zanimiva. Na tiskovni konferenci sta tako sedela le dva

novinarja, prvi iz *Vest.si* (posnetek si lahko ogledate tule: www.vest.si/2007/04/07/gej-je-ok-narobe/), druga pa iz *Direkta*, ki je o *Narobe* poročala precej narobe. (Urednik *Narobe* recimo nikoli ni rekel, da je *Narobe* bolj študijska revija kot je bil *Revolver*, čeprav je bilo v *Direktu* to tako zapisano.) Kratki predstavitvi revije sta bili objavljeni še v *Studiu City* in *Medijski preži*.

Narobe v K4

Prvo številko revije *Narobe* smo ... klm ... lansirali (sic!) na aprilskem roza žuru v K4. Razdelili smo nekaj čez 300 izvodov revije. Koliko revij je po prežurani noči pristalo v smetnjakih okrog K4, nismo preverjali. Res pa je, da je naslednje jutro veter po Kersnikovi premetaval le en raztrgan *Narobe*. P. S. Torta je bila dobra!

Novice od tu so pripravili: Mitja Blažič, Andrej Habjan, Zala Hriberšek, Roman Kuhar, Jasna Magič, Luka Pieri, Suzana Tratnik in Andrej Zavrl.

Poljska — obljubljena dežela

Država, ki jo vodita enojajčna dvojčka Kaczynski – eden kot predsednik države, drugi kot predsednik vlade – je enostavno rečeno čudna, retorika njene vlade

pa skrajno zaskrbljujoča. Poljski minister za šolstvo Roman Giertych je marca na sestanku evropskih ministrov za šolstvo predlagal uvedbo vse-evropske prepovedi »propagiranja homoseksualnosti«. Zatrdiril je, da je propaganda o homoseksualnosti usmerjena k vse bolj mladim ljudem in da otroci ponekod ne smejo več govoriti o očetu in mami, ker naj bi to kršilo pravice homoseksualne manjšine. »Istospolna partnerstva preprosto ne moremo predstavljati kot normalna, saj očitno kršijo naravne zakone. Ne gre za diskriminacijo,« je zatrdiril. »Resnica nikogar ne diskriminira ...« Giertych je pozneje poljski vladi predstavil še predlog zakona, ki bi na Poljskem prepovedal promocijo homoseksualnosti in podobnih deviantnosti. Zakon naj bi z zaporom ali globo kaznoval vse, ki bi v šolah

govorili o tovrstnih seksualnih sprijenostih. A Giertych ni čudak, ki ga nihče ne jemlje resno. Njegove načrte je na primer podprl tudi njegov namestnik Orzechowski, ki je zatrdiril, da se mora »vsakdo spoprijeti s svojimi slabostmi« in da je opustitev homoseksualnosti prav takšna stvar kot

opustitev kajenja. Tudi predsednik vlade Jaroslaw Kaczynski je potrdiril, da bi bila promocija »gejevskega življenjskega stila« v šolah nesprejemljiva. »Eno je strpnost do homoseksualnosti, drugo je njena promocija,« pravi. Sprašuje se, v čem je sploh problem, saj imajo homoseksualci svoje klube, organizacije, medije in literaturo. No, predlog zakona vseeno (še) ni prišel v parlamentarno obravnavo.

Sočasno s tem je na Poljskem potekala odmevna akcija proti homofobiji, saj je raziskava inštituta *GfK Polonia* pokazala, da 53% vprašanih državljanov in državljanov Poljske meni, da je homoseksualnost greh, 57% je zatrdirilo, da geji in lezbijke svoje spolne usmerjenosti ne bi smeli razkazovati v javnosti, 45% pa, da bi ho-

moseksualci morali svojo spolno usmerjenost zdraviti. Akcija je bila sestavljena iz dveh serij plakatov. Najprej so bili po Poljski razobešeni plakati z napisom »Kaj zijaš, peder/lezba?«, čez nekaj dni pa plakati s sliko geja in lezbijke in z napisom: »Peder/lezba ... To slišim vsak dan. Sovraštvo boli.« Gejevski obraz na plakatih je bil Greg Czarnecki (njegov blog si lahko ogledate tule <http://gregswarsaw.blogspot.com>), ki bo o svoji izkušnji biti obraz *pedra* na plakatih po vsej Poljski spregovoril za jesensko številko *Narobe*.

Dogodki na Poljskem so botrovali tudi nekaj peticijam proti homofobiji. Tako je Evropski parlament aprila sprejel resolucijo *O homofobiji v Evropi*, v kateri obsoja diskriminatorne izjave politikov in cerkvenih voditeljev proti homoseksualnosti in zahteva uradno evropsko preiskavo o tem, kaj se dogaja s človekovimi pravicami gejev in lezbijk na Poljskem.

Rusija — še ena objubljena dežela

Pretepeni Richard Faibrass (Right Said Fred)

Po prepovedani lanskoletni Paradi ponosa v Moski, se je konec maja skupina gejevskih in lezbičnih aktivistov odpravila k moskovskemu županu in mu želela predati peticijo, s katero so ga nagovarjali, naj dovoli letošnjo parado. Župan Juri Lužkov svojego mnenja ni

Parada ponosa v Sao Paulu

spremenil, še vedno meni, da bi bila Parada ponosa satanistični dogodek. Peticija do župana pravzaprav sploh ni prišla, saj so geje in lezbijke napadli pripadniki različnih verskih in nacionalističnih skupin, ki so vanje metali jajca in druge predmete, nekatere so tudi pretepli. Še bolj zastrašujoče je dejstvo, da je policija odstranjevala in aretirala geje in lezbijke, ne pa tiste, ki so bili nasilni do njih. Med ranjenimi so bili tudi znani posamezniki iz zahodnih držav: italijanski član Evropskega parlamenta Marco Capatto, nemški poslanec in borec za pravice homoseksualcev Volker Beck in pevec britanske skupine *Right Said Fred* Richard Faibrass.

Na dogodke v Rusiji so se s protestnimi notami odzvale tudi domače nevladne organizacije. Škuc LL je protestno noto poslal na rusko veleposlaništvo v Ljubljano, tja pa je bila poslano tudi skupno protestno pismo Legebitre, Lingsiuma, Magnusa in Mirovnega inštituta. V njem so zapisali, da so tovrstni dogodki korak stran od demokracije in odprte družbe, h kateri Rusija vsaj deklarativno strmi.

Rekordna parada ponosa

V brazilskem Sao Paulu se je letošnji Paradi ponosa pridružilo okoli 3 milijone ljudi. To so mokre sanje slehernega domačega aktivista, ki pripravlja ljubljansko Parado ponosa. Če bi bila udeležba v Ljubljani 1000-krat manjša kot v Sao Paulu, bi bile to še vedno mokre sanje ... Brazilska Parada ponosa je bila do sedaj največja na svetu.

Posilstva na Nizozemskem

V začetku junija je Nizozemsko pretresa novica o skupini moških, ki so z virusom HIV namerno okužili vrsto drugih moških. Stike z njimi so vzpostavili preko spletnih klepetalnic za geje, ob srečanju v živo pa so jih omamili in posilili. V času pisanja te notice sta dva moška že priznala zločin. Kot razlog sta omenila vzburjenje, ki sta ga ob tem doživela, in dejstvo, da bo večje število HIV okuženih moških povečalo njune možnosti za nezaščitene spolne od-

nose. Kaj res nikoli nista slišala za ponovno in večkratno okužbo s HIV? Obtožencema grozi 16 let zaporne kazni.

Dobri starši

ILGA je pripravila kratek televizijski spot v podporo homoseksualnim družinam. Spot prikazuje gejevsko družino, v kateri sin naredi razkritje pred očetoma. Pove jima, da je strejt, očeta pa le nejeverno skomigneta z rameni. Sledi sporočilo, da otroci, ki odrasčajo v homoseksualnih družinah, sami nujno ne postanejo homoseksualci. Ampak to sporočilo je dvorezen meč. Mar s tem ne dajemo legitimnosti tistim, ki se bojijo, da bodo otroci v homoseksualnih družinah tudi sami homoseksualci? Zakaj bi blažili njihove neumnne strahove? Mar s tem ne sporočamo, da je s homoseksualnostjo nekaj narobe ... da pa otroci morda le ne bodo homoseksualni?

Mar ni bilo že dovolj klečeplazenja, normalizacije, ugajanja za vsako ceno? S tem spotom pljuvamo v lastno skledo.

Telegejski

Poljska vlada se zopet smeši s svojimi metodami zatiranja tako imenovane »homoseksualne propagande«. Zdaj so se spravili še na otroške programe, saj naj bi se novačenje potencialnih gejev začelo že v rosnih letih. In to s Telebajski. Poljska varuhinja pravic otrok Ewa Sowinska je omenjeni program želela poslati v oceno psihologom, ki naj bi odločili, ali je Tinki Binki primeren vzornik poljski otročadi. Vijolični telebajsek ima namreč na glavi anteno v obliki trikotnika (simbol homoseksualcev, kaj pa drugega), v roki pa torbico, kar naj bi nesporno kazalo na njegovo spolno usmerjenost. Na podobno idejo so pred leti prišli tudi konservativni državljani ZDA, a jim oddaje ni uspelo prepovedati. Kakorkoli že, ekskluzivno vam lahko razkrijemo, da Tinki Binki zagotovo NI istospolno usmerjen. Noben modno ozaveščen gej namreč ne bi kombiniral vijolične oprave z RDEČO torbico! Modni *faux pas* brez primere.

O zaskrbljenosti poljske varuhinje pravic otrok so v poročilih 24ur zvečer poročali tudi na POP TV. Predvajali so izjavo nekega polj-

skega psihologa, ki je opozarjal, da fantje ne smejo reči »pa-pa«, tako kot Telebajski, ker se to za njih ne spodobi, ampak morajo reči »nasvidenje«. Jani Muhič, ki

je vodil poročila, se je na koncu poslovil z besedami: »Hvala za pozornost. Nasvidenje. Pa-pa.«

Pozor! Leteča taška!

Konec aprila so se na predvečer »kraljičinega dneva« v Amsterdamu odvijale tradicionalne olimpijske igre transvestitov in kraljic preobleke. Tekmovanja se je lahko udeležil vsakdo, ki si je bil pripravljen nadeti lasuljo in čevlje z vsaj 10 centimetrov visoko peto – čeprav so na koncu profesionalke vidno pometle s priložnostno konkurenco. Dame so namreč tekmovali v zahtevnih disciplinah (in si pri tem nemalokrat natrgale najlonke ali celo utrpele zlom nohta), med drugim v metanju dizajnerskih torbic ter teku v visokih petkah. Skupna zmagovalka je postala lokalna diva Windy Mills, ki nas je nato preostanek večera zabavala s svojim precej porednim nastopom.

Queer Zagreb

Maja je na Hrvaškem potekal peti festival *Queer Zagreb*. Tema tokratnega festivala je bila »balkanski queer«, zvezdi festivala pa francoski koreograf Jerome Bela in bolgarski umetnik Ivo Dimchev. Na festival je bila povabljen tudi Salome, ki pa je sodelovanje odklonila, saj ji organizatorji niso ponudili dovolj (finančne) pozornosti v primerjavi z nekaterimi nepoznanimi, drugorazrednimi transseksualci in kraljicami preobleke iz bivše Juge. Nadvse zanimiva je bila tudi predstavitev šestih filmov iz časa bivše Jugoslavije, v katerih nastopajo homoseksualci. Ti so, kakopak, postavljeni v komične vloge ali pa v vloge negativcev.

Roza policija

Med obiskom na Irskem so nas prijetno presenetile lične rožnate brošurice dublinske policije, ki je (v sodelovanju z *Gay and Lesbian Equality Network*) za delo z GLBT skupnostjo posebej usposobila nekaj svojih pripadnikov. Ti skrbijo za varnost in nekajkrat mesečno svetujejo na znanih GLBT lokacijah ter so vam na voljo tudi za pogovor ali prijavo kakršnegakoli homofobično motiviranega nasilja. Kako je že s tem pri nas?

Turška GLBT revija pred sodiščem

Lanskoletna poletna izdaja revije *Kaos GL Magazine*, ki jo izdaja turška gejevska in lezbična organizacija *Kaos GL*, se je znašla pred sodiščem, ker je bil eden od člankov v reviji opremljen s sliko dveh golih moških v seksualnem aktu. Sodišče je sliko prepoznalo kot pornografsko. Avtorji so zato kršili turški kazenski zakonik, ki ščiti otroke, mlajše od 18 let, pred pornografsko vsebino. Revijo bi morali izdati v posebnem neprozornem ovitku in z napisom, da je vsebina neprimerna za mlade. A ker *Kaos GL* revije ni prodajal, niti je ni uspel široko distribuirati, saj je bilo izdanih le nekaj čez 300 izvodov, je sodišče letos spomladi avtorjem revije izreklo oprostilno sodbo.

Dan boja proti homofobiji

Ob 17. maju, mednarodnem dnevu proti homofobiji, sta *Dib* in *Legebitra* v izjavi za javnost opozorila na različne pojavnosti oblike homofobije v slovenski družbi in še posebej v politiki. Ker je Evropska komisija leto 2007 proglasila za leto enakih možnosti za vse, se sprašujejo, ali bomo v tem letu pri nas naredili korak bliže enakim možnostim za vse, tudi za istospolno usmerjene. Ugotavljajo, da vse kaže, da ne bo tako.

Marija

Komur ni bilo od začetka jasno, da je Marija Šerifović, letošnja zmagovalka Evrovizije, lezbijka, naj gre preveriti svoj gejdar. Zmaga je še toliko slajša, ker je Marija odkrita lezbijka. Zato izjave Vilija Resnika o letošnji Evroviziji na oddaji *Piramida*, kjer je zatrdil, da je bil zadnji čas, da se je Evrovizija odmaknila »stran od teh homoseksualcev«, ne moremo opredeliti nič drugače kot preprosto butasta izjava.

»Ne bom skakala na odru, samo pela bom,« je Marija brezkompromisno postavila pogoj scenaristu odrskega nastopa Srbije. Tako je nastala domiselna scenografija z ženskimi vokali, ki sprva ignorirajo Marijo, nato jo tolažijo in v zadnji sekvenci skupaj z njo ob združitvi dveh ženskih dlani izrišejo srce.

Senzibilni gledalki je celoten pozitiven vtis nekoliko pokvarilo le Marijino dvigovanje treh prstov med glasovanjem in nekoliko nacionalistično naravnano ponovni nastop ob koncu, ko je pretresljivost odrskega nastopa zamenjalo mahanje s srbsko zastavo. Upajmo, da podoben nacionalistični duh ne bo (ponovno) udaril naslednje leto, ko bo Beograd preplavila stotina gejev. Spomin na poskus parade ponosa leta 2001 v Beogradu je še vedno krvav.

In živila sta srečno do konca svojih dni

V štirinajstih britanskih osnovnih šolah so začeli uporabljati slikanico s pravljico, v kateri nastopajo homoseksualna kralja, lezbična mati in istospolno usmerjen pingvin. Poskusni projekt, ki je namenjen otrokom, starim od štiri do enajst let, je namenjen spoznava-

nju spolne raznolikosti in vzpostavljanju strpnega odnosa do različnih spolnih usmeritev. In kakšna je pravljica? *Nekoč je živel princ, ki je iskal kraljico. Predstavili smo mu prvo kraljico, in še eno kraljico in še eno kraljico, a nobena ni bila pravšnja. Princ se je nato zaljubil v drugega princa. Poročila sta se in živila srečno do konca svojih dni ...* Starši nad pilotnim projektom baje niso preveč navdušeni. Življenje pač ni pravljica. Ali pač?

Lizzy
The
Lezzy

Nova zvezda virtualnega sveta, lezbijka Lizzy, osvaja tudi srca slovenskih LGBT-jev. Lizzy je risana komedijantka, ki brez dlake na jeziku spregovori o radostih in

tegobah lezbičnega življenja. Njena stvariteljica Ruth Selwyn lepo skrbi tudi za Lizzyjino družabno življenje, saj se ji je že pridružil prijatelj Gary the Gay, na poti pa so še drugi liki, ki bodo bržkone prav tako tipizirani, a bodo na simpatičen način opozorili na določene probleme, povezane z njihovimi profili. (www.lizzythelezzy.com)

»Ne bom vozil tega avtobusa!«

Litovska GLBT organizacija je v okviru projekta Equal pripravila tri plakate – »Policaj je lahko tudi gej«, »Lezbijka je lahko učiteljica«, »Na delovnem mestu ni potrebno skrivati homoseksualnosti« – , ki bi morali biti polepljeni po enem od avtobusov vilniuškega mestnega prometa. Čeprav je bila reklamna akcija plačana, avtobus s temi plakati ni vozil po mestu. Sprva je voznik avtobusa odklonil vožnjo, nato pa je bilo sporočeno, da je avtobus v okvari. V zgodbo se je vpletel tudi vilniuški župan Juozas Imbrasas, ki je zatrdil, da avtobus s takšnimi plakati preprosto ne more voziti po mestu in da bi se namesto tega morali zavzemati za družinske vrednote. Vladimiras Simonko, vodja litovske GLBT organizacije, se je na županovo oceno odzval z vprašanjem, če se »geji in lezbijke sploh lahko vozimo z mestnim prometom? Ali pa boste morda uvedli posebne avtobuse za homoseksualce?« GLBT aktivisti so se odločili, da bodo sliko avtobusa s plakati za pravice homoseksualcev nalepili na postajališča mestnega prometa in ob sliko zapisali: »Tu bi vas lahko pobral tak avtobus.«

Carlos in Fernando

Ko sta Carlos in Fernando, dva rožnata plamenca iz Bristla v Angliji, posvojila zapuščenega ptiča in tako baje postala istospolna družina – novica, o kateri so poročali tudi slovenski mediji – se je v uredništvu *Narobe* razvila živahna debata, kako poročati o še eni zgodbi o homoseksualnosti v naravi. Jane Waghorn, predstavnica britanske organizacije za zaščito narave *Wildfowl & Wetlands Trust*, ki je opozorila na istospolno družino, je v izjavi za javnost namreč zapisala, da je homoseksualnost med rožnatimi plamenici pogosta, kadar ni dovolj žensk. Razprava v uredništvu je šla v smer *queer* kritike tovrstnih novic, saj nam plamenca delata slabo reklamo, ker je iz notice razvidno, da plamenici »postanejo« istospolno usmerjeni le po sili razmer. Hkrati sta si obupno želela otroka (ptiča), kar naj bi bila posledica (hetero)normativnosti. Sploh pa so primerjave s svetom živali zgrešene na vsej črti, saj je človek del družbe in tudi do narave pristopa preko družbene interpretacije narave. Iz nekoliko teoretskih vod nas je potegnila članica uredništva, ki je menila, da gre vendarle le in samo za dva čisto običajna ptiča ...

Novice od tam so pripravili Roman Kuhar, Doris Orel in Ana Šporčič – Janis.

Foto: Nada Žgank

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Intervju s Kadrijem in Demirjem »Svojega življenja ne bi spremenil za deset vaših 'normalnih' življenj!«

V zadnjih tednih sem s Kadrijem in Demirjem večkrat pil kavo. Vedno, ko smo se srečali, sta mi opisovala nove skrite kotičke v stari Ljubljani, ki sta jih odkrila in kjer bi lahko nekoč stal njun butik. Kjer bi lahko ustvarjala. Razlagala sta mi, kako hodita mimo teh zapuščenih prostorov, gor in dol, vedno znova, in sanjarita o času, ko jima bo dovoljeno delati. 32-letni Kadri Shala je modni, 26-letni Demir Kruezi pa grafični oblikovalec. Najhujše od vsega, kar prestajata, je to, da ne moreta ustvarjati. Včasih kar ne morem verjeti, kako jima zloglasni Center za odstranjevanje tujcev (OK, zdaj se uradno imenuje Azilni dom, a njegova narava se ni spremenila), v katerem sta, ne srka volje do življenja. Ali pa je to mogoče le moj lažni občutek, kajti vedno, ko mi pripovedujeta o stari Ljubljani, se jima v očeh nekaj sveti ...

Njuna prošnja za azil je bila zavržena. Pritožila sta se na upravno sodišče, ki v času pisanja tega članka še vedno ni izdalo odločbe. In jima končno odprlo to prekleto kletko, v kateri sta zaprta.

Kakšne so možnosti za dostojno človeško življenje na Kosovu, če si gej ali lezbijka?

Kadri: Nikakršne. Geji in lezbijke so tabu tema. Niti najboljšemu prijatelju se ne moreš razkriti, ker ga boš zagotovo izgubil zaradi

tega. Kajti na Kosovu mislijo, da je homoseksualnost bolezen, ki se lahko širi tudi na druge ljudi.

Demir: Pa tudi intelektualci, nekateri psihologi in zdravniki, homoseksualnost razumejo kot bolezen.

Kadri: Leta 2004 sem bil na seminarju, kjer so sodelovali kosovski psihologi. Takrat so govorili, da je homoseksualnost bolezen, ki jo je moč pozdraviti s terapijami. Vse to se mi je zdelo zelo smešno, zato sem takrat protestiral in rekel, da je homoseksualnost nekaj, s čimer se rodiš.

In kakšen je bil njihov odgovor?

Kadri: Preprosto se niso strinjali z menoj. Trdili so, da je to bolezen. Da so homoseksualna občutja v puberteti sicer nekaj normalnega, da pa moraš pozneje iti preko tega.

Kako je na Kosovu z gejevsko in lezbično sceno?

Kadri: V Prištini obstaja organizacija za zaščito GLBT. Vsak mesec ali še redkeje organizirajo zabave, ki se odvijajo v skrivnem zasebnem prostoru. Tako se geji in lezbijke spoznava. Klubov in podobnega pa ni.

Verjetno ima najpomembnejšo vlogo internet?

Kadri: Ja. Večino komunikacije poteka preko interneta. Ampak tudi to ni varen prostor. Slišal sem za primere, ko so ljudje provocirali geje preko interneta. Predstavljali so se, da so geji. Ko so se zmenili za srečanje v živo, je na dogovorjenem mestu čakala skupina moških, ki so fanta pretepli, posilili in podobno.

Kako pa sta se vidva spoznala?

Kadri: V lokalu. Povsem slučajno. V mestu, kjer živijo moji starši. On je bil tu na obisku, ker nisva iz istega mesta. Ampak na začetku naju je bilo strah drug drugemu priznati, da sva geja.

Demir: Da, smejala sva se drug drugemu in govorila vse naokrog, le o tem ne. Potem je končno on vprašal, če sem kdaj poskusil z moškimi. In odgovor je bil seveda, da ja in da je to zame normalno. Ampak za to, da sva prišla to tega vprašanja, sva potrebovala ogromno časa.

Kadri: Nisem vedel, ali me bo zaradi tega poslal v saj-veš-kaj. Čeprav sva se odlično ujela v komunikaciji in imela podobne poglede in ideje, nisva bila prepričana. Ampak v obeh je gorelo in nisva vedela, kako bova drug drugemu pojasnila svoja občutja ... Imela sva veliko srečo, da sva se našla.

Sta se razkrila tudi pred starši?

Kadri: Ne. To so sami ugotovili.

Kako?

Kadri: Na grd način. Po posilstvu, ki sem ga doživel, so posiljevalci moji družini poslali anonimno pismo. Trije posiljevalci so namreč od mene zahtevali, da jim povem naslov in kdo so moji starši. Na ta način so mi grozili, da posilstva ne bi prijavil na policiji. S tem so me strašili. In potem so res poslali anonimno pismo.

Kaj je pisalo v pismu?

Kadri: Primitivnosti. Pisalo je: »Vaš sin je peder, ki se fuka v rit. Če ga ne boste sami odstranili, ga bomo mi, ker v našem mestu ne potrebujemo pedrov.« Češ to je patriotsko mesto, v katerem ne sme biti bolnih ljudi. Mama je odreagirala na zelo žalosten način. Bala se je, da bi se umazalo družinsko ime, da se nam bi smejali sosedje in podobno. Rekla mi je, naj odidem od hiše.

Kako si odgovoril na mamino prošnjo?

Kadri: Rekel sem ji, da če me ne more sprejeti takega, kot sem, da bom šel.

Mi lahko povesta, kako je prišlo do posilstva, o katerem govorita?

Kadri: Nek večer sva bila v lokalu, v katerem so bili še trije moški, ki niso bili domačini. A verjetno so slišali za najino vezo. Povabili so naju k mizi in nama govorili, da živijo v tujini in da so *gay friendly*. Naju je to zelo navdušilo, ker resnično niso izgledali kot kakšni primitivci. Ko so lokal zapirali, so naju povabili na pijačo k njim domov, saj so stanovali blizu lokala. Ker so nama bili všeč – ves čas smo se smejali – sva seveda privolila. Nisva vedela, kaj želijo. Res so ves čas dobro igrali. Ko pa smo prišli v stanovanje, so takoj začeli. Zgrabili so me za vrat, vrgli na posteljo in mi rekli, da bom dobil tisto, kar iščem.

Demir: Njega so zvezali, mene pa vrgli pod kavč in me začeli pretepati. Njega so posilili, mene pa pretepli.

Sta o tem lahko s kom govorila?

Demir: Ne. Če bi povedala prijateljem, bi na naju kazali s prstom. To je ta peder. Podobno se je v Prištini zgodilo dvema drugima gejeja. Pretepli so ju in enemu so porezali vrat. Skoraj je umrl. Ko sta ta dva geja zločin prijavila policiji, jima je policaj rekel: »Pa vidva vesta, da je homoseksualnost na Kosovu ilegalna?«

Je res?

Demir: Ne, ampak tako je ta policaj trdil. Potem je še dodal, da mu je žal, ker ni bi prisoten, da bi videl in užival v tem, kako so ju pretepli. Podobno je bilo tudi v bolnišnici. Zdravnik jima sprva sploh ni želel ponuditi prve pomoči, ker sta homoseksualca. Ta primer je znan. In zato tudi midva nisva mogla spregovoriti, ker bi naju vsi poniževali zaradi tega.

So posiljevalci tudi tvoji družini poslali pismo?

Demir: Ne. Moji so nekako slišali za to. Večkrat so me spraševali, zakaj se ne poročim. Odgovoril sem, da sem mlad in da želim živeti svoje življenje po svoje. Ko so od nekoga zvedeli, da sem gej, so me vprašali, če je to res. Pritrdil sem. Moj oče je potem takoj odšel na sodišče in se mi odrekel. Prišel je z listom papirja, ga vrgel pred mene in rekel: nisi več moj sin.

Kadri: Še danes, več kot deset mesecev po tem, ko sva odšla, naju ni nihče od domačih kontaktiral. Nikogar ne zanima, kje sva in kako sva.

Demir: Ko se mi je oče odpovedal, sem se pogovoril s Kadrijem. Rekla sva, da morava oditi. Da tu za naju ni prostora, da življenje ni možno.

Kadri: Čprav o tem sva razmišljala že prej, že pred posilstvom. Razmišljala sva o tem, da odideva v neko evropsko državo, kjer spoštujejo človekove pravice. Ves čas sva imela v mislih Slovenijo, ker je že v času Jugoslavije slovela kot bolj demokratična. Po internetu sva klepetala z geji iz Slovenije, ki so nama govorili, da tu obstajajo klubi, organizacije, da ni veliko homofobije in podobno.

Vse to se je izkazalo kot zgrešena predstava, kajne?

Demir: Da. Mislila sva, da tu obstaja svobodnejša gejevska scena. Da lahko svojega fanta objameš na ulici.

Kadri: V glavi sva si ustvarila napačno predstavo. Ko so nama povedali, da tu obstaja gejevski klub, se je nama to zdelo nekaj nemogočega. Zato sva mislila, da je vse bolj svobodno. In tako sva se odločila, da prideva v Slovenijo. V Prištini sem imel svoj butik, ampak po posilstvu me to ni več zanimalo. Zaprl sem trgovino, vzela sva denar, ki sva ga imela in odšla.

Kako sta prišla do sem?

Kadri: Najprej z vlakom do Srbije, od tam do Bosne in naprej na Hrvaško. Nekaj dni sva preživela na Hrvaškem in poskušala ugotoviti, kako priti v Slovenijo, kajti za Slovenijo potrebuješ vizo. Ko nama je denarja začelo zmanjkovati, sva si rekla, da nazaj ne moreva več. Živa ali mrtva ... Nekako morava na drugo stran. Bilo je grozno! Mejo sva prečkala čez sečoveljske soline. Tam so bile že uhojene poti. Ampak ne veš, kdaj se bodo te poti končale.

Demir: In da so povsod kanali.

Kadri: Trikrat ali štirikrat sva morala plavati. In povsod je bilo blato. Ura je bila nekaj čez polnoč, ničesar nisva videla.

Sta bila sama ali vas je bilo več?

Kadri: Ne, sama sva bila.

Kdaj sta potem zaprosila za azil? In kakšen odnos je policija imela do vaju?

Kadri: Ko sva prišla na drugo stran, sva imela v žepu samo par evrov. Kupila sva si kavo in cigarete in odšla sva do avtoceste. Nisva vedela, da na avtocesti ne smeš štopati. Takoj je prišla policija in nama povedala, da tega ne smeva početi na avtocesti. Zahtevali so najine dokumente, in ko so videli, da sva državljana Srbije, so naju vprašali, kaj počneva tukaj. Rekla sva, da bova zaprosila za azil. Peljali so naju v Koper na policijsko postajo. Tam sva morala podati izjavo, zaradi česa prosiva za azil. Povedala sva, da sva homoseksualca in da sva par. Policaj, ki sva mu dala izjavo, je bil zelo, zelo prijazen. Rekel nama je, da morava isto stvar povedati tudi takrat, ko bova prišla v Azilni dom. Prej, ko sva plavala, sem izgubil en čevljev, drugega pa sem vrgel stran. Bil sem bos in ta policaj mi je potem dal celo čevlje. In potem so naju odpeljali v Ljubljano.

Demir: Govoril nama je, naj se pomiriva. Bila sva prestrašena in tresla sva se. Na nogah sva imela velike rane. Cel mesec so se celile. Na začetku sva komaj hodila. Bala sva se, da naju bodo vrnili nazaj.

Torej nista bila prepričana, ali sploh lahko zaprosita za azil?

Kadri: Ne. Rekla sva, da bova preprosto dvignila roke in prosila za pomoč. Ampak vedela sva, da nazaj ne greva. Če nama ne bi prvič uspelo, bi poskusila kako drugače.

Kako je bilo potem v Ljubljani v Azilnem domu?

Kadri: Ko sva dala prvo izjavo, so nama rekli, da se bo postopek zaključil v treh mesecih. Ampak potem sva morala dati še eno izjavo. Sledilo je zasliševanje ...

In takrat so vaju spraševali, kakšno vreme je na Kosovu in kdaj se je tam končala vojna?

Kadri: Da. Spraševali so naju o vremenu. Ločeno so naju zasliševali.

Demir: Kot da bi bila kriminalca ...

Kadri: Na tretjem zasliševanju sem komaj zdržal. Šlo je za psihološko igro. Želeli so naju zmeti. Trikrat so me spraševali o posilstvu, jaz pa preprosto nisem mogel več govoriti o tem. Pri tretjem zaslišanju so me najprej vprašali, če vem, kako se imenuje moj partner. Rekel sem, da je to Demir Kruezi. Vprašal sem jih, kakšna vprašanja so to, kako da je ime mojemu partnerju, s katerim živim že tri leta in pol. Odgovorili so mi, naj ne sprašujem in naj samo odgovarjam na vprašanja.

To je rekel inšpektor?

Kadri: Da. V sobi je bil še prevajalec in tisti, ki je vse zapisoval.

V katerem jeziku pa ste govorili?

Kadri: V srbsčini. Na drugem zaslišanju pa so hoteli, da govorim albansko. To sem zavrnil. Med ljudmi, ki govorijo ta jezik, sem doživel toliko grdega, da preprosto nisem več hotel govoriti albansko. Niti albanske glasbe ne morem več poslušati. Ko so me posiljevali, so tisti trije moški, ki so bili Albanci, na glas vrteli neko separatistično albansko glasbo. Tega ne

morem več slišat! Ampak inšpektor je zahteval, da govorim albansko, da bi lahko preveril, če sem res s Kosova. In potem sem pač govoril albansko ... Že prej sva prosila, naj naju ne dajo v kakšno sobo zraven Albancev. Ampak prav to so storili. In ti ljudje seveda na glas navijajo albansko glasbo.

Kaj pa so spraševali tebe?

Demir: Tudi mene so zasliševali. Stokrat sem jim rekel, da sem tam doživel nasilje in da tisti, ki bi doživel to, kar sem doživel jaz, verjetno ne bi vedel niti za svoje ime. Spraševali so me, kakšno je bilo vreme, ko se je zgodilo posilstvo. Rekel sem, da je bilo toplo. Da sem lahko hodil celo v kratki majici. Spraševali so, koliko stopinj je bilo. Tega nisem vedel. Vseeno so hoteli vedeti vsaj približno temperaturo. Rekel sem 17 stopinj. Nisem termometer, da bi lahko kar tako vedel temperaturo. Spraševali so me tudi, kdaj se je končala vojna. Tega nisem vedel, nikoli se nisem zanimal za to. Povedal sem jim nek približen datum.

Kako so se oni odzvali?

Demir: Nič. Rekli so OK in se nasmehnili. Morda jim je bilo v zadovoljstvo, če sem jim povedal napačne podatke.

Ampak na osnovi česa so trdili, da ni bilo toliko stopinj?

Demir: Verjetno so preverili na internetu. Ampak samo te stvari so jih zanimale. Ne pa to, da sva bila poslana in kako sva živela na Kosovu.

Kadri: Ampak kdo bi pomislil na vreme, ko se ti zgodi posilstvo? Kaj pa jaz vem, koliko stopinj je bilo takrat. Takrat sem samo razmišljal, kako pobegniti. Spomnim se okna, skozi kate-rega sem hotel skočiti, čeprav sem bil nag, stanovanje pa je bilo v drugem nadstropju. Ampak kaj bi se potem zgodilo z njim? Njega tam nisem mogel pustiti. Kako naj rečem ... ma, to je homofobija. Ljudje v Azilnem domu

so mi govorili celo, da se homoseksualnost da pozdraviti.

Socialni delavci so vama to rekli?

Kadri: Da. Rekli so, da je homoseksualnost možno pozdraviti s terapijami. To je rekla neka ženska, Majda, ki je predtem nekaj let delala v policiji, zdaj pa dela v Azilnem domu. Rekel sem ji, da svojega življenja ne bi spremenil za deset vaših »normalnih« življenj. Ona pa je še naprej govorila, da je to možno pozdraviti.

Imela sta torej tri zaslišanja. In na koncu so zaključili, da vajina prošnja ni utemeljena.

Kadri: Trdili so, da sva dala lažne izjave.

Ampak katere?

Demir: To glede temperature. In da se vojna ni zaključila takrat, kot sem rekel. Še danes ne vem, kdaj se je vojna zaključila in me niti ne zanima. Nisem bil v vojni.

Kakšno pa je življenje v Azilnem domu?

Kadri: Grozno.

Imata svojo sobo?

Kadri: Da. Če bi bil še kdo drug v sobi, bi naju to ubilo. Ampak čeprav imava svojo sobo, morava vedno biti pozorna. Stene so tanke in ljudje so ves čas na hodniku. Paziti morava, da drugi ne zvedo, da sva geja.

Vaju drugi ljudje v Azilnem domu nikoli niso vprašali, zakaj sta tu?

Kadri: Ne, ker se ne druživa s temi ljudmi. Drživa se zase. Že tri mesece ne hodiva v menzo. Hraniva se, kakor se pač znajdeva. Večkrat sva jim povedala, da je najin primer specifičen. Prosil sem celo za pomoč psihiatra, ker sem doživljal travme zaradi tega, kar se je zgodilo. Odpeljali so me v zdravstveni dom na Viču. Ko sem zdravniku povedal, v čem je problem, je rekla, da je ne zanimajo moje zasebne stvari in da naj ji povem, kje me boli. Da mi bo dala tablete. Rekel sem, da me nič ne boli, da me je le strah. Napisala mi je recept za neka zdravila, ki naj bi jih jemal šest mesecev. Vstal sem in ji rekel, naj jih kar sama jé.

Torej sploh ni bila psihiatrinja?

Kadri: Ne. Vprašal sem jo za naslov kakšnega psihiatra, pa je rekla, da tega ne bom dobil, ker Azilni dom ne bo plačeval psihiatrov. Da mi to pač ne pripada. To so bili naporni trenutki. Bila so obdobja, ko sva skupaj jokala, bilo naju je strah ... ampak za to se nihče ni zanimal. Bili so trenutki, ko sva lačna ležala v sobi. Takrat sem se spomnil, kaj sem nekoč imel in kje sem danes. Ampak ... imela sva

drug drugega. Najina ljubezen ... postala je močnejša.

Kako sta stopila v stik s Škuc LL, kjer so vama nato nudili pomoč?

Kadri: Rekla sva si, da mora obstajati kakšna organizacija, ki ščiti geje in lezbijke. Če jo imamo v Prištini, mora biti tudi tu. Prek interneta sva našla naslov od K4. Tam je študentska organizacija. Razložila sva, kakšna je najina situacija in napotili so naju na Škuc LL. Potem sva dobila telefonsko številko Tatjane Greif. Ogromno nama je pomagala od prvega dne naprej. Vrnila nama je hrabrost in optimizem. Bila nama je kot sestra, mati ... prijateljica. Ko mi je bilo težko, sem jokal v njeni pisarni ... in takrat me je tolažila. Nekoč je Demirja strahansko bolel zob. V zdravstvenem domu so mu hoteli le izruti zob, ne pa ga tudi popraviti. Rekli so, da ta usluga ljudem iz Azilnega doma ne pripada. Potem nama je Tatjana dala denar, da so mu popravili zob.

V Azilnem domu ne dobite nobenega denarja?

Kadri: Ne. Znajdeva se, kot znava. Pomagal nama je prijatelj iz Ljubljane.

Ko so vama zavrnilo azil, sta vložila tožbo.

Demir: Da. Borila se bova za svoje človekove pravice.

Kadri: To res ni normalno, da v Evropski uniji homoseksualcema ne dajo pravic. Ugotovila sva, da se ne boriva več samo zase, ampak za vse geje in lezbijke, tudi v Sloveniji. Ker verjetno je tu veliko teh, ki se ne upajo ali ne smejo razkriti.

Demir: Ampak ljubiti, objeti nekoga, to ni kršitev nobenega zakona.

Sta v Ljubljani kdaj doživela kakšno nasilje zaradi tega?

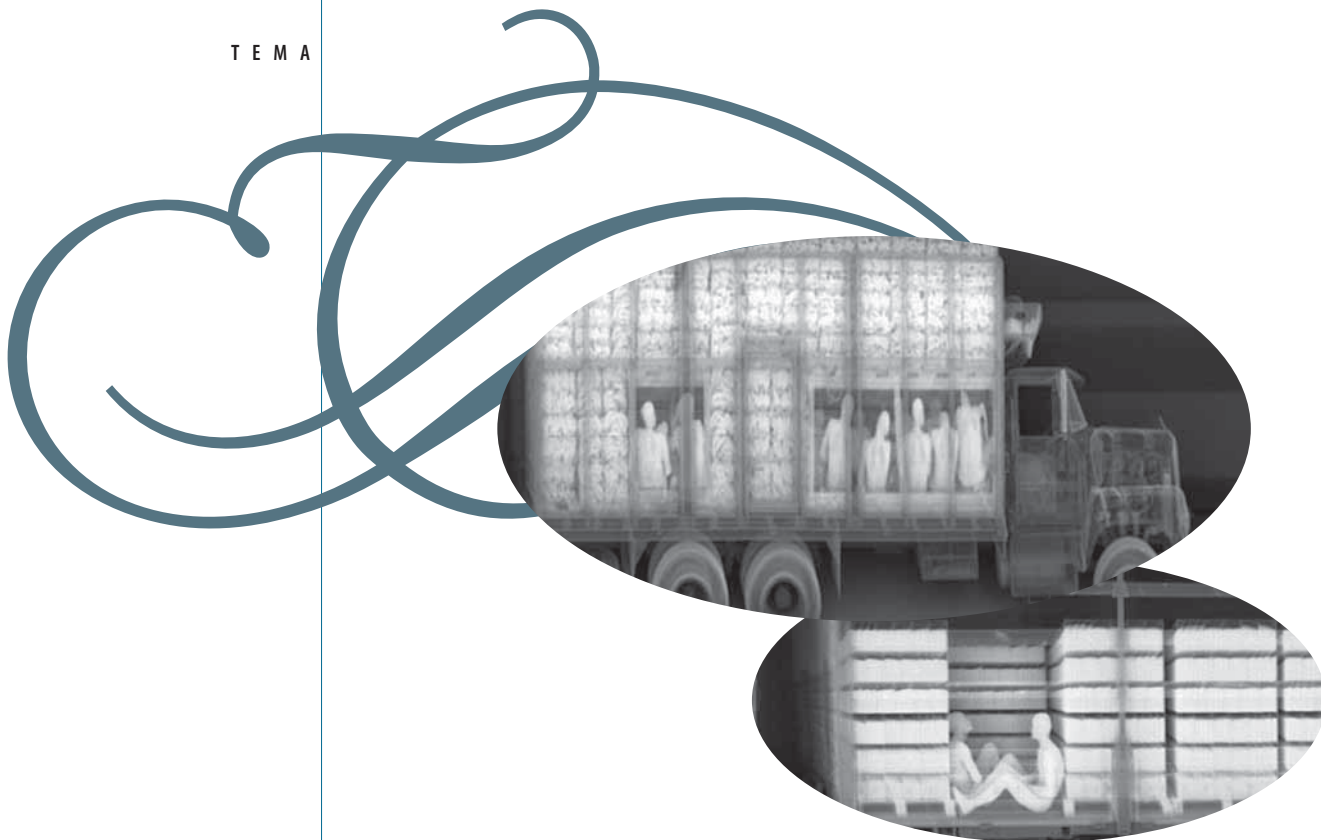
Demir: Da. Nek večer sva se vračala iz lokala na Poljanski cesti. Ko sva šla čez Prešernov trg, sem ga objel. Iz taksija je stopil nek tip in začel vpiti: »Jebem vam mater pedrsko!« Ampak midva sva ga ignorirala in šla naprej.

Kadri: Pred Mercatorjem na Viču pa nama je nekdo rekel: »Mater vam šiptarsko, albansko ...« Ampak dogajajo se tudi dobre stvari. Spoznala sva ljudi, ki nama pomagajo.

Če dobita azil, bosta ostala tukaj, ne glede na vse, kar se vama je tu zgodilo?

Kadri: Da. Rada bi odprla butik ali *gay friendly* bar ali kaj takega ... da bi se končno malce aktivirala in nekaj naredila iz svojega življenja.

Demir: Življenje je tako kratko, da ga je potrebno maksimalno izkoristiti.

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Azil

Ko država plačuje odvetnika, ki nastopa proti njej

Dokument, na osnovi katerega države v svetu urejajo politiko azila, je Ženevska konvencija iz leta 1951. Sprva je veljala le za evropske begunce po drugi svetovni vojni, pozneje pa je postala mednarodna konvencija, ki jo je podpisalo že 145 držav. Konvencija določa, da je begunec oseba,

ki ima utemeljen strah, da bo v svoji izvorni državi preganjan zaradi svoje rase, vere, nacionalnosti ali pripadnosti določeni družbeni skupini. Ker praksa kaže, da si države podpisnice Ženevske konvencije razlagajo na različne načine, je Evropska komisija leta 2004 izdala direktivo (2004/83/EC), ki postavlja minimalne standarde, na osnovi katerih morajo članice Evropske unije podeljevati status begunca oziroma azilanta. Vse države članice so zato morale do 10. oktobra 2006 svojo zakonodajo na tem področju prilagoditi zahtevam Direktive. Slovenija tega ni uredila v predpisanem roku. Trenutno je v pripravi *Zakon o mednarodni zaščiti*, v katerega bodo določila te Direktive vključena, v parlamentarni postopek pa naj bi prišel jeseni.

Gejevske in lezbične organizacije so si prizadevale, da bi Evropska komisija na svoj seznam razlogov, zaradi katerih posameznik lahko prosil za azil, vključila tudi spolno identiteto in spolno usmerjenost,

a predlog ni bil sprejet. Direktiva tako ne spreminja definicije begunca iz Ženevske konvencije, med razloge za utemeljen strah dodaja le še politično prepričanje. Za geje in lezbijke pripadnost določeni družbeni skupini tako ostaja ključnega pomena. Nekateri teoretiki so sicer predlagali, da bi geji in lezbijke lahko vlagali prošnje za azil na osnovi vere, saj je njihova homoseksualnost ponavadi v popolnem neskladju z »državno vero« določene družbe, a takega primera še ni bilo.

V nekaterih državah članicah, na primer v Nemčiji in v Veliki Britaniji, že poznajo sodno prakso, ki je na osnovi pripadnosti družbeni skupini gejem in lezbijkam podelila azil. V nekaterih drugih, med katere spada tudi Slovenija, homoseksualnost še ni bila razlog za podelitev statusa azilanta. Obstajajo namreč tri prevladujoče interpretacije, kaj pomeni pripadnost določeni družbeni skupini. V nekaterih pravnih sistemih pripadnost družbeni skupini razumejo

kot »varovalni mehanizem«, kar pomeni, da v to kategorijo spadajo vsi tisti, ki za azil ne morejo zaprositi na osnovi drugih razlogov, ki so v Ženevske konvenciji izrecno navedeni (rasa, vera, nacionalnost ...). Drugi menijo, da pripadnost družbeni skupini ni posebna kategorija, pač pa jo je potrebno razumeti v povezavi z drugimi okoliščinami. To pomeni, da naj bo azil odobren le tistim, ki so na primer preganjeni zaradi vere in pripadajo določeni družbeni skupini. Tretja interpretacija poudarja, da je pripadnost družbeni skupini posebna kategorija, vendar je ne smemo razumeti tako široko, da bi vanjo lahko vključili kar vse ljudi po vrsti. Omenjene dileme je sredi devetdesetih razrešila odločitev UNHCR, ki je potrdila, da geji in lezbijke pripadajo določeni družbeni skupini in so zato upravičeni prosilci za azil. V avstrijski, belgijski, danski, finski, grški, irski, južnoafriški, latvijski, nemški, nizozemski, norveški, švedski in britanski zakonodaji je zato istospolna usmerjenost eks-

plicitno navedena kot možen razlog za prošnjo za azil. Na svetu je trenutno 18 držav, ki so GLBT osebam že odobrile takšno prošnjo, med njimi so poleg že omenjene Nemčije in Velike Britanije še Avstralija, Belgija, Kanada, Finska, Irska, Nizozemska, Nova Zelandija in Združene države Amerike.

Kako dokazati istospolno usmerjenost?

Eden od največjih problemov, s katerimi se soočajo GLBT osebe, ko zaprosijo za azil, je dokazovanje njihove (spolne) identitete. V večini držav, iz katerih prihajajo prosilci za azil, nevladne organizacije sistematično ne beležijo homofobičnih napadov. Sami prosilci ponavadi nimajo nobenih

materialnih dokazov za zgodbe, ki jih pripovedujejo. Nekateri o tem težko govorijo, saj se bojijo zasmehevanja uradnikov in predvsem nasilja v azilnem domu, če bi se razvedelo, da za azil prosijo na osnovi spolne usmerjenosti. O tem strahu sta v intervjuju za *Narobe* govorila tudi Kadri in Demir.

Poročilo Sveta Evrope omenja grozljiv primer iz Velike Britanije, kjer je zdravnik pregledal anus prosilca za azil, da bi tako ugotovil, ali je prosilec resnično istospolno usmerjen ali ne.

Argument, s katerimi države pogosto zavrnejo prošnjo za azil GLBT osebam, je ugotovitev, da v izvornih državah ne bodo preganjani, če svoje homoseksualnosti ne bodo izpostavljali. Takšna je bila tudi zloglasna odločitev nemškega *Urada za begunce*, ki je leta

1983 zavrnil prošnjo Iračanu, ki je v Nemčijo pribežal zaradi preganjanja na osnovi spolne usmerjenosti. Na Uradu so menili, da bo prosilec za azil lahko mirno živel v Iranu, če bo svojo homoseksualnost skrival. Njihovo odločitev je nato zavrnilo nemško *Administrativno sodišče*, ki je menilo, da je odločitev Urada nesprejemljiva. Zatrtili so, da homoseksualni osebi ne moremo predlagati, naj skriva svojo spolno usmerjenost, tako kot tudi ne bi predlagali temnopoltemu posamezniku, naj poskuša spremeniti svojo barvo kože ali od vernika zahtevati, naj ne veruje več. Podobno sodno prakso so uvedli tudi na Novi Zelandiji, kjer so leta 1995 nekemu geju odobrili prošnjo za azil. V obrazložitvi so zapisali, da je »spolna usmerjenost lastnost, ki je ali prirojena ali nespremenljiva ali tako pomemben del identitete posameznika in nje-

govega dostojanstva, da ga ne smemo siliti v to, da bi se tej lastnosti odpovedal ali jo spremenil«.

Slovenski zakon o azilu

V Sloveniji je bil *Zakon o azilu* sprejet leta 1999 in v naslednjih letih večkrat spremenjen. Zakon, ki je nastal ob sodelovanju z nevladnimi organizacijami in ob pritiskih UNHCR, je imel svoje pomanjkljivosti, a je bil v primerjavi z zakonodajo v nekaterih drugih evropskih državah prijaznejši do beguncev. Po pridružitvi EU pa se je slovenska begunska politika začela ozirati po evropskih zgledih in njihovih standardih. Ti pa so – zanimivo – nižji kot so bili uveljavljeni v Sloveniji. Direktiva Evropske komisije (2003/9/ES) iz

Pogovor z Andrejem Peranićem

Je bil tvoj prihod v Slovenijo povezan z istospolno usmerjenostjo?

Deloma. V Slovenijo sem prihajal že v osemdesetih zaradi kluba K4. Za stalno sem se preselil po vojni na Hrvaškem. A v Slovenijo nisem prišel zaradi vojne. Želel sem se le odmakniti od situacije, v kateri se je znašla Hrvaška. Tam je bila takrat huda kriza. Želel sem oditi stran od razočaranj in frustracij, ki jih je za seboj pustila vojna. Želel pa sem se tudi osamosvojiti. Moji starši so sicer mojo spolno usmerjenost sprejeli brez večjih težav, a so me vseeno omejevali v mojih željah. Zato sem razmišljal o selitvi, saj sem poznal veliko gejev in lezbijk, ki so odšli drugam, ker v

svojem okolju niso mogli kvaliteto živeti. Ob obiskovanju K4 sem si v Sloveniji ustvaril majhen krog prijateljev, kar je pripomoglo k moji odločitvi, da se preselim sem. Pa tudi zaradi tega, ker je blizu Hrvaške, kar mi dopušča hitro vračanje domov.

Kako si takrat, ko si se odločil za odhod, razmišljal? Kakšna so bila tvoja pričakovanja in predstave o življenju v Sloveniji?

Pričakoval sem, da mi bo v Sloveniji uspelo življenje znova postaviti na noge. Slovenija je namreč v devetdesetih v očeh marsikoga iz bivše Jugoslavije predstavljala skoraj utopično državo, v kateri se lahko popolnoma izraziš, v kateri je marsikaj dovoljeno. V mojih očeh je Slovenija dopuščala veliko več svobode, da zaživim, kar sem. Seveda pa me je bilo na začetku strah. A k sreči so bili začetki bolj

uspešni, kot sem upal in dokaj hitro mi je uspelo dobiti službo. To mi je zagotovilo finančno stabilnost in neodvisnost od staršev.

Kako danes vidiš ta prostor? So se tvoja pričakovanja izpolnila?

Če pogledam nazaj, moram priznati, da se verjetno ne bi še enkrat odločil za življenje tu, saj se je po mojih izkušnjah Slovenija spremenila na slabše. Tu je sedaj veliko več prikrite nestrpnosti, govorjenja za hrbtom, opravljanja

in obrekovanja. Poznam veliko zgodb gejev in lezbijk, ki so bili žrtve nasilja prav v zadnjih letih.

Bi lahko rekel, da tu bolje živiš?

Težko primerjam življenje v Ljubljani z življenjem v Opatiji, prej bi rekel, da tu drugače živim. Življenje v Ljubljani je veliko bolj zanimivo, še posebej za mlade. Takrat, ko sem Ljubljano le obiskoval, so bile ravno možnosti glede zabave najbolj privlačne. Zdaj pa se to navdušenje počasi umirja. Pomembne postajajo druge stvari. V Opatiji se živi bolj ležerno, v Ljubljani pa se ljudje veliko bolj pehajo za denarjem in manj časa posvečajo druženju. Ne morem pa reči, da tu živim slabo, sploh ne. Živim v skupnosti, ki me podpira, kar je zelo pomembno za kvaliteto življenja.

Jasna Magič jasnamagic@yahoo.com

leta 2003 o minimalnih standardih za sprejem prosilcev za azil je tako omogočila, da smo v Sloveniji znižali že uveljavljene standarde, medtem ko je ista Direktiva v nekaterih drugih evropskih državah pomenila zvišanje standardov, saj so pred tem imeli izjemno stroge in nehumane standarde begunske politike.

Nov *Zakon o azilu*, ki je bil v Sloveniji sprejet februarja 2006, je proslcem za azil med drugim ukinitel pravico do brezplačne pravne pomoči na prvi stopnji. To pomeni, da se morajo prosilci na prvi stopnji – ob prijavi na *Sektor za azil* pri Ministrstvu za notranje zadeve – sami zagovarjati in si sami utirati pot skozi zapletene pravne mehhanizme. Prosilci seveda ne govorijo slovensko, praviloma ne poznajo

postopka in pogosto ne vedo, katera dejstva in dokazi so ključnega pomena za pridobitev statusa begunca. V odtegnitvi pravice do brezplačne pravne pomoči, pojasnjuje Neža Kogovšek z Mirovnega inštituta, je skrit še pravni problem: na prvi stopnji je namreč treba navesti vsa dejstva in dokaze, ki so pomembni. V primeru, da prosilcu ni podeljen status, se ta lahko pritoži na upravno sodi-

šče (in pozneje še na vrhovno sodišče), a pozneje ne moreš dodajati novih dokazov in dejstev. Človek pa brez pravne pomoči, pogosto pretresen in zgubljen v novi državi, kaj lahko pozabi na kakšno dejstvo ali dokaz ali se mu kakšna stvar sploh ne zdi pomembna, pa vendarle je. Zato ni presenetljiva ugotovitev UNHCR, ki na osnovi analize postopkov ugotavljajo, da imajo bistveno

Pogovor s Salome

Je bil tvoj prihod v Slovenijo povezan s tvojo transseksualnostjo?

V Ljubljano sem prihajala že v osemdesetih zaradi obiskov in nastopov v klubu K4. Takrat je bilo zelo težko, otok Rab, od koder prihajam, je namreč zanimiv le tri mesece na leto, čez poletje, preostalih devet mesecev pa je bilo moje življenje mučno. Doma so mi kar naravnost povedali, naj se odselim, če želim živeti svoje življenje kot transvestit. Tako sem odšla s trebuhom za kruhom. Za odhod v Ljubljano sem se odločila predvsem zaradi obstoječe gejvsko-lezbične scene. Vedela sem, da obstaja podporni sistem za istospolno usmerjene. Močan dejavnik je bil tudi klub K4, kjer sem lahko nastopala. Lažje mi je bilo oditi sem, ker mi to ni predstavljalo selitve v tujino; Slovenija je bila del Jugoslavije, torej skoraj dom.

Kaj si pričakovala od življenja v Sloveniji?

Pričakovala sem, da mi bo ravno tu uspelo izraziti tisti del svoje osebnosti, ki sem ga morala skrivati na Hrvaškem. Moje prve predstave o Sloveniji so bile povezane z mojimi izkušnjami obiskovanja K4. To so bile predstave o

strpnosti in sprejemanju. Kljub vsemu pa so bili moji začetki v Sloveniji zelo težki, saj so se večinoma vsi norčevali iz mene. Tudi mediji me na noben način niso sprejeli kot umetnice. Verjetno zato, ker sem s svojo podobo razbijala led. Občudoval me je manjši krog ljudi in to mi je pomagalo vzdržati. A dokler mi ni uspelo zgraditi medijske podobe, mi ni bilo lahko.

Kako danes vidiš ta prostor? So se tvoja pričakovanja izpolnila?

Nikoli mi ni bilo žal, da sem prišla v Ljubljano, vendar se mi zdi, da je danes v Sloveniji veliko več homofobije, kot jo je bilo v osemdesetih in devetdesetih. Za to delno krivim tudi slovensko politiko. Leta in leta za seboj nisem slišala komentarjev na ulici, pred kratkim pa so me ozmerjali na Čopovi sredi Ljubljane. Taki komentarji me zdaj sicer ne prizadenejo več. Sicer pa sem imela visoka pričakovanja glede svojega umetniškega dela in na tem področju v Sloveniji še nisem dosegla vsega, kar si želim.

Bi lahko rekla, da tu bolje živiš?

Končna selitev v Slovenijo je bila kljub vsem pričakovanjem neke vrste kulturni šok. Slovenija je vendarle drugačna od drugih držav bivše Jugoslavije. A če bi se

odločala še enkrat, bi se zopet odločila za življenje v Sloveniji. Zagotovo tu živim bolje, saj življenje na Rabu za mene ni imelo prav nobene prihodnosti.

Jasna Magič
foto: Primož M. Dolničar

večji uspeh tisti prosilci, ki so že na prvi stopnji deležni pravne pomoči, kar je prejšnji slovenski zakon tudi omogočal.

Še ena »šlamparija« *Zakona o azilu* so svetovalci za begunce, ki prosilcem pomagajo na drugi in tretji stopnji. Država je imenovala svetovalce za begunce (trenutno jih je okrog 40), ki pa so za svoje sve-

tovanje beguncem plačani le polovično od običajne odvetniške tarife. V praksi to pomeni, da beguncem s seznama štiridesetih odvetnikov svetujeta samo še dva odvetnika – drugim se preprosto ne splača. Sicer pa je plačnik odvetniških storitev pri svetovanju za begunce Ministrstvo za notranje zadeve. To pomeni, da se na sodišču na eni strani znajde begunec

in njegov svetovalec, na drugi strani pa Ministrstvo za notranje zadeve, ki hkrati plačuje odvetnika, ki nastopa proti ministrstvu. Narobe svet!

V Sloveniji je bilo od leta 1999 podeljenih okrog 150 azilov, noben od njih na osnovi spolne usmerjenosti

Druga država

V srednji šoli sem si v knjižnici *Britanskega sveta* sposodil film *Another Country*. Mislim, da je svojo vlogo pri tem odigrala naslovnica z Rupertom Everetom in dejstvo, da me je Anglija, kot sem jo poznal v Foersterjevem *Mauricu*, posebej zanimala. Film prikazuje mladega študenta, ki se znajde v precepu, ko ga v Rusijo popelje komunistični ideal, ljubezen do tovariša in želja, da preseže omejenost svojega okolja in vnaprej načrtovano življenje, ki ga je kot pripadnika višjega družbenega razreda neizogibno čakalo.

Vsak gej se enkrat zave, da ga v življenju čakajo scenariji, ki so jih zanj pisali drugi. To so lahko želje staršev, pričakovanja širše družine, prijateljev in tistih, ki ga v določenem trenutku obkrožajo. *Druga država* je zato dober koncept, ki ponuja možnost, da si svoje življenje organiziraš na novo, da se izogneš nekaterim zakonitostim, ki te čakajo v družbi, iz katere izviraš. Mislim, da je tudi pri nas veljalo in včasih še vedno, da si marsikdo namesto razkritja izbere pot, ki ga na koncu pripelje k temu, k *drugi državi*. Zato bi lahko govorili o *slovenskih gejevskih emigrantih*. To so

tisti, ki so odšli, velikokrat tudi zaradi drugih razlogov. Teško je namreč ločiti med željo po življenju v drugačnem svetu in željo po tem, da bi živeli neobremenjeno življenje. Oboje je namreč zelo prepleteno in marsikdo, ki je gej in je iz Slovenije odšel, se ne bi strinjal, če bi ga označili zgolj kot gejevskega emigranta, kot nekoga, ki je odšel le zaradi strahu pred težavami ali celo slabimi izkušnjami zaradi svoje spolne usmerjenosti.

Odhod je lahko torej razkritje na »prostorski način«, vendar prinaša nekaj dodatnih posledic. Z eno od njih sem se soočil, ko sem leto dni živel v Bruslju. Domotožje. Vendar tega moji slovenski so-izseljenci niso ravno dobro razumeli. Potreboval sem kar nekaj časa, preden sem razumel, zakaj prihaja do teh razlik ... Zagotovo drži, da je lažje oditi, če te veže manj stvari. A selitev ima gotovo vrsto senčnih strani, med katerimi sta osamljenost in domotožje pogosta in na nek način neizbežna preizkušnja.

Tridesetletni fant mi je ob pivu v enem od bruseljskih pubov opisal tole zgodbo: »Ni se bilo lahko prebiti iz domačega Prekmurja na položaj na ministrstvu v Ljubljani. V nekaj letih sem spoznal, da bo

to, da nisem poročen in nimam »pričakovanega« socialnega življenja, vedno večji problem pri tkanju neformalnih odnosov. Za napredovanje pa je potrebno zaupanje šefov in njihova podpora. Ta nastane tudi skozi družinske prijateljske vezi ...« V tujino je odšel, ker se je bal, da bo njegovo kariero ustavilo dejstvo, da je gej. Našel si je dobro službo v evropski instituciji. Ko sva pred dvema letoma nazadnje govorila, o vrnitvi v Ljubljano sploh ni razmišljal.

Razumem strah in nelagodje pred kariernimi preprekami, pred nekakšnim steklenim stropom, ki bi ga čakal v Ljubljani. Bruselj ponuja gejem prijazna delovna mesta in razmeroma živahno socialno življenje. A kakšna je cena? Zapustiti moraš okolje, v katerem si prej živel. Zapustiti moraš prijatelje in spremeniti določene vrednote. Sam pa sem v času, ko sem si v Ljubljani prizadeval, da bi se ta prostor spremenil, pognal nekakšne korenine, zaradi katerih sem se slednjič tudi vrnil.

Za posameznika je lahko odhod dobra rešitev. Pri tem je zelo pomembna izbira časa in načrtovanje. V prednosti si, če si izobražen, če govoriš tuj jezik in imaš nekaj izkušenj z različnimi vrstami dela. Zelo pomembni so znanci in

prijatelji, ki tam že živijo ali te v tem procesu spremljajo. V tujini se mora človek postaviti na novo: stanovanje, služba ali študij, družba, prijatelji ... vse na novo. Prijateljev ne izbiraš na isti način. Zgrabiš prve, ki se ti zdijo zanesljivi in pripravljeni na nekakšen soodvisen odnos. Potem pa je treba to »gasterbajterstvo« tudi preživeti ...

Morda velika tuja mesta ponujajo zabavno nočno sceno, a njena dostopnost se tistim, ki v teh mestih delajo, nekako odmika. Življenje v tujini ne gre idealizirati, češ da so tam številne zabave, klubi in podobno. O tem fantazirajo tisti, ki nikoli niso odšli od doma. Ko sem se vrnil iz tujine, mi marsikdo ni verjel, da mi *Štirka* paše bolj kot kakšna mega diskoteka v tujini. Nekaterim, ki so se izselili, znese in se ujamejo, druge včasih vidiš, kako nekoliko zgubljeno tavajo, tretji se naposled spet vrnejo domov. Ti sem prinašajo kančke tistega, kar so doživeli. Včasih tudi samozavest in voljo, da tukaj spremenijo stvari, zaradi katerih so odšli. Drugih ne bo nazaj nikoli. Če so res našli svojo *drugo deželo*, pa lahko povedo le sami ...

Miha Lobnik
mihalobnik@email.si

Mitja Blažič

mitja_b@yahoo.com

Vojna zvezd

Dovolj imam aktivizma! Ker na tej vesoljski homo-ladji sužnjev iz Ura na ni več mogoče zanetiti upora. In ker ta prekleta barkača noče ne na dno ne v pristan. Pravzaprav je na njej ravno še dovolj udobno, da se da z lahkoto skriti in prav še toliko znosno, da se da prenašati bolečino. Zadovoljen suženj – to je najbolj resnična definicija povprečne lezbijke oz. geja in nevidnega biseksualca pri nas. In ravno to je tista bistroumna pogruntavščina neoliberalnega kapitalizma, ki je zasedla našo mavrično barko sredi rožnatega limbusa, da je zdaj ne premakne niti ustrahovanje besnečega klerofašizma desnice, ki se pase po vsej Evropi.

Zadnje čase odkrivam, da obstaja zunaj univerzuma aktivistične scene še neko bistveno večje prostranstvo. Velike pink galaksije anonimnih, ki z aktivistično agendo nimajo, nočejo ali ne morejo imeti ničesar.

Kot gobe po dežju rastejo številni neformalni forumi, klepetalnice, pomenkovalnice, e-oglasniki in cyber zmenkarije in blogi. Tam, skriti v neznosnem udobju zasebnosti, kramljamo o tem in onem. Če so konstelacije ugodne, se dobimo tudi na kakšnem pijukanju, pikniku ali celo kakšni migetalni aktivnosti. Sicer pa smo mreža za javnost tihih, nevidnih, nepolitičnih, neaktivističnih, neproblematičnih, pretežno neavtiranih, ki se ne izpostavljamo in ne poudarjamo za vsako ceno. Skratka, pridni fantje in punce, ki smo razumeli sporočilo in našli pravo mesto zase. Ki nam pripada. Zgodovinsko.

Primožki tega sveta, ki smo, fascinirani nad lagodnostjo anonimnega čveka in skrito za varnim *nickom*, pozabili na temeljno potrebo človeka po socializaciji. Živi in osebni. Realni in meseni. Takšni socializaciji, zaradi katere ti najprej razbija srce, potem ko se nanjo navadiš, pa učlovečuje, osrečuje in odebeli jajca.

Potem je zunaj tega univerzuma še bolj prostrana galaksija prijateljskih mrež. Tistih, ki se srečujemo samo v zaprtih krogih, s frendi. Takih, ki z nobeno sceno nočemo imeti ničesar. Vsaj ne pri nas. No, izjemoma včasih ovohamo Štirko. Naša preokupacija je zgolj ena – uživati življenje. Saj je življenje – kolikor nam je za zdaj dano vedeti – samo eno. Služba, partnerstva, potovanja, hobiji, užitki, hedonizem in lastna rit. "A vi ste pa aktivisti?" me je pred kratkim vprašal nekdo iz tega sveta. "Kako pa je kaj z zakonom? A je že sprejet?" Carpe diem!

Hoh! Potem je, skrita v svojem skitem kotu mlečne in medene ceste, pedermafia. Premožna združina poročenih bogatunov, hiperpotentnih samcev, ki se – sumljivo samski za naša leta – obdajamo s tonami jošk, ali pač, smo tako izbirični, da ne najdemo in ne najdemo prave zase. No, vsaj tako pojemo. Latino loverji! Mačoti! Pravi moški! Notri smo tudi veliki politični kalibri s trdnimi moralnimi in družinskimi vredno-

tami, katerih trdota narašča premosorazmerno z dolžino kurca, ki ga uspemo na varnem in skitem stlačiti vase. Notri smo zlate krave naših blučipov, direktorji, notri je smetana estrade, TV zvezde. Notri smo poročeni. Urejeni. Zgledni. Pogosto verni. Ob nedeljah tudi v prvih cerkvenih klopeh, če že ne za oltarjem. To je svet, kjer si levica in desnica želita samo eno. Ali pa dvojce. Da bi dobili in da se ne bi razvedelo. Svet, o katerem se veliko govori in skoraj nič ne ve. Če sploh obstaja. Nekakšna roza verzija framasonov. Ki nadzira svet.

Še kup je takih homo vesolj, poročenih slehernic in slehernikov, nikoli poročenih ostarelih stricev in tet, homo-osamelcev ali skupaj živčih parov, raztresenih tu in tam po periferiji, prebežanih v duhovništvo, eksperimentatorjev, takih, ki smo homoerotični del sebe popolnoma zatrli ... in tudi različna imena si nadevamo od a- do bi-, metro- in überseksualcev dalje. To so galaksije strahu in strahopetcev. Galaksije egoizma in brezbrižnosti. Izgovorov. Pravice do klozeta. Upognjenih hrbtov. Sprenevedanja. Molka. Blefiranja heteroskesualnosti. Ritolizne lažne heteroskesualnosti. Vesolja, kjer se da z lahkoto prezreti še tako hudo krivico in kjer ne moti še najbolj očitno nasilje in diskriminacija. Kjer ni ne homofobije.

Ni vse črno. Jasno! To je tudi vesolje, kjer poteka tihi aktivizem od spodaj navzgor. Vsakič, ko se kje najde kak suveren, ki si v svojem okolju brez strahu upa biti, kar resnično je, in se ne dovoli poteptati.

Tudi takih je nekaj v teh širnih prostranstvih homo univerzuma. To sem ugotovil prav pred kratkim, na registraciji Jureta in Alda v Laškem. Ali pa pred tedni, ko so se razkrile Roza mami- ce Slovenije. To so tudi vesolja, skozi katera smo morali vsi, preden smo nabrali pogum za upor. Za osvobajajoče življenje tukaj in zdaj. Za pokončno držo. Zaradi katere je treba kdaj tudi udariti po mizi in reči: "Dovolj!" Zakaj se bojim, da je takih kronično premalo!

Zdaj mi pa, prosim, pomagajte. Naj se veselim tolikšne raznolikosti homo galaksij, ki bogatijo, ne siromašijo? Ali naj besnim, ker tako heterogene razpršene množice ni mogoče združiti v radikalen upor?

Naj se veselim apatičnih in brezbrižnih časov parlamentarne demokracije, kjer se v svobodo govora lahko skrrije še tako razčlovečujoče žaljenje, ki sicer ne ubije s prvim požirkom, a gotovostjo počasi ugonablja? Kjer so človekove pravice bolj kanal za pranje denarja, kot vrednota, v katero bi vsi verjeli – kako bi si sicer lahko razložili, da je Poljska članica EU in sta skupaj z Rusijo članici Sveta Evrope?! Ali naj nad nas kličem črne oblake, ki nas bodo morda s kakšno streljo na pravo mesto streznili, da se bomo potem vendar spuntali in končno dobili, kar nam pripada, po naravi, družbi in zgodovini? Kot se je to zgodilo v Galeriji ali lani v Mariboru in Ljubljani. Bogokletno, kaj?! Naj odpotujem v eno od teh galaksij zunaj aktivizma in se stopim z apatičnim vesoljem? Naj iščem presečišča galaksij in naj ne neham upati, da bo politika malih korakov pripeljala do enakosti, čeprav po triindvajsetih letih aktivizma ni? Naj sprovciram množično prisilno osvoboditev sužnjev? Ali naj preprosto sprejemem, da tako pač je, stanu se svojega spomnim in živim brez miru. No, sem se sicer mislil še v tem življenju omožiti in imeti goro posvojenih otrok iz Bosne. Nak! Izgleda, da bo treba počakati na naslednjo inkarnacijo. Če bo takrat svet sploh še potreboval aktiviste.

Foto: Nada Žpank

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Kdo je tu normalen?

Govornica na eni od otvoritev festivala *Mesta žensk* je omenila, da je velik odstotek žensk na pomirjevalih, kar je seveda zelo zaskrbljujoč podatek o duševnem zdravju tega spola. Moram priznati, da se mi je takrat, pred kakimi štirimi leti, ta trditev zdela nekoliko posplošena. Dokler se pred dvema letoma nekje v tujini nisem znašla za isto mizo s slovenskimi pisateljicami. Po literarnem nastopu smo se ob kozarčku pogovarjale o vsakdanjih rečeh. Tako je beseda nanesla na antidepresive. Moje prijateljice so si izmenjale izkušnje o tem, kdaj so jih jemale, koliko časa in zakaj ter katere znamke najbolj delujejo. Potem sem bila na vrsti za izpoved jaz. Pa sem le nemočno dvignila roke. Bile so začudene, ker nikoli nisem jemala antidepresivov. Poskusila sem se spomniti, če sem v kakšnem življenjskem obdobju le vzela kar koli v obliki tablet, pa mi ni prišlo na misel nič drugega razen par ekstazijev in dva ali trije apaurini. Že a priori ne maram substanc, ki jih moraš kar pogoltniti in pasivno čakati na neznan učinek. Kakor koli že, v zadnjih letih se mi je potrdilo, da je uživanje tabletk »za živce« prekleto običajen pojav. Morda je manjša razlika glede na spol ta, da ženske praviloma dobijo antidepresive, moškim pa nekoliko pogosteje predpišejo prozak. Vsaj zdi se mi tako.

Letos sem se za gostilniško mizo znašla v manjši družbi, mešani glede na spol in spolno usmerjenost. Kot je to običajno, se je vsake toliko kakšen poslovil in odšel po drugih opravkih. Naša družbica se je proti poznim večernim uram krčila, pogovori pa so postajali vse intimnejši in vse bolj so se sukali okoli oseb, ki so ravnokar odšle – kakor da bi te zapuščale odprto Pandorino skrinjico. Nevpadljiva znanka, ki je prva zapustila omizje, je bila tudi prva oglodana. Bojda skrita ljubiteljica določene seksualne posebnosti nikoli ni našla fanta, ki bi imel razumevanje za njeno željo. Komentarji navzočih so segali od muzajočega se »boga, pa ne se ji zdaj smejat« do bolj razumevajočega »težko je biti seksualno drugačen« in do razglabljanj o fetišizmi. Drugega znanca, ki je odšel, bežno poznam kot zbranega in umirjenega človeka, ki rad počne, kar počne. Na mojo pripombo »saj ta je pa v redu«, sta dva za mizo zamahnila z roko, češ kaj pa ti veš, že, že, zbranost in delovna sposobnost, toda nekoč je sebi in drugim delal strašne probleme. Spet smo bili pri uživanju substanc, tokrat nelegalnih, pa pri psihiatriji in sploh pri vprašanju, zakaj si ljudje skoraj za prazen nič uničijo življenje. No, omizje je na koncu postalo tudi samokritično in modro ugotavljalo, da ima vsak vsaj eno obdobje, ko se mu malo utrga, in če se mu utrga preveč, si mora pač poiskati takšno ali drugačno strokovno pomoč. Prišli smo seveda do slovite ugotovitve, da prav nobenemu ne bi škodilo nekaj seans pri psihiatru ali psihoanalitiku in zakaj nas je vendar tega tako sram, saj ima v Ameriki vsak, ki da kaj nase, tudi svojega šrinka.

Seveda smo, čeprav bolj po naključju, načeli tudi vprašanje spolne usmerjenosti. Kako določene stvari v življenju urejamo tisti, ki smo homoseksualni, in kako oni, ki so normalni? Saj ne moreš, da se ne bi odzval na oznako »normalen«, češ kaj zdaj to pomeni. Pa so normalni hitro pojasnjevali, da se to pač tako reče, da s tem mislijo samo to, da sami kot heteroseksualci živijo, kako bi rekli, bolj običajno življenje. Da mi samo malo bolj odstopamo in to je vse. In da je menda normalno tisto, kar je pač večinsko in najbolj poznano. Ne, v bistvu so hoteli samo reči, da živijo bolj pogost življenjski stil (mi smo sicer to popravili v samoumeven stil), ampak so se pač nerodno izrazili.

Potem smo v ožji lezbični družčini spet razglabljalje o tem, koliko in kako na duševno zdravje vpliva drugačna, manj vsakdanja spolna usmerjenost, kot bi rekli naši strejt sogovorniki. A ti je zato lahko dosti težje, zlasti če se to združi z drugimi težavami? V nekaterih primerih je tako. Poznamo nekaj znancev in znank, ki so prišli v stisko prav zaradi svoje homoseksualnosti in nekateri tudi ostali v začaranem krogu vsakdanjega uživanja predpisanih farmacevtskih substanc ... Do enotnega

sklepa pa nismo prišle. Kar nekaj nas je namreč trdilo, da si zaradi zgodnjega soočanja s svojo drugačnostjo v večinskem svetu lahko tudi močnejši, morda bolj utrjen in izučen za reševanje drugih težav, ki se ti včasih zadržijo celo manjše, kot bi se ti zdele, če bi bil – hm, »normalen« oziroma samoumeven. Pa da so seveda razlike med ljudmi glede tega, kako se v življenju nasploh spoprijemajo s stiskami. Vsakdo med nami usvoji določen način tako reševanja kot potiskanja težav in zagat. Če že tako težko izrekaš svoja stališča pred drugimi oziroma se raje prilagodiš večini, potem boš tudi vprašanje svoje spolne usmerjenosti najverjetneje reševal podobno, torej s prikrievanjem in s

»šparanjem« drugih, zlasti pa sebe. Vsekakor pa smo drugačnost videli kot priložnost za to, da se izrečeš zase. Kot je že rekla neka moja prijateljica, da mora namreč vsakdo v življenju narediti coming out, ki ni nujno povezan z razkrievanjem lezbištva ali gejevstva, ampak s tem, da se moraš oblikovati tudi po svojih merilih in se kot tak pokazati svetu. Neopravljen coming out pa je lahko tudi zamujena priložnost, ki se vleče skozi življenje in potem jo je vse težje izkoristiti in vse bolj postaja breme. Morda potem nastopijo krizni trenutki, ko te dobijo v roke ne nujno naklonjeni socialni, medicinski in psihoservisi. Vsa čast izjemam, tistim, ki na primer zaskrbljenim staršem gladko povedo, da njihov otrok ni bolan, ampak je samo gej ali lezbijka in da proti temu pač ni treba jesti nobenih tablet. In da terapijo rabijo morda ravno starši, ki so prišli prijaviti problem ...

Naše druženje ne glede na spol, spolno usmerjenost ali (ne)normalnost se je zaključilo v poznih nočnih urah. Odšla sem med zadnjimi, tako da za omizjem ni bilo več nikogar, ki bi analiziral moje značajske ali, jojmene, še kakšne intimnejše posebnosti in nelagodnosti. Ali mi kaj predpisoval.

Foto: Nada Žganik

Mitja Blažič

mitja_b@yahoo.com

Nova varuhinja o GLBT vprašanjih

Državni zbor je decembra lani s 64-imi glasovi za in nobenim proti za novo varuhinjo človekovih pravic izvolil 51-letno doktorico medicine, specialistko za psihiatrijo dr. Zdenko Čebašek – Travnik. Gre za ugledno psihiatrinjo, po rodu iz Prekmurja, z izjemnimi strokovnimi referencami na področju psihiatrije, predvsem zdravljenja alkoholizma, in z zavidljivim življenjepisom. Nazadnje je bila zaposlena v Psihiatrični kliniki v Ljubljani, kot pomočnica strokovnega direktorja za izobraževalno dejavnost in na Medicinski fakulteti, kjer je bila asistentka na katedri za psihiatrijo.

Predlog predsednika republike je bil veliko presenečenje za vse, saj je med 28-imi kandidatkami in kandidati za varuha – med njimi je bila tudi aktivistka ŠKUC LL dr. Tatjana Greif – za absolutno favoritko veljala višja državna tožilka Vlasta Nussdorfer. Presenečenje je bilo še večje, ker dr. Čebašek – Travnik nima ne strokovnih referenc ne znanja in niti izkušenj na področju boja za človekove pravice. V kandidaturo jo je s svojim ugledom in karizmo prepričal primarij idrijske psihiatrične bolnišnice dr. Jože Felc.

Nova varuhinja, ki je svoj mandat nastopila 22. februarja, je dejala, da bo pomanjkanje izkušenj kompenzirala s poznavanjem krivic in kršitev človekovih pravic iz svoje preteklega dela kot sodna izve-

denka. Med prioriteta, ki jim bo v svojem 6-letnem mandatu posvečala največ pozornosti, je naštetela pravice otrok, žrtev kaznivih dejanj, starostnikov in oseb z duševno motnjo. Še posebej pa se bo lotila nasilja vseh vrst.

Diskriminacija marginaliziranih skupin, ki je bila ena glavnih prioriteta varuha Matjaža Hanžka, tako ne bo več izrazito v ospredju, čeprav dr. Čebašek – Travnik obljublja, da te problematike ne bo zanemarjala, saj so vse naštetete skupine, ki se jim bo še posebej posvečala, tudi marginalizirane. Kar zadeva vprašanja istospolno usmerjenih je varuhinja svoje stališče najbolj jasno podala v začetku marca v intervjuju za mariborski *Večer*. Na vprašanje Boruta Mekine, ali bi geji in lezbijke lahko posvojili otroke, je odgovorila "Da." Na podvprašanje, ali so lahko tudi boljši starši od heteroseksualcev, glede na to, da imajo višjo izobrazbo od povprečja, pa: "Zato, kako dober starš si, ni bistvenega pomena ne izobrazba ne spolna orientacija." Mekina je nato postavil presenetljivo vprašanje: "Se vam zdi, da bi družba morala še naprej obsojati homoseksualce, zato da jih ne bi bilo veliko? In navsezadnje, ali družba ne bi bila tolerantnejša do njih, če se ne bi tako pogosto izpostavljali?" Dr. Zdenka Čebašek – Travnik: "Način izražanja je njihova

izbira. Če mislijo, da je zanje primerno, da se na glas izražajo, me to ne moti. Po mojem mnenju je pomembno le, da se njihove pravice izenačijo s pravicami heteroseksualcev."

Sicer je varuhinja ob izvolitvi GLBT nevladnim organizacijam obljubila spoznavno srečanje takoj po prevzemu mandata. Obljubo je izpolnila sredi aprila, ko se je srečala s predstavniki Legebitre in DIHa.

Varuhinja, ki je na sestanek pripeljala še vodjo protidiskriminacijskega oddelka Boštjana Vernika in vodjo strokovne službe Jerneja Rovška, je srečanju z DIHom in Legebitro namenila natanko 30 minut, z možnostjo 5-minutnega podaljška. Z razlago, da se raje takoj sreča za krajši čas, kot kasneje za dalj časa in dodala, da je še v fazi spoznavanja akterjev na področju boja za človekove pravice.

Predstavniki nevladnih organizacij smo varuhinji predstavili glavne težave, s katerimi se sooča slovenska homo-skupnost. Še posebej smo se osredotočili na homofobijo – institucionalno in zunajinstitucionalno –, naraščajoče nasilje, diskriminacijo v Zakonu o registraciji istospolne partnerske skupnosti in na pomanjkljivo informiranje o homoseksualnosti v izobraževalnem sistemu.

Dr. Zdenka Čebašek – Travnik je razložila, da se bo proaktivno zavzemala predvsem za skupine, ki se same ne morejo braniti, saj so bile do zdaj prezrte. Ostale marginalizirane skupine, med njimi so tudi istospolno usmerjeni, pa bo predvsem podpirala.

Večkrat je poudarila, da deluje v razmerju do institucij države in s tem nakazala premik na zastarel model varuha. Prejšnji varuh Matjaž Hanžek je namreč po zgledu bivšega komisarja za človekove pravice Sveta Alvara Gila-Roblesa klasični model ombudsmana nadgradil z elementi aktivne skrbi za demokracijo in spoštovanje človekovih pravic tudi na polju zunaj institucij države. Predstavnika in predstavnica DIHa in Legebitre smo tako še največ možnosti za aktivno sodelovanje videli v protidiskriminacijskem oddelku. Ob odhodu pa nismo skrivali razočaranja, saj smo bili vajeni za kršitve človekovih pravic na polju marginaliziranih skupin zelo občutljivega ter izjemno aktivnega in borbene varuha človekovih pravic. A pustimo se presenetiti!

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Z Mihom Lobnikom o tožbi
proti MDDSZ

Učim se »zmernega aktivizma«

Aprila lansko leto se je Društvo informacijski center Legebitra prijaviло na javni razpis Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, na katerem je pred dvema letoma že dobilo sredstva za svoje aktivnosti. Njihova prijava je bila junija zavrnjena, saj so jih v okviru programa *Equal* podelili organizaciji Škuc LL, zadostna za reševanje vseh vprašanj, ki se tičeje istospolno usmerjenih. Legebitra se je na takšno odločitev pritožila, češ da omenjeni razlog ne more biti vzrok za zavrnitev, saj je Škuc LL druga pravna oseba, ki je sredstva dobila na nekem drugem mednarodnem razpisu in za povsem drugačne vsebine, čeprav so povezane z istospolno usmerjenimi. Ministrstvo je pritožbo zavrnilo. Po več kot štirih mesecih neuspešnih pogajanj se je Legebitra odločila za tožbo pred upravnim sodiščem. Sodišče je odločilo, da je ministrstvo neutemeljeno zavrnilo Legebitrino prijavo.

Je bila tožba logičen naslednji korak, ko ste ugotovili, da dopisovanje z ministrstvom nikamor ne pripelje, ali pa ste vendarle oklevali pred sodno poravnavo?

Priznam, da smo bili sprva prepričani, da naša druga pritožba ne bo zavrnjena, saj so bili vsi argumenti na naši strani. Vseeno pa smo potem morali uporabiti še plan B: pozanimali smo se pri odvetnikih, ki so zatrdili, da imamo utemeljene razloge za upravni spor. Za sodišče smo se odločili zato, ker je bilo sodno varstvo naša zadnja možnost. Stroški takse in odvetniška so bili sicer dobrih 300 €, ven-

dar smo bili prepričani, da imamo na sodišču dobre možnosti in je zato strošek sprejemljiv. Kljub prizadevanjem, da bi o tem seznanili javnost, so številni mediji o našem primeru molčali.

Vas je pred tožbo kdo opozarjal, da nikar ne tožite ministrstva, saj je to vendarle vaš financer in vam kdaj lahko nameni še kakšna finančna sredstva?

Ta pomislek je bil zgolj hipotetičen. V istem času je isto ministrstvo po več letih sofinanciranja ukinilo sredstva *Galfonu* (ŠKUC). Več društev, ki ideološko niso bila blizu tedanjemu ministru, je v tem času doživelo podobne zavrnitve. Oklevanje pri podpori našemu protestu so imele predvsem nekatere organizacije, ki nam javno niso upale izraziti podpore, saj so se verjetno bali protiukrepov z ministrstva. Za nas pa je bila zavrnitev znak očitne politike, da se onemogoča delovanje gejevsko-lezbičnih organizacij. Tu ni bilo več prostora za taktično preračunljivost. Če bi odnehali, bi izdali svoje poslanstvo.

Mirovni inštitut, ki je za podoben primer tožil eno od ministrstev, je na odgovor sodišča čakal več let. Kako to, da je sodišče v vašem primeru razsodilo v nekaj mesecih?

Relativno hiter odziv je posledica javnega pritiska. Za prednostno obravnavno se je na našo prošnjo, ki jo je podprlo 24 nevladnih organizacij, zavzela Komisija za peticije, človekove pravice in enake možnosti v državnem zboru. O primeru smo obvestili varuha človekovih pravic, o tem so razpravljali celo v evropskem parlamentu. Tu ni šlo več le za finančna sredstva, ampak za odločno civilno-družbeno gesto. S takim ravnanjem smo želeli opogumiti druge.

Kako je odločitev sodišča odmevala?

Tožba je presegla vprašanje diskriminacije na osnovi spolne

Foto: Nada Žgank

usmerjenosti. Z njo je zmagala pravna država. Zmaga je zato v nevladni sektor vnesla nekakšen optimizem. Ni šlo samo za 2175 €, ki naj bi jih zdaj končno prejeli, šlo je za princip. Sramotno za to ministrstvo pa ostaja dejstvo, da še do danes niso nakazali sredstev, kljub temu da je od zapleta na razpisu minilo že eno leto. Ampak v resnici to ni bil boj za denar, pač pa za to, da morajo nekatera ministrstva začeti delovati bolj odgovorno.

Ali za nevladno organizacijo obstaja življenje po takšni tožbi? Čutite kakšne posledice?

Kljub tožbi smo opravljali večino naših rednih projektov. Dobili smo veliko podpore in tudi pohval, ker smo se tako odločno zavzeli zase. Zdaj vsi vedo, da smo društvo, ki se ne pusti izigrati. Dobili smo nek dodaten ugled.

Bi bilo preveč poenostavljeno trditi, da je bila zavrnitev na razpisu posledica spremembe vlade? So se takšne nelogične zavrnitve dogajale tudi prej?

Nedvomno je šlo za ideološke razloge. Več visokih vladnih uradnikov nam je neuradno pojasnilo, da naj bi se za prekinitev financiranja naši organizaciji osebno zavzemal bivši minister Drobnič. Nekateri v vladi so očitno še danes mnjenja, da organizacij, ki pripravljajo programe za istospolno usmerjene mlade, ne bi smeli podpirati s sredstvi države. Hkrati bolj sproščen dialog z novo ministrico kaže na to, kako pomembno

je, da so predstavniki in predstavnice vlade tudi v praksi strpni in se iskreno trudijo za sodelovanje.

Potem, ko ste dobili tožbo, si odstopil kot predsednik društva. Zakaj?

S projektom Legebitra sem bil tesno povezan skoraj deset let. Dosegel sem tisto, kar je bil moj cilj. Po vrnitvi iz Bruslja, kjer sem delal eno leto, sem si namreč zadal nalogo, da odprem informacijski center. Skupaj z odlično ekipo nam je to uspelo. Gre za novo, še bolj profesionalno dimenzijo aktivističnega dela in prepričan sem, da je nov predsednik zelo usposobljen, da delo skupaj z drugimi nadaljuje. Jaz pa sem se lotil novih izzivov.

Je težko zaokrožiti tako pomemben del življenja, kot je zate Legebitra?

Ni bilo lahko. Vsaka ločitev je težka. Ampak tudi zelo strastne ljubezni so lahko v določenih obdobjih izčrpavajoče in utesnjujoče. Tako intenziven aktivizem, ki sem ga počel v prejšnjih letih, je zahteval popolno podrejanje življenja tem ciljem. Zame je zdaj čas za postanek, razmislek in odločanje o novih izzivih. Profesionalno se ukvarjam z razvojem visokega šolstva in imam nekaj več časa zase. Iskanje novih ciljev se mi zdi priložnost za osebno rast. Še vedno sem v upravnem odboru Legebitre in v upravnem odboru ILGE. Predvsem pa se zdaj učim »zmernega aktivizma«.

Simon Maljevac

simon.maljevac@gmail.com

Nihče ne diskriminira gejev in lezbijk na delovnem mestu. Ali pač?

V Ljubljani je 19. in 20. aprila letos potekala mednarodna konferenca »Enakopravno zaposlovanje / Employment Equality«. Konferenca, ki je del evropske pobude EQUAL in jo je pripravil Škuc LL, je bila zaključni del večletnega mednarodnega sodelovanja v razvojnem partnerstvu TRACE (*Transnational Cooperation for Equality*). Cilj razvojnega partnerstva TRACE je odpravljanje neenakosti na osnovi spolne usmerjenosti v zaposlovanju. Na konferenci so bili predstavljeni rezultati razvojnih partnerstev iz Slovenije, Francije, Švedske in Litve. Medtem ko so se v Litvi osredotočili na dvigovanje zavesti glede problematike zaposlovanja gejev in lezbijk, so se na Švedskem posvetili predvsem zagotavljanju varnejšega delovnega okolja za istospolno usmerjene učitelje in učiteljice, v Franciji pa prepoznavanju homofobije in lezbofobije na delovnem mestu. Prizadevanja slovenskega razvojnega partnerstva »Partnerstvo za enakost«, pri katerem sodelujejo Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS), Združenje delodajalcev Slovenije (ZDS) in Škuc LL strmijo k razvoju in uresničenju politik enakih možnosti in k zaščiti istospolno usmerjenih pred diskriminacijo v zaposlovanju in na trgu dela.

Konference se je udeležilo več kot 60 posameznikov in posameznic iz vse Evrope, prisostvovali so tudi predstavniki sindikatov in delodajalcev, nevladnih organizacij, zavodov za zaposlovanje, ministrstev in celo slovenske vojske. Na konferenci so med drugim govorili ljubljanski župan Zoran Jankovič, predsednik ZSSS Dušan Semolič

Foto: Nada Žgank

in generalni sekretar ZDS France Kokalj. Vsi so poudarili pomen varnega in zdravega delovnega okolja, spoštljivega odnosa do raznolikosti na delovnem mestu ter enakih možnosti za vse. Odgovornost za zagotovitev tovrstnega delovnega okolja pa po njihovem mnenju leži na združenjih sindikatov, delodajalcev, državnih institucij ter nevladnih organizacijah.

O poteku in ideji projekta EQUAL smo se pogovarjali s Tatjano Greif iz Škuc LL.

Kakšen je bil odziv slovenskih državnih institucij ob predstavitvi vašega programa? Ali je bilo težko dobiti partnerje za razvojno partnerstvo?

Moram reči, da ni bilo lahko. Teme programa EQUAL, ki poteka v vseh državah EU, je predpisala Evropska komisija. Povezane so z različnimi ranljivimi skupinami, med njimi so tudi geji in lezbijke. Na podlagi tega smo se odločili, da bomo prijavi projekt, ki se bo osredotočil na diskriminacijo istospolno usmerjenih kot ranljivo skupino, ki je v zaposlovanju in na trgu dela najbolj nevidna. V razvojno partnerstvo smo zato morali vključiti akterje, ki imajo vpliv na dogajanje v zaposlovanju in na trgu dela. Želeli smo vključiti tiste akterje, ki stvari lahko spreminjajo v praksi. Zato smo se obrnili predvsem na sindikate in delodajalce. Pozitiven odgovor smo dobili s strani *Združenja delodajalcev Slovenije* in *Zveze svobodnih sindikatov Slovenije*, in veliko zavrženih pobud, predvsem s strani velikih podjetij. Nekoliko manj posluha za ta program je bilo na strani delodajal-

cev. Sindikati pa tudi niso bili najbolj navdušeni. Obstajala je namreč predstava, da tovrstna oblika diskriminacije ne obstaja. Rekli so nam: »Saj ni nobenega takega primera. Prvič slišim za kaj takega, pa že dvajset let delam v sindikatu!« Najprej smo jim zato morali predstaviti, zakaj so geji in lezbijke ranljiva skupina, zakaj so tihe in pasivne žrtve, zakaj ne ukrepajo v primerih kršitev in zakaj nimamo tovrstnih primerov v statistikah. Posamezniki in posameznice molčijo zaradi strahu in sramu. Bojijo se negativnih posledic. Bojijo se negativnih reakcij sodelavcev, okolja, bojijo se tudi težav v službi, izgube zaposlitve.

Kako je potekalo sodelovanje s sindikati? Ali je prišlo do kakšnih težav?

Na začetku so bili prisotni pomisleki glede utemeljenosti teme. Ko smo se nekajkrat pogovorili in jih ponovno seznanili s problematiko, so postopoma spremenili svoje mnenje. Ko smo skupaj premagali začetni dvom, ni bilo več problemov. Bili so zelo senzibilizirani za področje diskriminacije. Program so vzeli zelo resno in odgovorno. Zato o naših partnerjih lahko rečem samo najboljše in tovrstnih partnerjev si v bodoče lahko samo želimo.

Drugo je tisto, kar se je dogajalo na terenu. V okviru projekta namreč izvajamo regijske delavnice o homofobiji po vsej Sloveniji. Organizirajo jih naši partnerji, udeležijo pa se jih ali delodajalci ali sindikati. Na teh delavnicah se pogostokrat soočimo z dvomi ne-

katerih posameznikov in posameznic glede upravičenosti teme. Sem in tja pade tudi kakšna homofobna izjava ali reakcija. Marsikdo nam na delavnici očita, zakaj je to narejeno za geje in lezbijke, saj jim nič ne manjka. Tako da jim moramo vedno znova pojasniti, da se geji in lezbijke nahajajo v nevhvaležnem položaju na trgu dela in so zaradi tega bolj izpostavljeni socialni izključenosti in tveganju za revščino. Ko ljudje slišijo te argumente, začnejo drugače razmišljati.

Kako nameravate nadaljevati s projektom?

Razvili smo mehanizme za protidiskriminacijske politike – priročnike za ukrepe proti diskriminaciji v zaposlovanju za sindikate in za delodajalce. Pri tem smo si pomagali tako s strokovno literaturo kot s tujimi modeli. V veliko pomoč so nam bili tudi naši partnerji, saj imajo veliko več izkušenj na tem področju. Ne moreš razvijati priročnika za sindikate brez sindikatov, to bi bilo absurdno. Vsak je prispeval svoj delež. V nadaljnjih mesecih bomo pospešeno izvajali delavnice po vseh regijah v Sloveniji. V prihodnosti pa bi radi ta in podobne programe predstavili tudi drugim akterjem, kot so recimo ministrstva, državni organi in strokovne službe. Torej vsem tistim, ki so zakonodajalci ali pa oblikujejo politike na področju zaposlovanja. Zavedamo se, da lahko le s celostnim pristopom in sodelovanjem vseh akterjev dosežemo skupni cilj, kar pa je enakost v zaposlovanju in na trgu dela.

Priročniki

V okviru partnerstva TRACE sta bila pripravljena dva priročnika: *Open up your workplace* in *Norms at work*. Prvi nudi praktične prijeme za podjetja, zaposlene in sindikate, kako ustvariti prijaznejše delovno okolje za vse, drugi pa govori o tem, kako ustaljene norme in stereotipi vplivajo na samo delovno okolje.

Ustavimo homofobijo

Škuc LL je v okviru programa EQUAL pripravil televizijski spot »Ustavimo homofobijo. Varno delovno mesto za vse.« Tatjana Greif pojasnjuje, da je pomemben del njihovega projekta obveščanje celotne javnosti. Zato je bil spot najprimernejše sredstvo. »Prvi problem, na katerega smo pri tem naleteli, so bile finance. Niti sanjalo se nam ni, kako zelo drage so te zadeve. Produkcijaska hiša Stara Gara in VPK so tako rekoč sponzorirali celoten spot in brez njih ga zagotovo ne bi bilo.«

V spotu nastopajo znani geji in lezbijke: plesalec Igor Sviderski, aktivistka Tatjana Greif, pisateljica Suzana Tratnik, založnik Brane Mozetič, televizijska voditeljica Marlenna in umetnik ličenja Empera3zz. Spot je režiral Jan Cvitkovič, scenarij je napisala Urška Sterle, glasbo pa je prispevala češka romska skupina Gipsy.cz. Spot bodo petkrat mesečno do konca decembra predvajali na TV Slovenija, kmalu pa bodo s predvajanjem začele tudi druge televizije.

Dr. Boštjan Mlakar

»Veš, da te ne bom pustil, skupaj bova šla skozi to«

Zgodba, ki jo pripovedujem, se je pred časom odvila v moji ordinaciji. Pripovedujem jo z Mihovim dovoljenjem (in s spremenjenimi imeni).

Miha je 21-letni študent, ki se je aprila oglasil v ordinaciji zaradi operativne odstranitve obsežnih kondilomov (bradavic) zadnjika. Prvič jih je opazil pred dvema mesecema, ko so ga začeli srbeti.

V iskrenem pogovoru o spolnosti in spolnih praksah mi je zaupal, da je imel le nekaj moških partnerjev in en sam nezaščiten receptivni analni spolni odnos. Zgodil se je junija lani, ko ga je družinski znanec, pri katerem je stanoval v času študija, omamil, nato pa posilil. Posilstva ni prijavil. Zgodbo je zaupal le svojemu fantu Andreju, s katerim sta skupaj dober mesec in pol.

V začetku novembra, dobre tri mesece po posilstvu, se je testiral na HIV. Upošteval je priporočeno »okno« 6 tednov do 3 mesece, ko protitelesa proti HIV še niso prisotna. Izvid je bil negativen. Od takrat naprej ni imel nobenih spolnih odnosov, niti s svojim sedanjim fantom. Slednje so prepričali kondilomi. Aprila se je za HIV testiral še Andrej. Tudi ta test je bil negativen ...

Kondilomi so anogenitalne bradavice. Te so takšne kot bradavice drugje po telesu, le da so mehkejše in bolj gladke. Povzročajo jih humani virusi papiloma (HPV). Ker zaradi trenja ob spolnem odnosu lahko zakrvavijo, povečajo možnost prenosa okužbe HIV. Nekateri HPV lahko povzročajo tudi rak zadnjika,

penisa, vulve in materničnega vratu.

Mihu sem predlagal, da mu pred operacijo kondilomov odzameva kri. Tako sva lahko ponovno preverila morebitno okužbo s HIV, pa tudi morebitno prebolevanje sifilisa in okužbo s hepatitisom. Kondilomi se namreč pogosto pojavijo pri okuženih z virusom HIV, v zelo podobni obliki pa tudi pri sifilisu. Okužbo s hepatitisom sva preverila zaradi tega, ker se s hepatitisom lažje okužiš kot s HIV. Vsekakor je omenjene preiskave bolje opraviti dvakrat kot nikoli. Med operacijo sem mu odvzel še bris danke, žrela in sečnice, da bi preveril morebitno okužbo s klamidijo in gonorejo. Odvzel sem mu tudi analno citologijo in analni bris za določitev vrste HPV.

Izvide preiskav sem dobil šele teden po operaciji. Miha je bil HIV pozitiven. Poleg tega je imel še gonorejo v danki. Izkazalo se je, da je bil ponoven test na HIV pametna odločitev. Trimesečno »okno« za določitev protiteles proti HIV je namreč izjemoma lahko tudi prekratko. Pojav kondilomov pa je sploh znak, da se je potrebno ponovno testirati, saj se ti pogosto pojavijo pri okužbi s HIV. Miha je bil pred operacijo pri svoji izbrani zdravnici, ki ga je poslala k gastroenterologu, ta pa k dermatologinji, ki ga je poslala k meni, kirurgu proktologu. Pred tem mu je testirala kri, a le za sifilis. Žal mnogi zdravniki še vedno prereditveno pomislijo na okužbo s HIV, zato na to možnost lahko opozoriš tudi sam. Ker sva z Mihom pravočasno odkrila HIV, sva tako prepričala, da bi Miha po operaciji kondilomov s HIV okužil Andreja. Hkrati pa je to

omogočilo tudi nadzorovanje okužbe HIV in pravočasno zdravljenje. Obstajajo tudi druge spolno prenosljive bolezni (na primer gonoreja in klamidija), ki jih krvne preiskave ne dokažejo, saj jih praviloma dokazujemo z brisom, a te bolezni vseeno povečajo možnost okužbe s HIV oziroma možnost prenosa virusa HIV na partnerja. Sluznica, okužena s klamidijo, gonorejo ali podobnimi boleznimi, je namreč bolj prepustna za prehod virusa HIV v kri pri nezaščitenem spolnem odnosu. Pri tistih, ki so že okuženi z virusom HIV, pa druge spolno prenosljive bolezni dodatno oslabijo imunski sistem, če jih ne zdravimo. V primeru nezaščitenega spolnega odnosa je zato smiselno opraviti vse krvne preiskave (HIV, sifilis, hepatitis B) in brise (gonoreja, klamidija), in ne le testiranja na HIV, pa še tega je smiselno čez nekaj mesecev ponoviti.

Priznam, Mibu sem težko povedal, da je HIV pozitiven. Bil je v šoku. Prvi test je bil vendarle negativen. Iskal sem spodbudne besede. HIV še ne pomeni bolezni, možno ga je obvladovati ... A to so dejstva, ki jih človek verjetno ne sliši, ko zgublja tla pod nogami. Vprašal sem ga, če naj pokličem Andreja, ki ga je čakal v čakalnici, in če mu name-rava povedati. Prikimal je. Mibu so potem samo še nemo polzele solze po licih ... Ko je Andrej vstopil, je presekal trenutke popolne tišine. Objel ga je in rekel: »Veš, da te ne bom pustil, skupaj bova šla skoz' to«.

Miha je potreboval več kot pol leta, da si je opomogel od posilstva. Nato pa se je vsa bolečina povrnila v še bujši obliki. V pogovoru z Mibom in Andrejem smo se strinjali, da bo Mibov svet potrebno zgraditi na novo in Andrej je s svojim odzivom položil čvrst temelj za to.

Pred odhodom sem jima ponudil svojo telefonsko številko. Če me bosta slučajno potrebovala. Naslednji večer sem dobil Mibov SMS: »Najprej iz srca hvala za vse, kar ste zame storili do sedaj. Čaka me težka pot, vendar če v nekaj ne vložiš truda, tistega ne ceniš. Potreboval vas bom še naprej. Več kot je pomočnikov, večja je možnost za uspeh ...«

Skupina za samopomoč okuženih gejev

V Sloveniji deluje internetna mreža HIV pozitivnih gejev. Namenjena je izmenjavi informacij, izkušenj, medsebojni pomoči ali samo klepetu. Oblikovala se je tudi skupina za samopomoč: člani se dobivajo enkrat na dva tedna, organizirajo obiske podobnih skupin ali taborov v tujini, predavanja, pogovore ... vse to seveda brezplačno. Konec letošnjega avgusta se bodo udeležili poleptnega tabora na Češkem, odprto pa imajo tudi SOS linijo za nujne pogovore in nasvete. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt.

Priročnik o spolno prenosljivih boleznih

Društvo informacijski center Legebitra je izdalo Priročnik o spolno prenosljivih boleznih, ki sta ga pripravila dr. Boštjan Mlakar in Simon Maljevac. Priročnik na poljuden in razumljiv način prikazuje najpogostejše virusne in bakterijske spolno prenosljive bolezni, glivične okužbe spolovil in zadnjika ter druge spolno prenosljive okužbe. V drugem delu priročnika avtorja plastično prikažeta različne spolne tehnike in pokažeta, na kaj moramo biti pozorni pri različnih spolnih tehnikah, da bi zmanjšali ali ukinili možnost okužbe s spolno prenosljivimi boleznimi. Priročnik lahko dobite na info točkah, v GLBT organizacijah in na internetu: www.drustvo-legebitra.si.

Literarni večeri v Veliki Britaniji

Suzana Tratnik in Brane Mozetič sta maja dvakrat gostovala v tujini. Svoje pesmi in kratke zgodbe sta najprej brala na literarnem večeru v Manchesteru (v okviru festivala Queer Up North), nato pa še v londonski knjigarni Gay's the Word, kjer se jima je pridružil tudi Milan Šelj. Predstavljamo vam pogled iz ozadja in pogled iz občinstva.

Brane Mozetič

Lambda v Angliji

Kako je *Lambda* sploh prišla v Anglijo? Dejstva, da zbirka obstaja že sedemnajst let, da je v njej izšlo že preko šestdeset naslovov in da je gotovo osrednja »homo« zbirka v bivši Vzhodni Evropi, Angležev verjetno ne bi prepričala, saj jih kaj malo gane literatura s kontinenta (izdajo namreč najmanjši delež prevodov). Zato jih je bilo potrebno malo posiliti. Naključje je hotelo, da že nekaj let sodelujejo z mednarodno mrežo literarnih centrov *Literature Across Frontiers*, ki jo vodi Alexandra Buchler, ki živi v Manchesteru. To pa je tudi mesto, ki že več kot deset let organizira festival *Queer Up North* (www.queerupnorth.com). Poteka dobre tri tedne v maju in je verjetno največji tovrstni festival na svetu. Razstave, ples, gledališče, glasba, film, literatura, pa tudi debate, okrogle mize, delavnice, vse s pridihom gejevske, lezbične, queer kulture in subkulture. Za festival sem izvedel, ko sem brskal po podatkih o Jackie Kay pred njenim prihodom v Ljubljano, ne nazadnje pa tudi ona živi v Manchesteru. In ko je imelo slovensko ministrstvo za kulturo lani oktobra razpis za promocijo slovenske kulture v tujini, sem pomislil na svojevrsten preizkus njihove »odprtosti«. Škuc je tako

Brane Mozetič in Suzana Tratnik

prijavil branje na GL festivalu v Manchestru, s Suzano Tratnik in podpisanim. Čez čas so prišli rezultati in strokovna komisija je projektu le odobrila malce sredstev, dovolj za pot. V obrazložitvi so zapisali tudi: »Branje ... sodi v okvir predstavljanja posebnega segmenta literature publikli s specialnim interesom ... Pri celovitem nastopanju slovenske kulture v drugih okoljih je potrebno upoštevati tudi tovrstne predstavitve v recepcijsko odmevnih tujih okoljih.« Za idejo sem zagrel Alexandro Buchler, ki je potem prepričala organizatorje. Žal pa niso bili tako širokogrudni, da bi bila lahko na festivalu kaj več časa kot dober dan in pol. Samo iz programa sva lahko ugotavljala, da je bil letošnja literarna zvezda gotovo ameriški pisatelj Edmund White, omeniti pa velja tudi angleški pisateljici Maureen Duffy in Stello Duffy. Midva sva 23. maja tako rekoč priletela na najin večer, ki so ga naslovili *Queer Slovenia* – verjetno zato, da bi pridobili več publike, ali da bi bili bolj mednarodni (tako se označuje festival). Podobno so Poljake predstavljali kot *Queer Life in Poland*, v bistvu krakovski »homo« festival (<http://tolerancja.org.pl/english/festiwal.html>), ki je letos potekal že tretjič in na katerem sem konec aprila ravno tako predstavljal *Lambda*. Nekaj čez dvajset poslušalcev (več prostora v kleti nekega bara niti ni bilo) je resno spremljajo najino branje ter potem zastavilo nekaj tradicionalnih

Michael Reece.

vprašanj. Večer je povezovala Karen, ki je naslednji dan z nama posnela izčrpna intervjuja za festivalski zvočni arhiv – ta je vključen v projekt britanskega nacionalnega arhiva (www.nationalarchives.gov.uk/partnerprojects/a4a). Dan kasneje pa sva že hitela v London. V samem procesu priprave projekta se je namreč pokazala možnost, da bi podoben večer ponovila v edini še odprti britanski gejevski in lezbični knjigarni *Gay's the Word*. To pot nama je odprl Milan Šelj, pesnik, ki živi v Londonu in ima dobre stike s knjigarno. Ker je tudi on izdal svoj prvenec pri *Lambda*, je bilo povsem primerno, da se nama z branjem pridruži in tudi povezuje večer. Za večer je očitno naredil dobro reklamo, ker je bila knjigarna polna in to ne samo Angležev – za presenečenje je poskrbela številna slovenska zasedba, ene je prijazno obvestila slovenska ambasada v Londonu, drugi pa so prišli celo iz Ljubljane (no, ne sicer ravno zato). Večer je bil menda uspešen, mene pa je bolj razveselilo pismo, ki je prišlo kasneje s slovenske ambasade. V njem se predstavnica ambasade opravičuje, ker nas ni uspela pozdraviti, enostavno zato ne, ker zaradi obilne udeležbe ni mogla vstopiti v knjigarno in se udeležiti večera. Ni kaj, časi se spreminjajo.

Roman Kuhar

Ko je goveja juha le beef soup

Ko sem Suzano in Braneta zagledal na pločniku pred knjigarno *Gay's The Word*, se mi je zazdelo, kot da bi se srečali na Metelkovi. K domačijskemu vzdušju ob klepetu pred knjigarno je pripomogel še Milan Šelj s povabilom na kozarec vina, ki so ga gostom točili v knjigarni. Tipično slovensko obsedenost z »domačnostjo« je prekinil nek mimoidoči gospod, ki se je ustavil pred nami in čakal, da se mu bomo umaknili. Ko smo ga le spustili mimo, nam je zabrusil: »*It's a pavement after all ...*«. Vendarle smo bili v Londonu.

Knjigarna je bila polna obiskovalcev. Suzana in Brane sta brala v slovenščini, prevode je bral Michael Reece, Milan pa je svoje pesmi iz zbirke *Darilo* bral v angleščini. Najtežje je bilo slediti prav pesmim; tudi Šelj sam je zatrdil, da je z nelagodjem prevajal svoje pesmi iz slovenščine v angleščino. Branetovi odlomki iz romana *Pasijon* in Suzanine kratke zgodbe iz zbirke *Na svojem dvorišču* so bolj neposredno komunicirali z londonskim občinstvom, čeprav je bilo Michaelovo igralsko branje teksta daleč od značilnega Branetovega in Suzaninega branja. In v tem je bil nenazadnje tudi čar tega večera, medtem ko se je Branetov tekst v angleščini slišal kot kriminalka, so značilno humorni Suzanini teksti v angleščini sicer privabljal nasmehe na obraz, a ne tako pogosto, kot pri tistih izmed nas, ki smo ob angleškem jeziku v glavi sočasno slišali še Suzanin glas in slovenski prevod. Goveja juha v angleščini je nič več in nič manj kot le *beef soup*, v slovenščini pa je cela nenapisana zgodba zase.

Milan Šelj

Debatni del večera je bil pričakovani. Ni manjkalo vprašanj o bivši Jugoslaviji in vojni, pa o tem, kako mala je Slovenija, nekoga je celo zanimalo, kako stojimo z računalniki in z dostopom do interneta. Tipičen zahodnocentričen, čeprav zainteresiran pogled na neko deželo z vzhoda ... A v vseh že stokrat slišanih zgodbah o življenju gejev in lezbijk v Sloveniji, sem končno le dobil pojasnitev, zakaj je bila homoseksualnost v Sloveniji dekriminalizirana, kar je zanimalo tudi enega od obiskovalcev. Tadej Zupančič, nekdanji dopisnik na BBC, je namreč razkril anekdoto, da je bila homoseksualnost iz kazenskega zakonika zbrisana povsem slučajno. Zbrisala naj bi jo dva višja policijska uradnika – eden izmed njiju je bil gej –, v skupščini pa da niso opazili, da tega člana ni več v novem predlogu kazenskega zakonika. In tako je bila homoseksualnost v Sloveniji leta 1976 dekriminalizirana.

Neformalni del večera je minil v dodatnem pojasnjevanju situacije gejev in lezbijk v Sloveniji. A spomin na odgovore je že sproti utapljalno vino ...

Andrej Zavrl

a.zavrl@hotmail.com

Molk ubija

Milan Šelj (milan.selj@talktalk.net) je lani objavil svoj pesniški prvenec *Darilo*. Je prevajalec in publicist. Živi v Londonu.

Tvoja selitev v London je za *Darilo*, verjetno tudi za tvoje življenje, bistvena.

Vedno me je vleko v svet, ker sem potreboval širše perspektive. Ko sem začel delati v turizmu, so mi leta 1992 ponudili službo na predstavništvu v Londonu. V začetku sem mislil, da bom ostal v tujini le za določen čas, pa se je tako zasukalo, da sem tu že petnajst let.

Iz tvoje zbirke veje kritičnost tako do Slovenije kot do Anglije, čeprav se zdi, da te bolj duši slovenska majhnost.

Ker živim že toliko časa na tej strani, sem v privilegiranem položaju: situacijo v Sloveniji vidim od zunaj in od znotraj. In velikokrat mi ni všeč, kar vidim. Angleži so veliko bolj samozavestni, manj ksenofobični, manj paranoični in histerični. Kar je še izredno osvobajajočega na tej strani, je dejstvo, da je ogromno ljudi *out*. Občutek imam, da je v Sloveniji vsakdo, ki je *out* in o tem odkrito govori, označen kot militantnejši in tu je oznaka mišljena kot psovka. Seveda tudi Anglija ni raj na zemlji, vendar izpadi homofobije niso več tolerirani. Ljudje za svoje izjave odgovarjajo. V Angliji se je situacija v zadnjih petnajstih letih tako zelo spremenila zaradi naše vidnosti. V Sloveniji bo situacija takšna, kot je (ali pa še slabša), dokler bo velika večina gbltiq populacije v klozetu. Zakonodaja, ki štiti pravice vseh manjšin, je seveda potrebna. Odnosa homofobične večine pa ne more spremeniti samo zakonodaja, spremeniti jo moramo tudi mi sami, s pogumom in samospoštovanjem.

Kakšno darilo je *Darilo* in za koga?

Darilo je darilo ljubezni, pa naj se to sliši še tako ne-navadno. Ko sem se odločal za naslov, mi je bila všeč tudi ironična konotacija. Na koncu pa je vedno bralec tisti, ki se v določenih zgodbah prepozna (ali pa ne), se z njimi identificira, jih posvoji.

Zbirka se začne s pesmijo *S Poti I* in konča *S Poti II*, vmes so različne poti, morda je najpomembnejša tista k (zvestobi) sebi. Ta jaz pa je pri tebi pogosto v konfliktu z okolico, konkretno z družino, in skoraj polovica pesmi se tako ali drugače posveča družini v različnih pomenih besede.

Družina je prisproda, metafora za mikrokozmos družbe in iskanje našega mesta v njej. Logično je, da se otrok najprej zateka v okrilje svoje družine, kjer pričakuje zavetje, pomoč, uteho, kadar jo potrebuje. Tu črpa svojo zgodovino, naučiš se prvih vzorcev obnašanja, čustvovanja, sprejemanja in zavračanja. Ker je družina inherentno patriarhalna institucija, je verjetno želja po sprejetju obsojena na neuspeh. Vendar se nikoli ne moreš zares pomiriti z dejstvom, da te družina ni sprejela. Vsaj jaz se nočem. Alternativa je lahko nevidnost in molk, ki ga pridigajo tisti, ki se nas sramujejo.

V *Darilo* je očitno, da sta dom in družina lahko stvar odnosov, ki z genetiko nimajo nič skupnega.

Kadar ne najdeš zavetja tam, kjer misliš, da bi to bilo samoumevno, ga poiščeš drugje. Moja generacija je odraščala brez pozitivnih gejevskih zglede. Vedno nam je bilo dano vedeti, da je bolje, da o svoji različnosti molčimo, jo prikrivamo, se delamo, da smo nekaj drugega, kot v resnici smo. S Petrom imava veliko alternativno družino gej in strejt prijateljev in sorodnikov v Angliji in Sloveniji in to nama daje neznansko moč.

V nekaj pesmih popišeš igre poželenja, kjer je videti, da je telo pomembna resnica, medtem ko um ustvarja zmešnjave. Kakšne »moralne nauke« zagovarjaš v tem smislu?

»Nature is the language, can't you see?«, pravi Morrissey v eni izmed svojih pesmi. Dokler slediš sebi, svojemu telesu, poželenju, strasti in ljubezni v afirmativnem pomenu, je senzualno osvobajajoče, zavezujoče, prinaša izpolnjenost in trenutke sreče, je spiritualen akt. Stvari se zakomplicirajo, kadar se vmeša um, ki je ponavadi metafora za moraliziranje. Kdor je odraščal v katoliškem okolju, bo seveda vedel, o čem govorim. Teško je spoštovati in ljubiti samega sebe, kot si, če je golota

telesa gnusna, skoraj vse, kar je povezano z erotiko, pa umazano in grešno.

Kako vzpostavljaš ravnovesje med globoko željo po izpovedi in t.i. estetsko distanco do tega, kar izpoveš? Kje je meja/razlika med terapijo in poezijo?

Vsako pisanje je najprej pisanje iz sebe, zaradi notranje potrebe. Pisanje nekaterih avtobiografskih faktov pa bi bila zelo dolgočasna literatura. Gre za selekcijo in nadgradnjo; izbereš tiste zgodbe, ki bodo govorile tudi drugim. In šlo mi je za iskanje poetike v še tako banalnih situacijah, s katerimi se elitna literatura noče ukvarjati. Pisanje literature je samotno početje, ki te prisili, da o določenih stvareh, ki jih včasih iz strahu nočeš ali ne moreš niti ubesediti, globoko premišliš in izpišeš. Zato je literatura koncentrat in ogledalo piscu in bralcu. Poezija, ki je namenjena sama sebi, me ne zanima. Estetska distanca je lahko včasih preobleka za samocenzuro. Meja med patetičnostjo in poetičnostjo pa je kot hoja po vrvi – vratolomno početje!

Kako je prišlo do sodelovanja z londonsko gbltiq knjigarno *Gay's the Word*, kjer ste s Suzano Tratnik in Branetom Mozetičem skupaj nastopili? (Mimogrede, slišim, da se je dotična knjigarna znašla v eksistenčnih težavah.)

Suzana in Brane sta bila povabljeni v Manchester in logično je bilo, da izkoristimo priložnost in organiziramo branje tudi v Londonu v *Gay's the Word*, ki ni le knjigarna, je neprofitna organizacija in varen prostor, kjer se ljudje, ki iščejo odgovore na svoja iskanja in vprašanja, zatekajo že desetletja. Trg pa ne pozna sentimentalnosti in *Gay's the Word* lahko rešimo le bralci, ki se zavedamo, da je pametneje plačati za knjigo pri njih nekaj penijev več, ker vemo, da bodo prispevali k preživetju dragocenelega delčka naše zgodovine.

Zala Hriberšek

zala.hribersek@guest.arnes.si

Po motorišču odraščanja – ne-naravnost

Kate Walker, *Peter*, Škuc-Lambda, 2007.

Ker je šolski sistem heteronormativen, ni pričakovati, da bodo mladi bralci in bralke kaj kmalu dobili za domače branje roman *Peter*. Zato za veselje preberimo par povedi, zaradi katerih gospa Minslow iz romana vzklika »O, moj bog!«, za šolsko izobraževanje pa jih samoumevno ni: »Objel sem ga, pritisnil obraz na njegove prsi in skozi majico poslušal bitje njegovega srca. Bilo je, kot da sem prišel domov, kot da sem našel prostor, kjer sem si vedno želel biti in kjer bi lahko v njegovem objemu ostal za vedno.«

Glavni junak romana je petnajstletni Peter Dawson, ki pripoveduje o svojem življenju in soočanju z istospolno identiteto. Roman torej ne perpetuira heteroseksualne matrice in lahko ga označimo za mladinski roman. Ne nepamembno: *Peter* je bil leta 1991 v Avstraliji imenovan za mladinski roman leta.

Zgodba je dinamična in prepričljiva: Petra spoznamo v njegovi družini, starša sta ločena, živi z mamo (ki »je super«) in s starejšim bratom Vinceom, odsotni oče pa se prikaže v »času božiča, rojstnih dni in kriznih situacij«. Za zgodbo je pomembna tudi njihova gospodinja, »na-pol-pri-njih-stanjujoči-vohun«, gospa Minslow, ki – tako kot oče – namige o konstituiranju Petrove gejevske identitete interpretira kot »krizno situacijo«, medtem ko sta mati in brat Vince na njegovi strani. Pomemben prostor Petrovega odraščanja je motorišče. Peter ima rad motokros, toda tekmo s stereotipi in

strejtarskimi klišeji svojih sovrstnikov na motorišču izgublja. V hrumenju težkih motorjev in pravih moških je seveda stroga hierarhija. Ko Gaz z voditeljskega trona razsodi: »Hmm, stari moji, definitivno je iz pedrskega materiala. Moral se boste pazit.«, ljudstvo sklene, da ga naženejo, »še preden se česa ne nalezemo«.

In najprivlačnejše: ljubezenska zgodba: Peter se zaljubi v Davida Rutherforda: »Na fotografiji sem se dotaknil njegovega obraza, temne obrobe okoli njegove čeljusti, njegovih ustnic.« Roman se nadaljuje v maniri zapeljivega sentimentalnega romana in se v takem duhu tudi konča: »Mogoče nekoč, čez nekaj let, se bom spet prikazal na njegovem pragu.«

Kaj lahko prezremo, da je roman tudi didaktičen. Pisateljica sicer razbija stereotipe o homoseksualnosti, toda v ospredju romana je zgodba. Ena od vrednosti romana je torej v tem, da ne daje naukov in ni pokroviteljski, hkrati pa osvetli družbene klišeje.

Vsekakor še eno zanimivo branje iz odlične knjižne zbirke Lambda – za vse starosti in spolne identitete.

Ocena

Marta Pimar

marta.pimar@amis.net

Pogovor s Kate Walker o *Petru*

»*Pretvarjati se, da homoseksualnost ni najstniška tema, je čista ignoranca*«

Peter se ukvarja z dvema izredno pomembnima perečima temama v sodobnem šolskem okolju: z nasiljem med vrstniki in najstniško homoseksualnostjo. Kako to, da ste se odločili napisati roman o tem?

Zgodbo sem napisala zato, ker je moj dober prijatelj v zadnjih dveh letnikih srednje šole doživel podobno izkušnjo, kot jo je Peter, junak romana. Skupina njegovih sošolcev je nad njim izvajala besedno in psihično nasilje, grozili so mu s fizičnimi napadi. Njegova zgodba me je ganila, obenem pa sem bila ogorčena in zdelo se mi je, da je treba takšno izkušnjo obelodaniti in spregovoriti o njej. O homoseksualnosti med mladimi se ni govorilo ali pa vsaj ne o resničnih ljudeh z resničnimi čustvi. Zato sem hotela načeti pogovor o tem.

Kako so roman sprejeli v Avstraliji?

Z nekaj izjemami je bil roman izredno dobro sprejet pri najstnikih in tudi pri njihovih učiteljih. Učitelji so bili veseli, da so se lahko oprli na konkretno zgodbo, ko so pri pouku želeli spregovoriti o homoseksualnosti. Homoseksualnost je zelo vroča tema v življenju najstnika in moja knjiga je v razredu služila kot nekakšen forum.

Ste prejeli kakšne odzive na roman od gejevskih najstnikov?

Vse odkar je *Peter* leta 1991 izšel, mi mladi, fantje in dekleta, redno pišejo pisma in elektronsko pošto. Pišejo mi, kako veseli so bili, da so našli knjigo, ki jim je bila na takšen ali drugačen način v pomoč. S pomočjo Petrove zgodbe so dojeli, da niso osamljeni v svojih izkušnjah in

čustvih, ki jih čutijo. V Evropi je *Peter* izšel na Danskem, Nizozemskem in v Nemčiji, kjer je roman doživel drugi ponatis. Prav tako so roman izdali v Združenih državah Amerike in odziv ameriških bralcev je bil res neverjeten. Leta 1994 je Ameriško združenje knjižnic *Petra* uvrstilo na tri sezname najboljših knjig, in sicer za najbolj opazno knjigo, najboljšo knjigo za mladino in najboljšo knjigo za branju nenaklonjene mlade bralce. Daleč največ elektronske pošte dobivam prav od ameriške mladine.

Petra ste promovirali tudi na šolah po Avstraliji.

Ko je *Peter* izšel, sem redno predavala na srednjih šolah in vodila razne delavnice. Vedno sem spregovorila tudi o *Petru* in predavanja na to temo so bila zelo uspešna. Vedno se je sicer začelo s smehom in šalami, končalo pa z resnimi izjavami dijakov. Seveda se ni nihče izmed dijakov, pa najsi bodo homo- ali heteroseksualni, izpostavil in povedal, da je zaradi romana spremenil svoje mnenje o homoseksualnosti. Toda samo vzdušje v razredih je bilo drugačno. Mislim, da so homoseksualni dijaki s tem, da jim je nekdo (torej jaz) javno dejal, da je ok, če si gej, končno lahko slišali nekaj pozitivnega na račun svojih izkušenj.

Sodeč po podatkih na svetovnem spletu, *Petra* v Sloveniji ni kupilo veliko knjižnic, zaradi česar je dostop romana do bralcev precej omejen. Nekatere knjižnice so ga postavile na police za odrasle, čeprav gre za najstniški roman. Kaj menite o tem?

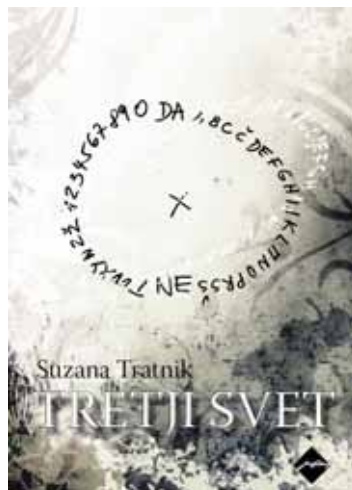
Mislim, da je to precej sramotno. Mladi, ki se soočajo s svojo seksualnostjo, potrebujejo podporo tudi v obliki romanov, kakršen je *Peter*, in

ta podpora jim mora biti na razpolago na mestih, kjer jo lahko najdejo ali pa vsaj naključno naletijo nanjo. Prav gotovo pa takšnih knjig ni treba skrivati (saj morajo potem nekoga prositi, da jim najde knjigo, kar gotovo ne bodo storili) ali pa jih namerno nekam založiti. Pretvarjati se, da homoseksualnost ni najstniška tema, je čista ignoranca. Prav pri najstnikih je ta tema še toliko bolj izpostavljena, saj prav v tem obdobju mladi spoznavajo, kdo so, tudi v seksualnem smislu. ➔

Pričevanje, osebno in aktivistično

Suzana Tratnik, *Tretji svet*, Cankarjeva založba, 2007.

Tretji svet Suzane Tratnik je roman o ključnem obdobju študentke, ki v osemdesetih letih prejšnjega stoletja prvič odpotuje na mednarodno srečanje lezbijk v Ženevi. *Tretji svet* je v tem smislu razvojni roman: junakinja Alenka doživi svoje potovanje kot nekakšno iniciacijo. A ne v svojo spolno identiteto, ki je že jasno načrtana, ampak v socialno umeščeno te identitete, ki je na zahodu že v veliki meri sprejeta in institucionalizirana, medtem ko se ji takratna Jugoslavija v tem smislu pokaže kot »tretji svet«. Potovanje je torej po eni strani ozavejanje lastnega položaja znotraj družbe, ki ne priznava drugačnih spolnih usmeritev, po drugi strani pa seveda tudi zelo posebna intimna izkušnja. Je nekakšen vstop »Vzhodnoevropejke« v svet spolne, a tudi nacionalne in ekonomske različnosti, v nekakšno vsaj na prvi pogled nemisljivo razpoložljivost različnih načinov bivanja, v krog sebi enakih, kjer je bližina možna in dovoljena. Ta novi občutek svobode jo sili v hektično navezova-

nje stikov in iskanje ljubic, ki jih pripovedovalka niza tako, da jim bralec le stežka sledi, ta del teksta je literarno šibkejši, ker likov ne začrta dovolj in se bere predvsem kot frenetično poročilo, naštevanje dogajanj, imen, nesporazumov.

Drugi del, vrnitev domov, vrnitev v osebni in družbeni vakuum, je seveda najprej zaznamovana z depresivnim občutkom ujetosti in z iskanjem svojega *modus vivendi*, in to tako na osebni kot na družbeni ravni. Alenka osebno še naprej zaznamuje iskanje prave partnerice, prav velika sreča in prvo veliko razočaranje ob prevari; v okviru tedanjega razcveta družbenih gibanj pa se že zarisujejo začetki lezbičnega aktivizma in izstop iz sence.

Tretji svet je tako slika zasebnega in javnega boja za pravico do identitete, ki velja za obrobno, in porajajoče urbanosti Ljubljane. Ima pričevanjsko vrednost o pomembnem obdobju porajanja civilnodružbenih gibanj v osemdesetih letih, prinaša pa tudi kritičen pogled na tedanje zahodno lezbično gibanje, razklano na različne nacionalne različice in dileme, ki jih je pred zahodne aktivistke postavljala mukotrpna postkolonialistična demontaža razizma.

Ocena

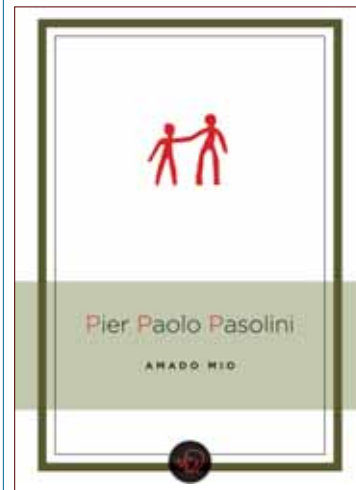
Tanja Lesničar-Pučko

Ljubezen je makiavelistična

Pier Paolo Pasolini, *Amado mio*, Škuc-Lambda, 2006.

V knjigi *Amado mio* najdemo dve (nedokončani) besedili iz Pasolinijevega furlanskega obdobja, *Nečistovanja* in *Amado mio*, pri obeh pa gre za eno in isto: poželenje po mladeničih na splošno in poželenje po enem od njih prav posebej. V prvem besedilu, ki je sicer v precejšnji meri uredniška konstrukcija, beremo nekakšno kombinacijo pripovedovalčevih dnevnikov in spominov, ki se sučejo okrog Nizjutija, mladostnika, po katerem kopri njegov mladi učitelj, tj. pripovedovalec Paolo. Nizjuti je »popoln, dišeč po senu in mleku, z napeto, rožnato, od prvega pomladnega sonca že nekoliko potemnelo poltjo«. Seveda je navkljub intenzivnosti občutij – ali prav zaradi njih – potek te afere predvidljiv, kar pomeni, da je že v njen začetek vpisan tudi njen konec.

Dogajanje je postavljeno v vojni čas na podeželje Furlanije, čeprav je omemb zgodovine le za par oklepajev. Bolj pomembna je dinamika vaškega življenja in še posebej Paola zapeljevanja mladeničev, ki so prav gotovo zanimiv poseg v tabuje katoliškega podeželja, saj imajo učitelja ljudje »za vzor sinovske in angelske dobrote«. Njegovega občudovanja pa muči močan katoliški jarem, kajti njegova družina je »zelo podvržena cerkvi in tradiciji«. Ljubezen do Paola v fantu zbuja močne občutke krivde, grešnosti, celo obsedenosti s hudičem. Ko se shajata, sta zato »napol blazna, eden od poželenja, drugi od strahu pred grehom«. Povsem jasno je torej razložen naslov prvega besedila. Ki se na koncu sklicuje na Uga Foscola, ko

trdi, da strast izniči nečistost in očisti krivdo.

Amado mio pa je že od začetka napolnjen z referencami iz mitologije in klasikov književnosti. Tokrat Desiderio (ime!) hrepeni za Benitom oz. – kot ga sam (pre)imenuje – Jazisom in poskuša na vse možne načine doseči, da bi se mu mladenič vdal. Žal Desiderijevo »preobilje ljubezni Jazisa navdaja z ledenim hladom«. Muke in trpljenje prežemajo Desiderijevo poletje, plavanje, ples in poljube vse do odrešilnega trenutka v kinu, ko se v filmu zasliši pesem »Amado mio« in ko mladenič svojemu zasledovalcu dahne »Nocoj«.

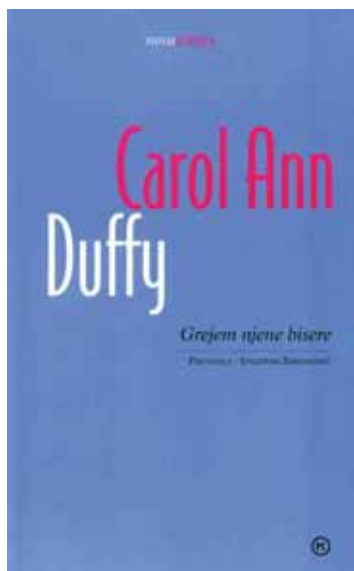
Na kratko rečeno: še dobro, da imamo opravka z dobrim piscem, saj sta romančiča parkrat tik pred tem, da bi zdrsnila v neskončna in dolgočasna popisovanja brezplodnih hrepenenj po fantih in mladeničih tam do okrog 15 let, ki minejo takoj, ko so na vidiku prvi znaki odrasčanja: »prva senca moškosti ni več le dodatek njegovi ljubkosti, kot je bila spočetka, škoduje mu«... Ah, stvar okusa pač.

Ocena

Andrej Zavrl

Biseri

Carol Ann Duffy, *Grejem njene bisere*, Mladinska knjiga, 2007.

Carol Ann Duffy velja za lezbično pesnico, vendar je v njenih številnih zbirkah to le ena izmed angažirano zastavljenih tem, kot so zloraba, posilstvo, prostitucija, nepismenost, kraja ... Poleg tega so njene pesmi izrazito metaforične in nekatere od bralca/ke zahtevajo pozornost branje. Z razvozlanjem se je nedvomno spoprijemala tudi prevajalka Ifigenija Simonović, ki je v slovenski izdaji združila Carolannine pesmi iz sedmih zbirk. Vmes pa je najti tudi zelo konkretne, ostre pesmi, recimo *Liz-zie, šest let*, ki neprizanesljivo govori o spolnem nasilju nad deklico, ali pa *Izobrazba za prosti čas* s ciničnim razgrinjanjem vsakdanjih ubijalskih nagonov človeka, ki se začnejo s pritiskanjem muhe ob šipo in končajo z vpisom na borzo. Priporočamo večkratno branje.

Ocena

Suzana Trtnik

»Očarana nad gejevsko kulturo«

Marta Pirnar, *Tok/protitok: konstrukcija in reprezentacija homoseksualne identitete v 20. stoletju*, Škuc-Lambda, 2006.

Tok/protitok je svojevrsten potpuri razprav, ki se tako ali drugače tičejo homoseksualnosti, kjer pa zaradi nekritičnega navajanja virov občasno naletimo na reprodukcije poenostavljenih ali celo napačnih zgodovinskih in književnih interpretacij. Včasih sem se tudi spraševal, če z M. Pirnar bereva ista besedila, saj njeni zaključki znajo biti nekoliko nenavadni.

Knjiga je vendarle lahko uvod v tematike, ki jih obravnava, še posebej ko piše o fenomenih iz slovenskega okolja in obravnava homoseksualnosti v šolah ter otroški in mladinski književnosti, saj bi izsledke morali poznati vsi, ki svojo nestrpnost in predsodke preveč radi skrivajo pod pretvezo "zaščite otrok".

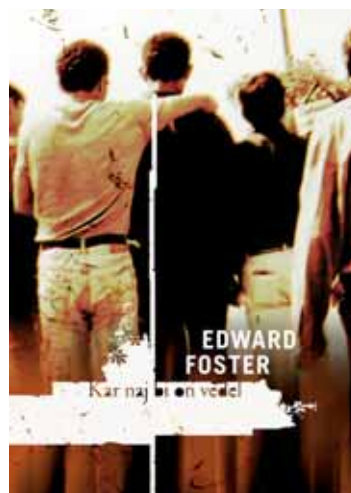
Za konec: povsem jasno je, da avtorica dobro v srcu misli, a sem in tja zna zmotiti njeno spodbujanje sočutja do gejev/lezbičk, kajti ravno sočutje je hudo večrezen meč.

Ocena

Andrej Zavrl

Vse je jezik

Edward Foster, *Kar naj bi on vedel*, Škuc-Lambda, 2007.

S poželenjem je hudič. Drogira nas, muči, vznemirja in zvija. *Ob, želeli ni nikoli / dobro izbodišče*. In večkrat nas lisičje vodi tja, kamor mu ne moremo slediti. *Želim si le, da bi tisti drugi / bil ti, ki bi tekal za mano – / in ne ta jaz, kot vselej, / ki teka za tabo*. S fanti je hudič. *Včasih z natakarnjem, / nocoj pa s tistim mladim moškim*. Strast gre tako rekoč po definiciji v nepovrat in razočaranje. *Ampak to je že preveč sentimentalno. / Ti si ne boš nič zapomnil. / In nič ne bo ostalo, kar naj bi čutili*. Časa ponavadi zmanjka, še preden ga izkoristimo. *Če bi le kdo / spregovoril, / ko je čas to / še dopuščal*. Takrat se lahko umaknemo, kakor Edward Foster, v filozofijo, transcendenco, lepoto. *Besede in slike / so tisto, kar potrebujemo*. Od fizike k metafiziki. *Štel drobiž in kupil nekaj knjig, da olajšam / svoje brepenenje*. V poezijo.

Ocena

Andrej Zavrl

Je spol očem neviden?

Leopold von Sacher-Masoch, *Platonova ljubezen*, Škuc-Lambda, 2006.

Henrik (alias Platon) meni, da je samo moški zmožen duhovne ljubezni, ki je edina kaj vredna. V tem prepričanju sreča Nadeždo, ki ga povsem očara in za katero misli, da bi jo celo lahko ljubil, »če ne bi bili ženska«. Kneginja ima za to svoje pomanjkljivo bistvo rešitev: ponudi mu brata, »ki mi je zelo podoben, njega lahko platonično ljubite«. Sledijo nočna, nekolikanj mistična srečanja z Anatolom in tu že slutimo zaplet. Razplet pa nam ponuja izjemen vpogled v igre in pasti poželjnja.

In ko se konča roman, se začne anekdota, ki pravi, da je bil nek gospod tako navdušen nad *Platonovo ljubeznijo*, da je avtorju začel pisati krasna ljubavna pisma. Tako je prišlo do srečanj med moškimi, katerih identiteta je do danes ostala skrivnost. Menda pa je bil pobudnik srečanj sam kralj Ludvik II. Bavarski. Bi bilo vse skupaj sploh lahko še bolj fantastično?

Ocena

Andrej Zavrl

Plošče posluša Ana Šporčić – Janis.

zhmuxel@yahoo.com

Eurovision Song Contest 2007

Evrovizijska vročica se je počasi poglela in končno si lahko z nekaj distance ogledamo izjemen doprinos letošnjih skladb k razvoju avtorske glasbe. A da se hecam? Bo kar držalo. Letošnji Evrosong je bil že X-ta reciklaža vseh prejšnjih prireditev, tako kot so bile vse prejšnje reciklaže še prejšnjih. Ko v predvajalnik vtakneš tale plošček, je porazno stanje na področju glasbene in vokalne kvalitete še toliko bolj očitno. Evrosong brez osladno lepih ksilhtov, prsatih gospodičen, pirotehničnih strandenarmetanj ter impozantnih oza-dij namreč premore le peščico res dobrih komadov, ki jih ne bi bilo sramotno vrteti tudi ob drugih priložnostih. Najbolj izstopa madžarski komad *Unsubstantial Blues*, prav tako je nadpovprečno dobra srbska zmagovalka, pa tudi Slovenci smo končno poslali v ta cir-kus nekaj res solidnega. Kljub mo-jemu nerganju vam je, tako kot meni, gotovo jasno, da je bistvo Evrosonga pravzaprav ravno vsa ta lažna bleščavost in pesmice, ki gred takoj v uho, ker smo jih v taki ali drugačni različici že večkrat slišali. Besedila, kot ponavadi, na najnižji možni ravni. Tako so bili nepogrešljivi plešoči dečki, kopije Rickyja Martina, in seveda

"naši", med katerimi so se znašli danski transvestit in srbska zmagovalka, pa še cel kup osumljen-cev. Kljub temu je treba poudariti, da smo bili letos deležni več raznolikosti kot ponavadi, saj so se klasičnim klišejem pridružili še kvazi-metalci ter operni vložki, pa tudi glam rock si utira pot nazaj. Od 42-ih skladb, ki se nahajajo na dveh nosilcih zvoka, je približno pol poslušljivih celo brez vizualne obogatitve, četrt bi jih lahko porabili za plesanje na kakšni zabavi, kjer imajo gostje že rahlo pordele beločnice, preostanek pa je bolj ali manj neuporaben za kakršne-koli druge namene. Tudi v tem je čar Evrosonga.

Ocena

The Ark — Prayer for the Weekend

Vedno poskočni Švedi se po Evrovizijskem polomu, ki jih je doletel kljub dobremu nastopu, vračajo z novo ploščo. Kič, perje, bleščice in pretiravanje na vso moč ostajajo zaščitni znak skupine. Besedila so kot vedno igriva, a se tokrat za spoznanje manj ukvarjajo z družbenimi krivicami in se bolj posvečajo pevčevim osebnim travmam, pri tem pa ohranjajo neposrednost in humor. Naslovna pesem je nova himna vseh tistih, ki živijo za žu-rnerske užitke ob koncu tedna in ki se jim bodo v bodoče gotovo pre-dajali tudi ob pomoči tega plošč-ka. Dobre stare disko viže v roko-vski preobleki delujejo sveže in hkrati značilno za to skupino. Evrovizijska *The Worrying Kind* je vsekakor ena izmed njih, v to ka-tegorijo pa sodita tudi *All I Want is You* ter *Gimme Love to Give*. Gejevska in biseksualna tematika je v bese-dilih zopet prisotna na duhovit način – "Your eyes are watery, a mouth made for joy, Always quoting Morrissey but did you ever do it with a boy?" – čeprav tokrat pogrešamo pesmi z bolj izrazito aktivističnim nabojem, ki smo jih bili vajeni s prejšnjih plošč. Skupina je tako morda izgubila trohico ostrine, vendar posledic skorajda ni čutiti, zahvaljujoč še vedno domiselnim bese-

dilom. Manjše presenečenje je zadnja skladba, alternativna melanholična rock balada *Uriel*, ki umirjeno zaokroži sicer energičen album. The Ark vas torej vabijo, da se naličite, obleščite ter nadanete svoj "amazing leotard" ter tako pričakate "the new pollution ... a hair-spray revolution". Če bi The Ark živeli v Sloveniji, bi verjetno pozivali še h kakšni drugačni revoluciji

Ocena

La Môme Original Soundtrac

Zgodbo "pariškega slavčka", ki je kar kričala po filmski upodobitvi, so končno kvalitetno prenesli na velika platna. Naloge se je lotil režiser Olivier Dahan, ki je med branjem o razburljivem življenju velike francoske šansonjerke že na daleč zavohal vse bistvene elemente uspešne drame: tragiko, patetiko, ljubezen in romantiko. Ter glasbo. Film o Edith Piaf bi bil brez njenega glasu, njenih edinstvenih interpretacij in žara bržkone povsem brez vrednosti, odličnim igralskim dosežkom navkljub. Ni torej presentljivo, da so se na albumu s filmsko glasbo znašle vse njene največje uspešnice, od *Non, Je Ne Regrette Rien*, *Milord* in *Hymne a l'Amour* do *La Vie en Rose*, ki je dala ime tudi slovenskemu prevodu filma. Dobro zastopanih je več obdobjev pevkin kariere, posnetki pa so kvalitetni in skrbno izbrani, zato album predstavlja poslastico tako za Piafofile kot tudi za Piafolaike.

Ocena

Bryan Ferry — Dylanesque

Bob Dylan je eden izmed najboljših tekstopiscev našega časa. In eden najslabših izvajalcev lastnih skladb. Tudi to dejstvo botruje nastanku mnogoštevilnih priredb, ki smo jih bili deležni v zadnjih petdesetih letih. Med drugim obstaja več kot 150 različic njegove *Blowin' in the Wind*, skoraj vse boljše od originala. Morda se je tudi zato zdaj izvajalcem, ki menijo, da lahko naddylanjajo Dlyana, pridružil še Bryan Ferry. Njegov album Dylanovih priredb sicer v ničemer ni revolucionaren, saj ne ponuja pretirano novih interpretacij. Kar pa ne pomeni, da le-te niso dobre. Prav nasprotno, verjetno gre za eno izmed boljših kompilacij Dylanove glasbe, kjer njegova odlična družbenokritična besedila res pridejo do izraza. Vsekakor pa gre za hvalevreden, čeprav nekoliko nenavaden poizkus obuditve kariere v zatonu.

Ocena

Marilyn Manson — Eat me, drink me

Rufus Wainwright — Release the Stars

Ne samo, da ima šok rocker Marilyn Manson srce, ampak je le-tokrat celo zlomljeno. Po ločitvi od prelestne plesalke Dite Von Teese (za skrbništvo nad mačkami se še borita) se je Manson podal v studio in po štirih letih zopet posnel album, tokrat zagrenjeno-romantično-suicidalen, podkrepljen z dobrim starim rockom in nekoliko elektronike. Anti-ameriška drža je tokrat skoraj potisnjena ob stran, prav tako kritika družbe, staršev in ostalih zlobnih elementov v življenju mladine, ki so Mansonovi največji oboževalci. Album je skoraj povsem osredotočen na objokovanje propadlega razmerja, včasih z obupanimi in skesanimi, spet drugič z jeznimi besedili. Po nekaj bolj kot ne povprečnih albumih zadnjih let je MM spet v formi, čeprav na nekoliko drugačen način, kot smo ga vajeni. Za ljubitelje morbidnih besedil in žaganja. *Weltschmerz gothique* kot se šika.

Ocena

Če ne spadate med zatežene osebe, ki jim gre na živce jamrajoči glas gejevskega kantavtorja Rufusa Wainwrighta, potem ga gotovo obožujete. Ali pa ga še boste. Srednje poti pač ni. Mladeničeva kreativnost na petem albumu prav nič ne popušča, besedila so domiselna in dovršena glasbena podlaga je pravi balzam za ušesa. Wainwright se že tradicionalno spogleduje z opero in klasično glasbo, hkrati pa njegovim izdelkom nikoli ne manjka svežine. Ljubitelji predalčkanja se zopet tolčejo po glavi – *Release the Stars* je namreč edinstven plošček. In to odličen. Tokrat so pesmi bolj umirjene, melanholične in romantične, ključna beseda pa je, kot vedno doslej, hrepenenje. Med baladnim preganjanjem ljubezenskih, drogeraških, seksualnih in še kakšnih osebnih demonov mladega Kanadčana se (preverjeno) odlično priležejo jagode in šampanjec.

Ocena

Filme gleda Luka Pieri

pieri.luka@gmail.com

Saturno contro

Grenko-sladka komedija o vezeh, ki ne vedo, kako bi kljubovale času; o bolečih izgubah, s katerimi se ne znamo spoprijeti; o občutku varnosti, ki ga nočemo izgubiti, čeprav vemo, da "večnost ne obstaja".

Produkcija: Italija, 2007

Režija: Ferzan Ozpetek

Scenarij: Ferzan Ozpetek, Gianni Romoli

Igrajo: Pierfrancesco Favino, Margherita Buy, Stefano Accorsi, Ambra Angiolini, Luca Argentero

Zadnje čase je med italijanskim občinstvom in kritiko prevladalo prepričanje, da je italijanska kinematografija mrtva (glej letošnji Cannes), a kljub temu se tu pa tam najde kak ogleđa vreden film (*La sconosciuta*, *Notturmo bus*, *Mio fratello è figlio unico*) in med mlajšimi režiserji, ki zaradi izvirnosti, senzibilnosti, sloga in vsebinskosti v morju povprečnih in pogosto grozljivo banalnih izdelkov močneje odstopajo, je vsekakor 48-letni Ferzan Ozpetek. Simpatični režiser turškega porekla se je uveljavil pred desetimi leti s filmom *Il bagno turco* (*Turška kopel*) in je postopno postal eden najbolj priznanih sodobnih ustvarjalcev v Italiji. Od šestih celovečercer, ki jih je doslej posnel, so štirje izrazito gejevski (in v tokratni številki vam jih želimo predstaviti), a poleg gejevske skrupnosti same je nad njegovimi deli pogosto navdušena tudi širša publika, velik ugled pa uživa tudi med strokovno kritiko. Njegovi filmi so zadnja leta med favoriti (včasih celo med dobitniki) najpomembnejših italijanskih filmskih nagrad David di Donatello. Čeprav mu nekateri očitajo nedovršenost, pretirano čustvenost in ponavljanje prežvečenih tematik, gre bistvo Ozpetkovih filmov pravzaprav iskati nekje drugje.

Kar Ozpetka predvsem zanima, so osebne zgodbe njegovih likov, njihovi notranji konflikti, njihov odnos do zunanjega sveta, njihov duhovni razvoj. Tja skuša usmeriti gledalčevo pozornost preko dialogov, ki jih pogosto tudi v hudo dramatičnih trenutkih okraši z osvežujočim humorjem, preko simbolike, izgubljenih pogledov, prodorne glasbe, ostrega molka. S tega vidika je tako vsak njegov film lahko popolnoma novo doživetje, naj obravnava še tako poznano ali vsakdanjo temo. Ozpetkovi glavni junak ni nikoli glavni. Stranski liki so več kot le dodatek za popestritev, kajti o vsakem izvedemo dovolj, da se lahko z njim ali njo poistovetimo, da začutimo povezanost med liki, da se lahko preko doživljanja posameznih osebnih zgodb poglobimo v širše dogajanje, o katerem nam Ozpetek pripoveduje.

To še najbolj velja za njegov najnovejši film, *Saturno contro* (v prostem prevodu "Nenaklonjeni Saturn"), v katerem se (če si sposodim prisposodbo, ki jo je skoval "kulturni" duo iz osemdesetih) kot vodene barvice v dežju prepletajo življenja devetih prijateljev: prijateljska skupinica med seboj zelo različnih ljudi, ki jih združujejo ljubezen, navezanost, tradicija. Tu sta zakonca Angelica in Antonio (Margherita Buy in Stefano Accorsi), dva izmed najbolj priljubljenih italijanskih igralcev, ki sta z Ozpetkom že sodelovala v filmu *Le fate ignoranti*, jezika prevajalka turškega porekla Neval (Ozpetko-

va "redna gostja" Serra Yilmaz) in njen mož karabinjer (Filippo Timi); mlad, nedavno pridobljeni član (Michelangelo Tommaso), gejev srednjih let, oziroma kot se pozneje opredeli: staromodna tetka (Ennio Fantastichini); mlada džankica Roberta (nekdanja najstniška TV zvezdica, presenetljivo dobra Ambra Angiolini), ki je med vsemi videti najbolj potrebna ljubezni in ki v živahni skupini vidi svojo edino pravo družino, in gejevski par (Pierfrancesco Favino in Luca Argentero), ki predstavlja steber, ob katerega se naslanja celotna skupinica.

Kot je za take filme značilno, tu ne smemo pričakovati hujših zapletov in vznemirljivih preobratov. Potrebujemo le enega. Tistega, ki v Ozpetkovih filmih sproži niz notranjih plazov, razkolov, zamer, begov – in nazadnje vrnitve (a skoraj nikoli na isto mesto). Smrt. Najbolj boleča od izgub je šok, ki pretrese ravnovesje pisane družbe med veselo skupinsko večerjo. Nenadoma se marsikaj začne rušiti: skupno življenje, sanje, načrti; zakonski par naleti na oviro, ki pa je že dolgo stala; Robertin zid se začne kručiti in morala se bo odločiti, ali ga bo raje dokončno razdrila ali pa ohranila kljub razpokam; dolgoletno prijateljstvo zavije v slepo ulico; in kljub temu da življenje teče naprej, vse stoji, kot bi vsi čakali, da veselje uredi zmedo, ki je nastala. Nenaklonjeni Saturn, torej. Planeta, ki naj bi predstavljal človekovo omejenost. A časa ne moremo

ustaviti, in tudi ko mirujemo, se marsikatera rana zaceli. Ganljiv, duhovit, melanholičen, predvsem izrazito življenjski film, ki spremlja svoje like, kot bi jih hotel pobožati, potolažiti, bodriti, kljub temu da se mu kar naprej izmikajo. Ali pa se kamera (torej gledalec) nazadnje odloči, da se likom ne sme preveč približati, da mora ohraniti določeno razdaljo, jih opazovati brez poseganja. Zato jih ne sodi, naj bodo prijazni, pametni, neumni, zopni, živčni, smešni, prizadeti ali namerno osorni. Ozpetek nam tako pomaga doumeti ozadje vsakega prizora, vsakega pogovora – in vsakega molka. So praznine, ki jih zapolnimo z ljubezenskimi aferami, osamljenost, ki jo preženemo z drogami (nekateri s kokainom, drugi s kvačkanjem), jeza, ki jo potlačimo s preprirom ... In je globoka, moreča bolečina, ki čaka na osvobajajoči krik, ki bi jo pregnal.

Ocena

Ozpetkovi filmi na DVD

La finestra di fronte

Produkcija: Italija, 2003

Režija: Ferzan Ozpetek

Igrajo: Giovanna Mezzogiorno, Raul Bova, Filippo Nigro, Massimo Girotti, Serra Yilmaz

Giovanna in Filippo sta že osem let poročena in imata dva otroka. Ona je računovodkinja, on nima redne službe, a nekako je videti, da shajata. Giovanni se sicer pozna, da je v določenem trenutku v življenju sklenila kompromis, ki ga danes morda obžaluje. Ne moremo zanesljivo vedeti, ker tudi sama ni prepričana. S svojo rutino se je očitno sprijaznila in kljub pogosti napetosti in nejevolji v njej ne zaznamo posebno močne želje, da bi kaj spreminjala. Slabo voljo prežene s peko (nekorične opuščene sanje), ob utrujenih večerih pa si vzame trenutek zase tako, da si prižge cigareto in izza kuhinjskega okna opazuje čednega moškega iz sosednjega bloka. Nekega dne se v njeno življenje nenamerno vsili starec, ki je izgubil spomin. Giovanna se ga hoče najprej znebiti po čim hitrejšem postopku, nazadnje pa se pred neznanem zmešču (za starca, ki se o sebi nič ne spomni, je Giovanna odprta knjiga, češ: ljudje se lahko še tako trudimo zakriti obraz z neštetimi maskami, a človek brez spomina je kot nedolžen otrok, pred očmi katerega vsaka maska izgine) in ko mu pomaga sestavljati preteklost, da bi ugotovila, kdo je, naposled spozna samo sebe (in moškega iz sosednjega bloka). Prestižni David di Donatello (italijanski oskar) za najboljšo igralko in najboljši film leta.

Ocena

Le fate ignoranti

Produkcija: Italija, 2001

Režija: Ferzan Ozpetek

Igrajo: Margherita Buy, Stefano Accorsi, Serra Yilmaz, Gabriel Garko, Filippo Nigro

Ko nenadoma izgubi moža, se življenje mlade Antonie (Margherita Buy) obrne na glavo. Ovije se v moreč molk, iz katerega ne vidi izhoda, dokler ne odkrije, da jo je mož varal. Šok ji vljuje nepričakovano moč in presenečenje postane povod za nov začetek. Antonia sklene izvesti, kaj je njen skrivnostni mož iskal v drugi zvezi, a naposled ugotovi, da ji je tajil pravo pravcato družino, v katero se tudi Antonia sama postopno vključuje. Film, ki se nenehno giblje na meji med komedijo in (melo)dramo, se spretno izogne pastem sentimentalnosti in nas z Antonio vred postarka v razgiban vrtnec pisanih likov in njihovih pristrčnih zgodb, za katerimi se skrivajo večje ali manjše tragedije (humor, ki si prizadeva ozdraviti duševne rane iz preteklih dni; ravnodušnost, ki si prizadeva prebleti izgubljen ljubezen in odmisli neozdravljivo bolezen; zadirčnost, ki skriva močno željo po ljubezni; odločnost, ki išče pot do družinske naklonjenosti). Čudovita glasba; najboljši film na newyorškem festivalu lezbičnega in gejevskega filma.

Ocena

Hamam — Il bagno turco

Produkcija: Italija, 1997

Režija: Ferzan Ozpetek

Igrajo: Alessandro Gassman, Francesca d'Aloja, Halil Ergün, Serif Sezer

Francesco (italijanski lepotec Alessandro Gassman) – ugleden arhitekt iz Rima, dokaj premožen in poročen z nejevoljno Marto (Francesca d'Aloja), s katero je bolj ali manj na bojni nogi – izve, da mu je pokojna teta, ki je živela v Istanbulu, zapustila tradicionalno turško kopalnico, hamam. Francesco se tako odpravi v Turčijo, da bi čim prej uredil vse potrebno za odprodajo poslopja, a ko spozna prijazno družino, ki upravlja tetino zapuščino, prvotno odločnost in ravnodušnost nadomesti radovednost. Francesco si sčasoma premisli in sklene stavbo obnoviti ter se prepusti novemu življenju, ki mu postopno zleze pod kožo, in nepričakovani novi ljubezni. Ozpetkov prvi film je bil deležen številnih pohval že ob predstavitvi na festivalu v Cannesu. Predvsem gre poudariti tankočutnost režiserjevega osebnega pristopa in očarljivo vzdušje, ki ga ustvarja njegova izrazita ljubezen do rodnega mesta. Šibka točka je sicer nekoliko nedovršen režijski slog, tudi glavna igralka nista v najboljši formi, vendar duhovna pot glavnega lika in čutnost ključnih prizorov zadostno prispevata k učinkovitosti Ozpetkovega pripovedovanja.

Ocena

Filmske novosti na DVD ... doma

Igra solz

Produkcija: VB, 1992

Scenarij in režija: Neil Jordan

Igrajo: Forest Whitaker, Miranda Richardson, Stephen Res, Jaye Davidson

Podnapisi: slovenski, hrvaški, angleški, nemški

Po dolgem času (in distributerski rošadi) je končno izšla slovenska DVD izdaja znamenitega filma *Igra solz*.

Skupina pripadnikov IRE ugrabi temnopoltega angleškega vojaka Jodyja (Whitaker), da bi zahtevali izpustitev irskega zapornika. V skrivališču, kjer je ujet, se Jody spoprijatelji z enim od ugrabiteljev, Fergusonom (Stephen Rea), a kljub temu, da si uspe pridobiti njegovo naklonjenost, se Jody ne uspe izogniti tragičnemu koncu. Da bi uresničil Jodyjevo poslednjo željo in odnesel njegovo sporočilo njegovi veliki ljubezni, Ferguson nekaj časa zatem v Londonu, kjer zdaj dela na gradbišču, poišče njegovo dekle, Dil (Jaye Davidson), frizerko, ki ob večerih nastopa v baru. Dil in Ferguson se začneta videvati in si postaneta všeč; toda oba drug drugemu marsikaj skrivata.

Odlično odigrana, ganljiva zgodba, posneta v značilnem tankočutnem in treznem slogu Neila Jordana (*Zajtrk na Plutonu*, *Intervju z vampirjem*). Od šestih nominacij si je film prislužil oskarja za izvorni scenarij.

Ocena

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Služkinji

Režija in scenografija: Diego De Brea

Besedilo: Jean Genet

Igrajo: Janez Škof, Gregor Bakovič, Alojz Svete

Premiera: SNG Drama, 2. in 3. marec 2007

Letos je SNG Drama prvič uprizorila outsiderja Jeana Geneta (1910-1986), izjemnega gejevskega umetnika, ki je hodil po skrajnem družbenem robu. Večplastna igra *Služkinji* (1949) je prvenec, a že zrel primer Genetovega gledališkega sistema absurda, kjer so vloge spola in družbene vloge izmenljive v okvirih nespremenljivega rituala. Služkinji secirata odnos med gospodarji in podrejenimi v prefinjenem sadomazohističnem ritualu, ko poosebljata odnošno gospodarico in se opajata za njeno pozicijo moči, hkrati pa kujeta zaroto. Smrt služkinje, ki igra Gospo, bi pomenila tudi simbolno, ritualno smrt gospodarice. Tema in Genetovo besedilo sta eden ključnih momentov gledališča 20. stoletja. Po začetnem negativnem odzivu je igra doživela nešteto uprizoritev, ekranizacij in filmskih priredb po vsem svetu. Zvečine je bila upoštevana Genetova gledališka konvencija, da vse vloge igrajo moški. Ne gre le za travestijo, ampak za še eno igro v igri, ko se spolne vloge intrinzično prepletejo s hierahičnimi odnosi in nas tako prepričajo, da med predstavo pozabimo, da so ženske vloge »zaigrane«. Lahko bi rekli, skupaj s teoretičarko Judith Butler, da izvirnika ni, obstaja samo spol, ki ga delamo s ponavljanjem. V zahtevnih in zelo dograjenih vlogah so se kraljevsko znašli Svete, Škof in Bakovič.

Ocena ★★★★★

O predstavi *Služkinje* smo se pogovarjali z Lojzeto Svetetom

Preproste karakterne vloge me niso nikoli zanimale

Zasledila sem, da je za vloge v *Služkinjah* vladalo veliko zanimanje – najbrž tudi s tvoje strani.

Posebej z moje (smeh). Obe služkinji sem namreč že odigral in ostala mi je torej le še vloga Gospe. Moral sem se zelo opogumit, da sem jo sprejel, ker sta jo pred mano že igrala žal že pokojni Srečo Špik in Radko Polič Rac. Oba sta bila neprekosljiva.

Kako pogosto pa dobiš vlogo, ki si jo zares želiš?

Redko ali nikoli. Niti nimam več želja. Se pač dogaja, kot se. Odločajo umetniški vodja, režiserji, sam pri tem nimam nič. Tokrat se mi je prvič zgodilo, da sem lahko izbiral, pa še to zaradi prej omenjenega dejstva. Želja, katerih uresničitev je v našem poslu zelo daleč od realizacije, nima smisla gojiti. Samo želje te ne pripeljejo nikamor.

Kaj te v vlogi Gospe najbolj fascinira?

Fascinira me njena hipersenzibilnost v doživljanju in zmožnost vživetja. Njena bizarnost, sposobnost samorefleksije, svet paranoj in shizofrenije, njeno hrepenenje do bolečine, zadušitve. Sama je kreatorka sveta, polna ekstremnih stanj, sposobna je vrhunske mimikrije in igre v igri. To, da se kot ustvarjalec soočam s takim načinom in žanrom igre ter doživljanje Gospejinega sveta skozi sebe, je neponovljiv izziv. Ravno to igranje, ki pa je zares, in zavedanje, da igram, da igram, je nekaj, kar mi doslej ni ponujala nobena druga vloga. Vse je del imaginacije, ki se naenkrat udejanji v realnost trenutka, ki ga zaživim na odru. Omogoča dobro manipulacijo z občinstvom, če lahko tako rečem, in soočenje z mojimi trenutnimi sposobnostmi. Preproste karakterne vloge me niso nikoli zanimale.

Ti je blizu outsiderska poetika, ki je značilna za Geneta?

Samo iz dramskega zornega kota (smeh). Outsider je bil po svoje tudi naš Kosovel, če hočeš. Blizu so mi Beckett, Ionesco, Brecht. V meni je več svetov in v iskanju današnjega konteksta sveta, ki ga Genet ponuja, me je zanimalo, kaj lahko človek

naredi brez uporabe drog, kaj v tej socialni bedi, ki jo mnogi živijo, hoteti, utrpeti, da greš lahko v prehojeni poti do konca. Zanimalo me je, kakšen je ta naš čas civilizacijske nepotešenosti, ko človeka nič več ne vznemirja, oziroma kaj ga lahko vsaj malo šokira. Kje in kaj je tisto gonilo, da funkcioniraš. Kaj te pelje k zadovoljivi v svetu, ki temelji na politiki, materialni izpolnitvi in laži. V času, ko smo sicer taki, kot smo, pa ravno zato vendarle tragični, ker ne vemo, kaj bi radi bili, da bi bili. Kaj pomeni, da nisem ženska in kako se moški del mene poigrava z barikado, da je moški. V ženskih oblekah gre tu takoj za potujitev. Zato je vse groteskno, afektirano, pa vendar stran od travestije. Celu spola karakterjev kar ni. V njihovih odnosih ne gre samo za ženska prerokanja in natolcevanja. Bistvo je drugje. O vsem tem najbolj razodeva Sartrova analiza Genetove drame.

V tvojem življenjepisu je našeto lepo število pomembnih igralških nagrad. Pa vendarle – kaj v svojem poklicu doživljaš kot največji uspeh ali zadovoljstvo?

Oh, nagrade pridejo ali pa jih ukinjajo. Tako ustvarjam le iz sebe in ne rečem, da samo zase. Na takojšen uspeh ni računat, moja pot je bila težja od mnogih drugih. Uspešno bi lahko deloval tudi na kakem drugem področju, bistvo je, da te delo zadovoljuje in izpolnjuje. Da ob vsem, kar te čaka na poti, spoznaš in prepoznaš sebe, se v odnosih do drugih bogatiš ter notranje zoriš. Najpomembnejši je sprejem pri publiku in v zadovoljstvo mi je, če stvar tako uspe, da po predstavi občutim prijetno utrujenost. Podobna je stanju po dobrem seksu (smeh).

Kako pa združuješ vloge v TV nadaljevanjih z delom v nacionalnem teatru?

Težko. Najprej zato, ker se sezona v gledališču konča šele junija, snemanja pa so običajno vse do konca avgusta. V času torej, ko bi si pravzaprav želel počitka, potovanja, kakšnega izpopolnjevanja v tujini, dela za svojo dušo. Drug problem je majhna produkcija in za vsakega režiserja ali žanr tudi nisi zanimiv. Vseh avdicij časovno niti ne zmorem ali pa enostavno ne grem, tako da se prostor dodatno zoži. Če pa že snemaš za neko hišo, se potem za delo pri drugi kaj hitro lahko obrišeš pod nosom. Včasih imaš občutek, da je vse tako že dogovorjeno, da so posredi igrice, podtikanja, neke posebne vrste ljubosumje. Vsi se te potem na neki način začnejo lastiti, je pa končna odločitev o tem, s kom boš delal, še vedno tvoja.

Ali je za slovenskega igralca običajen angažma v različnih gledališčih in medijih?

To sploh ne bi smelo biti vprašljivo, ker gre pri tem za drugo vrsto obrtniškega znanja, ki ga je potrebno prav tako nadgrajevati. Redki so s tako dobrimi igralskimi potenciali, da lahko delajo tudi drugje. Kot tudi ni vsak filmski igralec tudi gledališki igralec. Zaposleni v gledališču smo uradno javni uslužbenci, zato so osnovne plače take kot so. Čedalje

več nas je na pogodbah za določen čas, akademija ti kake druge izobrazbe ne daje. To nam pomeni edini dodatni vir zaslužka. In če danes lahko že vsi delajo vse, ne vem, zakaj bi se potem jaz kot poklicni igralec izogibal tej različnosti medijev. Včasih pa posledice pretirane navzočnosti in pojavljanja niso nujno tebi v prid.

Kaj igraš trenutno poleg Služkinj?

Že drugič igram v Cankarjevih Romantičnih dušab. Tokrat Delaka. Emšo prinese svoje (smeh).

Čeprav smo v tem trenutku izpolnili samo direktorjevo številčno predstavljeno repertoarno obveznost in smo imeli le premiero – predstavo bomo igrali šele oktobra –, te dni začnem z novim študijem Zajčeve Jagebabe, katere premiera bo že konec septembra. Tako gre to pri nas.

Suzana Tratnik

Roman Kuhar

roman.kuhar@gmail.com

Torch Song Trilogy

Režija: Mark Winstanley

Besedilo: Harvey Fierstein

Igrajo: The Queen's English Theatre Company

Premiera: Mini Teater, 17. aprila 2007

Dejstvo, da v gledališki predstavi *Torch Song Trilogy* eden od igralcev z lepo izklesanim telesom celo predstavo nastopa v spodnjicah, mora vzbuditi dvome o namenu predstave. To, da se do spodnjih hlač sleče še en igralec s prav tako zavidljivim telesom, ničesar v predstavi ne ohrani prikrito. Večinoma je bila tako neposredna, na prvo žogo, tudi igra. Ugajati za vsako ceno.

Torch Song Trilogy v izvedbi *The Queen's English Theatre Company* so na oder ljubljanskega Mini teatra (in pozneje še zagrebškega Teatra ITD) aprila letos pripeljale *Konkretne vizualizacije*. Dramo, ki je bila premierno predstavljena v začetku osemdesetih na Broadwayu, leta 1988 pa je bil po njej posnet tudi film z istim naslovom, je portret newyorške kraljice preobleke Arnolda in njegovega brezupnega iskanja prave ljubezni, to je ljubezni do zadnjega diha, torej tiste ljubezni, v katero Arnold ves čas dvomi in se, ko si liže rane, prepričuje, da je vse le izmišljotina, hkrati pa si jo še vedno bolešno želi. In prav ta bolestna želja ljubiti mu preprečuje – njemu in njegovim ljubimcem – da bi takšno ljubezen dejansko zaživel. Ob tem se v predstavi pletejo zgodbe o začetkih in koncih ljubezni, o

nikoli prebolelih vezah, o ponovnih srečanjih z bivšimi partnerji, o varanju, telesni nasladi, smrti, celo posvojitvi otrok in, kakopak, o turbulentnem odnosu med Arnoldom in njegovo mamo. Ta Arnoldovo homoseksualnost kot da sprejema, a le zelo pogojno in samo, če Arnold ne govori kaj preveč o tej svoji »nagnjenosti«.

Dramo je napisal Harvey Fierstein in bil zanj nagrajen s Tonyjem za najboljšo predstavo. Tekst drame je tudi najmočnejši adut predstave; Fiersteinu je namreč uspelo zabeležiti značilen oster jezik kraljic preoblek in vrsto domislic – kot je na primer ta, da je maskara kraljic preobleke takšna kot impresionistična slika; potrebno je stopiti par korakov nazaj, da dobiš pravi vtis o sliki –, in vse to predstavi daje zaščitni znak komedije. Za vsemi temi odrezavimi pripombami pa se seveda skriva neizmerena bolečina – bolečina zaradi neizpolnjene ljubezni, zaradi materinega nerazumevanja, zaradi odrinjenosti na rob ... vse te fine stvari, o katerih vsak izmed nas zna povedati svojo zgodbo. Žal pa skoraj triurni predstavi, ki je naporna tako za igralce kot mestoma tudi za gledalce, ne uspe izvabiti katarze, za katero ima sicer vrsto nastavkov. »Trpljenje z igralci« je mestoma le prenaporno, da bi se gledalec popolnoma prepustil duhovitosti in bolečini Arnoldove zgodbe.

Ocena

Suzana Tratnik

Martina Ipša, stand-up komičarka

»Če kaj skrivaš, potem že mora biti nekaj narobe, ne?«

O tem, da v Sloveniji obstaja *stand-up* komičarka Martina, ki povrh vsega ne skriva svoje spolne usmerjenosti, sem slišala že pred mnogimi meseci. Pa nisem čisto verjela, dokler je nisem videla v živo na 4. večeru gejevsko-lezbične literature v Galeriji Škuc. Takrat mi je postalo jasno, da se Martina Ipša ne šali, ko se šali.

Ptujčanka, rojena v Varaždinu na Hrvaškem, mi je med pogovorom potrdila, da *stand-up* komedija nikakor ni pripovedovanje starih vicev, še manj zgolj pokanje šal. Ta zvrst odrskega nastopa kratko malo pomeni: vstani in povej. Torej: izrazi svoje stališče. Seveda tako, da pritegneš in prepričaš publiko. Kar se je Martini nedvomno posrečilo še pred njenimi petindvajsetimi leti. Zanimalo me je, kakšna je bila njena pot do odra in kako človek sploh ugotovi, da ga privlači umetnost, ki je pri nas še vedno slabo razvita in poznana. Sprva je sodelovala pri Mladinskem gledališkem studiu na Ptuj, veliko je pisala in svoja dela predstavljala na literarnih večerih. Tudi tako se je učila izražanja svojega mnenja v javnosti. Pomembna so bila tudi potovanja. Ko je bivala v mladinskem hotelu v Edinburghu na Škotskem, je prvič videla *stand-up* komika na delu – ker mu je zmanjkalo denarja za vlak, je nastopil in tako zbral prispevke. Ta izkušnja je bila za Martino ključna, saj je takoj vedela, da je to tisto, kar bi želela v življenju početi. Ker seveda želja in talent nista dovolj, se je tehnike učila pri Željku Vukmirici, priznanem hrvaškem igralcu in mojstru *stand-up* komedije. Izobraževanje, ki traja šestdeset ur, se zaključí s produkcijo. Sama je bila presenečena nad tem, koliko se je bilo treba naučiti in koliko znanja je v resnici potrebno za to, da narediš dober nastop. Tovrstna komedija je ena tistih stvari, ki izgledajo zelo preproste, so pa vse prej kot to, ko sam stojiš na odru. Kaj narediš s pridobljenim znanjem, je slednjič odvisno od tega, koliko si pripravljen delati naprej. Toda garanje se spleča, če te privlačijo oder, sam nastop, publika, adrenalin in smeh.

Martina nastopa šele eno leto, za seboj pa ima že več kot dvajset nastopov na različnih krajih. Prvi nastop in hkrati predstavitev dosežkov cele skupine je bil v Chill out Caffeu v Mariboru. Največkrat nastopa z Daliborjem Božičem, v večji skupini pa so še Tanja Volf, Boštjan Črešnik in Klemen Mauhler. Ker so dobili novo, čisto svežo generacijo komikov, se seznam sodelujočih širi.

Katera pa so sploh »orodja« komika, ki stoji sam na odru? Besede, misli, lastno telo, gibanje, odzivnost publike? Martina se strinja z naštetim, vseh poslovnih skrivnosti pa nam ne misli izdati. Bistveno je seveda vprašanje, kako narediti privlačen nastop. Sama se opira prav na občinstvo. Kot *stand-up* komičarka ustvarja vzdušje skupaj s publiko, saj druge možnosti pravzaprav nima. Mora začutiti občinstvo in občinstvo mora začutiti njo. Energijo pa črpa iz tega, ker pač počne nekaj, kar ima zelo rada, in to je seveda opazno. *Stand-up* komedija je stvar domišljije, hitrih reakcij, predvsem pa inte-

Foto: Ganzza

ligence. Ne gre pa pozabiti še veliko dela, saj je za vsak nastop potrebno veliko pisanja, iskanja tem in tudi priprav, prav zato, da na koncu ne prodaja obrabljenih šal. Za posamezen nastop se pripravi tako, da si vzame čas za sprostitev, preden gre na oder. Raje pride prej in se prepriča, da je vse pripravljeno: osvetljava, ozvočenje in tako naprej. Ker ima teme že pripravljene, dobro ve, kje se začnejo in končajo. Vse, kar se zgodi vmes, pa je stvar interakcije z občinstvom. Če dobi navdih od gledalcev in gledalk, jo lahko odnese tudi v drugo smer in skupaj z njimi naredi čisto nov nastop.

Martina vidi svojo veliko kvaliteto v tem, da se hitro znajde in da nikoli ne podcenjuje publike. A ne podcenjuje niti sebe. Najbrž je zato s svojimi temami prodrla tudi pri strejtovski publiku. Eden njenih prvih nastopov je bil namreč na kmečkem turizmu. Na začetku jo je skrbelo, kakšen bo odziv, saj je bila publika nekoliko starejša. Kljub temu je ni bilo preveč strah iz preprostega razloga: vedela je, da govori resnico. Nikoli se ne prikazuje kot nerazumljeno žrtev ali pa kot »drugačno«. »Sem samo jaz,« meni Martina, »in ta 'jaz' ima enake probleme v partnerski zvezi kot vsi drugi. To občinstvo prepозна, sprejme in temu se lahko tudi smeje.«

Martina je svoj nastop v Škucu začela s šaljivo pripombo, da ni aktivistka – ker že dolgo ni bila telesno aktivna. Toda razkritje na odru je gotovo oblika nevsiljivega, a nič manj pogumnega izražanja stališča. Je imela kdaj pomisleke, kakšne bi bile posledice, če bo na odru govorila o tem, da je lezbijka? »Če sem naredila coming out« se sprašuje Martina. »Ja, morda sem ga na neki način, vendar nisem zato izbrala teme. Sem samo to, kar sem. Če o tem ne bi govorila, bi se mi zdelo, da lažem. Da skrivam stvar, ki je zame tako normalna kot vse drugo. Če skrivamo nekaj, o čemer hočemo druge prepričati, da je to običajno ... Zakaj bi nam potem verjeli, da je normalno? Če kaj skrivaš, potem že mora biti nekaj narobe, ne?« Ne glede na to, kje je nastopala, še nikoli ni doživela slabega odziva in z vsakim nastopom se je naučila veliko novega. Ker je sama kul s tem, kar je in počne, so tudi drugi ...

Za konec pa še neizogibno vprašanje: Ali je pri nas mogoče preživeti kot *stand-up* komičarka? Martina se pošali, da bo to kmalu odkrila. In upa, da ne bo stradajoča umetnica. Želi si, da bi *stand-up* komedija pri nas zaživela tako kot drugod po svetu. Letos že pripravljajo svoj oder na festivalu Lent in ustvarjajo svoj čisto pravi klubski prostor, tako da načrtov ne primanjkuje. O uspehu je prepričana, saj ne sodi med ljudi, ki bi zlahka obupali.

Kaj se skriva v besedi?

Vsi jih imamo, ne glede na to, ali smo revni ali bogati, belopolti ali temnopolti, homo ali hetero. So različnih oblik in velikosti. Učijo nas prvih besed, učijo nas vedenja in manir. Večinoma nam nudijo zatočišče, ki smo se ga naučili imenovati 'dom'. Večinoma nam podarjajo tisto, čemur smo se naučili reči 'ljubezen', skrbijo za nas, negujejo nas, pripravljajo nas na zunanji svet. Vse do trenutka, ko nas spustijo v upanju, da bomo enako počeli tudi mi. "To" so naše družine.

Pismo vam pišem po treh velikih dogodkih, ki so se zgodili v dveh evropskih državah in so imeli isti fokus – družino. V mislih imam shod družin v Rimu, Svetovni kongres o družinah in Parado ponosa v Varšavi. Na prvih dveh dogodkih so se zbrali ljudje, ki želijo preostale opomniti na pravo podobo in prav pomen družine. Varšavsko Parado ponosa omenjam zato, ker se je dan po paradi zbrala stotina Poljakov na shodu v podporo "tradicionalnim družinskim vrednotam". Poljski minister za šolstvo Roman Giertych je na shodu zatrdil, da je "potrebno nasprotovati temu, kar se je včeraj tu zgodilo [Parada ponosa, op. a.]. Odrvatni pederasti iz številnih držav so se zbrali in nam želeli vsiliti svojo propagando."

Večina izmed nas je slišala, kaj država in cerkveni veljaki sporočajo o naravni družini, za katero naj bi si prizadevala družba. Napadajo nas s podobami naravne in nuklearne družine, ki jo sestavljajo ženska, moški in otrok. Ta podoba ima v različnih evropskih državah različne odtenke (predvsem glede števila otrok), a v glavnem je takšna družina razumljena kot ideal zdrave družbe. Vendarle pa je jasno, da obstaja vrsta različnih družinskih skupnosti, ki ne ustrezajo tej ozko zamejeni in izključujoči definiciji. Čeprav lahko opazamo spremembe v sprejemanju raznovrstnih družin, je v primeru GLBT družin zgodba nekoliko drugačna.

Zdi se, da je nekaj povsem vsakdanjega, če politiki izražajo svoje nestrinjanje z istospolnimi partnerstvi ter gejevskim in lezbičnim starševstvom. In ko nam govorijo vse te stvari, se ne počutim del tistega, kar napadajo. Zame je družina namreč čustvena in socialna mreža pomembnih ljudi, ki se spoštujejo in skrbijo drug za drugega. Ne počutim se del nobene "propagande", ko se odločim ljubiti svojo partnerko, ko jočem ob rojstvu otroka in se počutim odgovorno imeti svojo lastno družino.

Nesprejemljivo je, da napačne zahteve, ki jih postavljajo politični veljaki, razumemo kot opravičilo za zanikanje pravice "imeti družinsko življenje". Še bolj nesprejemljivo je, da mediji tovrstne zahteve popularizirajo in tako postajajo stereotipi in klišeji, ki nimajo nobenih osnov. Zakonodajalci se posvetujejo s strokovnjaki, da bi ugotovili, ali naj

nam podelijo enake pravice glede naših partnerskih vez in ali smo sploh večji biti starši. Ko to počnejo, ne vidijo, da partnerskih vez in starševstva ni moč meriti. Le kako bi lahko izmerili raven odgovornosti in skrbi za otroke? Kako lahko izmerijo stopnjo predanosti in ljubezni do nam dragega človeka? Ne vidijo, da ni nobenih razlik v našem spoštovanju do partnerjev in v našem starševstvu, ki si prizadeva za najboljšo korist otroka.

Drugačni postanemo šele takrat, ko svoj pogled zamejijo le na seksualnost partnerja in staršev.

V državah, kjer so istospolna partnerstva legalizirana, se LGBT osebe še vedno soočajo z diskriminacijo, bodisi zaradi tega, ker je njihova veza prepoznana drugače kot druge partnerske veze, ali pa zaradi tega, ker nimajo pravice do posvojitve ali umetne oploditve. Še več. Otroci gejev in lezbijk še vedno niso del družinskih politik zaradi ozkih definicij, kaj in kdo je družina. LGBT družine se še vedno soočajo z izključenostjo zaradi ukoreninjenega heteroseksizma¹ v institucijah, ki definirajo naše izobraževalne, pravne in kulturne sisteme.

Ko govorim o družinah, ne morem več kot le omeniti vse tiste, ki ne prestando lobirajo pri vladah in institucijah, da bi zagotovile podporo LGBT osebam in njihovim družinam, ki opravljajo raziskave ali se pogumno razkrijejo, čeprav jim včasih zaradi tega grozi nadlegovanje in nasilje. V zadnjih nekaj letih sem preko malteške GLBT organizacije MGRH, preko IGLYA in ILGE srečala vrsto ljudi z vseh koncev Evrope, ki si predano prizadevajo za priznanje naših partnerskih vez in družin v zakonodajah, politikah in družbi na splošno. Spodbudno je, ker v nekaterih državah lahko vidimo pozitivne spremembe, a hkrati je žalostno, ker se tovrstne spremembe v večini evropskih držav uveljavljajo zelo počasi.

Zato je pomembo, da še naprej zahtevamo, da so naše partnerske veze prepoznane v zakonodajah in družbi. Še naprej moramo izražati svoje zahteve, da bomo dosegli enake pravice. Sama bom še naprej podpirala akcije, dogodke, deklaracije in raziskave, ki bodo omogočile, da bodo vsi otroci zaščiteni, da bodo njihovi starši prepoznani in da bodo naše partnerske veze sprejete. Upam, da se nam boste pridružili v boju za doseg naših pravic.

Ruth Baldacchino je magistra ženskih študij in sodelavka ILGE in ILGA-Europe.

¹ Heteroseksizem: podobno kot institucionaliziran rasizem in seksizem, heteroseksizem prežema družbene navade in institucije in sicer tako, da onemogoča, očrni in stigmatizira kakršne koli oblike ne-heteroseksualnega vedenja, identitet, partnerskih vez ali skupnosti.

Foto: Nada Žgank

Suzana Tratnik
suzana.tratnik@amis.net

Intervju z Jerico Mrzel

Ko se je pojaviła dr. Prennerjeva, se je spremenilo ozračje

Jerica Mrzel, igralka, pevka in vsestranska umetnica, ki ji niso tuje dobrodelne dejavnosti in zavzemanje za zaščito žrtev nasilja, je imela posebno izkušnjo že med odraščanjem. Član njihove družine je bila namreč tudi dr. Ljuba Prenner, odvetnica in pisateljica, ki se je Jerica spominja kot veličastne in dragocene osebe.

V kakšnem spominu vam je ostala Ljuba Prenner?

Prennerjevo sem poznala v svojih najbolj občutljivih letih, ko se človek oblikuje. Ali pa sem bila jaz tako dojemljiva, ker vsi niso bili. Bila je predvsem izjemno nasmejan, polnokrven, odločen človek s fantastično energijo. Za razliko od drugih me ni zanimalo, ali je moški ali je ženska. Pa kaj – a je to pomembno? Vedno me vznemirja vprašanje, kako se odzivamo na soljudi. Poglejte primer: srečamo človeka, ki je marsikaj pokradel ali naredil veliko hudega, pa vseeno gremo z njim na pivo in pobiramo drobtinice z njegove mize, ker je bogat. Medtem pa se

za hrbtom posmehujemo nekomu, ki je preprosto človek in je bil pač tak poslan na svet. Zasedila sem, da je dr. Prennerjeva sama govorila, da nas je Kristus ustvaril po svoji podobi. Zakaj torej ne bi smel biti tak, kot si? Mi se do poštenih ljudi, ki so malo drugačni, ne znamo primerno obnašati. Nizkotno uslužni pa smo resnično slabim ljudem.

Kjer koli se je Prennerjeva pojavila, se je spremenilo ozračje, ki ga je enostavno napolnila s svojo energijo. Ko je prišla nasmejana v trgovino, je, kot mi je povedala neka preprosta gospa iz mojega kraja, vse zastalo. Bila je tudi človek velikih skrajnosti. Zнала se je veseliti do nebes in čez, a do pekla in še globlje jokati zaradi hudih stvari v svojem življenju. Odrašala je v času, ko so bili ljudje še bolj zaprti. Imela je težave v šoli, ker se že od malega ni pretvarjala. Kot deklica je že vedela, da čuti kot deček. Vedno se je družila s fanti, skupaj so lumpali in peli podoknice. V šoli je morala petkrat več znati, da je izdelala razred, večkrat se je prešolala, iz Slovenj Gradca do Maribora, Ptujja, Celja in Beograda. Ves čas se je tudi sama vzdrževala. Pa vendar je dosegla naslov doktorice prava in se proslavila z izjemnimi pravnimi nastopi. Z zanosom je reševala ljudi pred smrtno kaznijo in največ ji je pomenilo, ko je lahko rekla: »Poglejte, človeka smo rešili.« Takrat se je tudi stepla z nekim mladim pravnikom, ki je zatrjeval, da so blamirali sodišče. Njega pa je bilo človeško življenje vredno več od časti sodišča. V današnjem okolju manjka taka osebnost, ki bi si upala zelo jasno pokazati to, kar je. Seveda so tudi v današnji družbi ljudje, ki imajo težave zaradi drugačnosti, a hodiyo vzravnano. Mnogi pa skrivajo svojo drugačnost, kar je slabo za

celo družbo. Ljudje se moramo izkazati z drugimi kvalitetaami, s svojim znanjem, talentom, s humanostjo ...

Ljuba je bila zelo navezana na vašo družino, zlasti po smrti prijateljice Štefke Vrhnjak, tete vaše mame.

Vrhnjakova je bila učiteljica, žive-la je v Pamečah pri Slovenj Gradcu. Umrła je za rakom, kar je dr. Prennerjevo izjemno prizadelo. Na pogrebu je srečala mojo mamo in našo družino in odtlej je vsa leta hodila k nam. Pri nas pa je bilo krasno vzdušje, bilo nas je od malih otrok do starejših, vedno se je prepevalo, kuhalo in se dobro jedlo. To veselje je pritegnilo tudi Prennerjevo. Imeli smo se tako lepo, da vam to težko opišem. V takem sproščenem ozračju se lahko ljudje razvijajo, kot sem se tudi sama. Vem, da je Prennerjeva vplivala name.

Prav to sem vas hotela vprašati. Ali vas je Prennerjeva kot vsestranska umetnica spodbujala na vaši umetniški poti?

Ja. Takrat sem že hodila na akademijo in ona je videla moje prve predstave. Bila je neskončno vesela, da sem talentirana. Sama je imela rada gledališče in opero. Napisala je libreto za opero o Prešernu *Neiztrobnjeno srce*. Med vojno je napisala komedijo *Veliki mož* (premiera l. 1943, op. avt.) o družbenih problemih, o povzpethnikih brez prave vrednosti. Imela je težave, ker naj bi prelomila kulturni molk. Ni šlo samo za to. Gospod Mahnič, ki je bil takrat mlad gledališčnik, mi je povedal drugače. Predstava je bila izjemno uspešna, čeprav tekst in fotografije niso ohranjeni, in v resnici je šlo za fovšijio nesposobnih. Prennerjeva je hotela biti pisateljica, toda zaradi življenjskih zahtev si je morala služiti denar s pravniskim poklicem. Ko se je upokojila, je ho-

tela spet pisati, a je nekako izgubila stik z realnim jezikom, čeprav je bila zelo nadarjena. Konec koncev je leta 1939 napisala prvi slovenski kriminalni roman *Neznani storilec*.

Zakaj je trajalo toliko let, da je Ljuba dobila priznanje v slovenskem prostoru, čeprav je bila izjemna osebnost?

Ja, seveda, morala se je postarati in dolgo pogumno vztrajati v svoji formi ... Prej je morala nositi krila, ker ni bilo dovoljeno nositi hlač. Čeprav se je povojno pravo šele razvijalo in ji ni bilo pogodu tako kot avstroogrsko, pa je izjavila, da so ji v povojnem obdobju dovolili nositi hlače. Šele takrat se je lahko počutila ona sama. Svojo osebnost je morala pravzaprav dolgo časa oblikovati. Ko sem bila v Ljubljani študentka, me je velikokrat povabila na kosilo, ker je rada jedla, najraje v družbi. Že takrat so jo vsi poznali, vsi so se ji v obraz klanjali, le malokdo pa jo je sprejemal s razumevanjem, kot bi bilo treba.

O opravljalcih je izjavila: »Kdor za mojim hrbtom govori, se z mojo ritiio pogovarja.«

To je bil njen zelo eksakten in naraven odgovor. Zakaj pa ne? Rit je slovenska beseda. Iz riti pride samo prdenje, kar pomeni, da opravljalcev še govoriti ne zna. Prav je povedala: če se ljudje za hrbtom pogovarjajo, je, kakor da bi prdeli iz ust. Sposobni so spuščati le smrdljive pline, pa nobene zlahtne besede.

Danes se veliko piše o njej, posneli so dokumentarce. Se vam zdi, da je kaj takega, kar vendarle pozabijio omeniti?

Veste, kaj ljudi, zlasti tiste bolj banalne, neverjetno zanima, a si o tem ne upajo govoriti? Kaj je imela Prennerjeva med nogami. Brigita Rajšter, ki je imela predavanje o Ljubi Prenner, mi je povedala, da

je pretežno moško občinstvo najbolj zanimalo prav to. Oprostite, a se človeka gleda med noge? Lahko pa rečem, nenazadnje se to vidi tudi po fotografijah, da je bila Prennerjeva telesno povsem normalna ženska. Neka njena bivša tajnica mi je povedala, da je Ljuba imela paket vložkov v pisarni, skratka, svojih fizioloških funkcij ni skrivala. Povedala mi je še, da jo je Ljuba vedno odstranila, kadar je šlo za grde družinske spore, saj ji je kot mlademu dekletu hotela to prihraniti. Bila je izredno senzibilna. Vem pa, da se ji je zdelo izredno tragično, da je vsak nizkotnež, ki še pisati ne zna, več vreden od nje le zato, ker ima tisto zadevo med nogami. Zdaj je seveda medicina že tako napredovala, da so take operacije možne.

Menda je Prennerjeva hotela opraviti operativno spremembo spola na Dunaju?

Govorilo se je, da je tudi sama razmišljala o medicinski spremembi spola, o tem naj bi se zanimala na zagrebški kliniki, vendar jaz o tem nič konkretnega ne vem. Tragično pa je, da je imela zelo močne prsi, in še bolj tragično, da je kljub operaciji umrla zaradi raka na prsiah. Svoje prsi je sicer vedno skrivala tako, da je nosila podložne srajce, spodaj je imela še eno blago, tako da se ni videlo, da nikoli ni nosila modrca. Ko se je v starosti poredila, se je vse to zililo ... Ampak veste, kakšna velika, kompaktna osebnost je bila ona, kako te je znala nasmejano, odprto pozdraviti in objeti ter poljubiti na levo in desno lice. Erotično pa je bila tako čista. Bila je seveda vezana na mojo mamo in njene hčerke, čutila nas je kot svojo družino. Če smo na primer šli kdaj na kosilo, pa so se nam kakšni moški pridružili in mene kot mlado punco drugače gledali, se je takoj razburila: »Kaj je, ti? Kaj jo gledaš?

Foto: Nada Žgank

Poročen si, kaj boš gledal mlado punco!« Zelo je bila huda, saj je imela sama te stvari urejene. In je tudi prav, da je tako. Saj vemo, kako smo preveč tolerantni do takih reči, pa do tega, da ljudje zavržejo svoje partnerje – kar je še razumljivo – žal pa pozabijo tudi na svoje otroke. Ona je bila do teh reči zelo natančna in ostra kot rezilo, čeprav je bila sicer mehka, senzibilna in razkošna.

Meni se zdi, da je bila za tiste čase strašno pogumna. Menda je некоč vstopila v novo odvetniško pisarno in rekla: »Jaz sem dr. Ljuba Prenner, ne moški ne ženska.«

To anekdoto je povedala pokojna Marja Polakova, ki je bila njena koncipientka. Mislim, da se je to zgodilo v Kranju. Prennerjeva je točno vedela, kako jo bodo gledali in obirali v novi službi. Prišla je s celim pladnjem kremšnit in je točno tako rekla, le da je še dodala: »Posladkajte se!« Tako je mislila povedati, naj se raje posladkajo s kremšnitami, ne pa s to temo in z opravljanjem. Odlično se je znašla. Saj, ogromno je brala, v ma-

lem prstu je imela zgodovino Evrope in sveta, imela je fantastičen spomin. Njen intelekt je bil oster in briljanten, zato je bila tudi izredno duhovita. Prefinjen intelektualni humor jo je velikokrat reševal. Imela je tudi veliko resnično privrženih prijateljev med pravniki, četudi so se poslovno večkrat skregali. Skratka, pravi ljudje so jo imeli zelo, zelo radi in so jo cenili. Še danes znajo povedati veliko lepih stvari o njej.

V katerih krogih je dr. Ljuba Prenner še bila, poleg teh pravnških?

Seveda je imela prijatelje v umetniških krogih. Njena osebna prijateljca sta bila slikar Božidar Jakac in njegova žena. V svojem stanovanju je imela zelo izjemne umetniške slike, recimo Langusovo. V pisarni je imela sliko nekega mladega bogatega gospoda, pod katero je pisalo: »Vse skup je ena figa.« Prijateljevala je s slikarji ter z opernimi pevci in pevkami. Zelo rada je imela Nado Vidmarjevo in sploh vse, ki so peli njeno opero.

Kje pa je preživela svoja zadnja leta?

Na koncu je doživela še en strašen šok, ki jo je zelo prizadel. Nikoli namreč ni bila materialistka in je ves denar pravzaprav razšenkala. Ko je, denimo, pripotovala v Slovenj Gradec, jo je neka delavka z avtom odpeljala do Šmiklavža in Ljuba ji je kar dala denar. Tudi ko je kupila časopis, je dala bogato napitnino. Ni imela niti svojega stanovanja, v Ljubljani je živela s sestro. Bila je koncipientka pri nekem starem advokatu na Miklošičevi cesti na vogalu, kjer je zdaj Ciciban. Ta advokat je živel z ženo, s katero nista imela otrok, in odločil se je, da bo pisarno zapustil Ljubi. Ampak tega nista zapisala, ker je ona verjela, da beseda pač velja. Potem pa se je po advokatu smrti pojavil neki daljni sorodnik, ki jo je gladko vrgel ven. Dobila je drugo pisarno, v kateri je delala zelo malo časa, skupaj s svojima nečakoma, ki sta zgodaj umrla. Potem je zbolela in je bila še dolgo časa pri nas v Šmiklavžu in moja mama jo je negovala. Po

operaciji pa je bila res tako bolna, da ni več mogla biti v domači oskrbi in so jo odpeljali v Ljubljano v bolnišnico, kjer je po nekaj mesecih umrla. Na koncu je bilo zelo hudo, kajti težko je gledati nekoga, ki je duhovno in intelektualno še močan, telesno pa propada.

Veseli pa me, da pišete o njej. Treba je opozarjati na take ljudi, tudi zato, da se bodo opogumili še drugi in da bodo naši znanjci lažje živeli. Ne gre samo za tiste, ki so drugačni, ta odprtost duha mora biti popolnoma razumljiva vsem.

*Pred kratkim je založba Cerdonis posthumno izdala Ljubin roman **Bruc**. Ali je ostalo še kaj Ljubinih del v rokopisih?*

Jaz sem stanovala pri gospe Slavici Rems, profesorici matematike, kjer je Ljuba živela pred 2. svetovno vojno in še potem. Tudi prijateljevali sta dolgo časa. Remsova je vse shranila in jaz sem na podstrehi našla ogromno stvari, tudi rokopis romana *Bruc*. Dala sem ga v Slovenj Gradec, kjer so ga uredili in izdali. Bila je sreča, da sem to dobila v roke. Še vedno pa imam doma stvari, ki jih še nismo odprli in sicer Ljubine povojne pravne zadeve, ki so še vedno zelo občutljive.

Brala sem, da je svojim prijateljicam pisala pisma v moškem spolu in da je tudi tako govorila.

Tudi ta pisma še niso objavljena. V tem istem kufru je tudi nedokončan roman v pismih. Žal marsičesa ni končala, ker je pač morala preživeti. Skrbela je tudi za sestro in njena dva sinova. Lani sem v Šmiklavžu režirala njeno komedijo, ki bi jo rada še kje ponovila. Zgodba je preprosta, gre za muzikl, ki ga sestavlja okoli osemdeset ljudskih pesmi. Pri nas doma smo naredili njeno spominsko sobo. Če pridejo gostje, dobijo

tudi specialitete, ki jih je Prennerjeva rada jedla. Imamo še njene obleke, fotografije in pisalni stroj. Res je vedno govorila v moškem spolu, razen morda v uradnih zadevah. Za mene je bila vedno striček Puba ali Ljuba. Dolgo sem jo poznala in pri njej nikoli nisem začutila ženskega pola.

Ali je glede na to, da se je počutila kot moški, želela živeti s kakšno prijateljico?

Težko bi odgovorila. Vem samo, da je živela pri tej teti Slavici, kjer sem tudi sama stanovala, in zelo dolgo sta prijateljevali. Potem je bila s teto moje mame Štefko Vrhnjakovo, ki jo je tudi imela zelo rada. Po njeni smrti je živela pri nas kot član družine. Moj oče je padel med vojno, moja mama se je drugič poročila in tudi drugi oče je umrl za rakom. Potem je prišla k nam Ljuba in se je res počutila kot moški del naše družine. Vedno je držala roko nad nami. Bila je absolutno del naše družine in je zastopala moški pol, čeprav ne z moškim fizisom, ampak s karakterjem.

Se vam zdi, da bi bilo dr. Prennerjevi v današnjih časih lažje?

Mislím, da v naši družbi še vedno ni sproščenosti, kar zelo obžalujem. Tako malo nas je, da bi nam moralo biti mar za to, da se vsak človek čim bolj razvije. Človek pa lahko ustvarja, če se sme pokazati tak, kakršen je. Saj s tem nikogar ne ogroža! Ta naša nepripravljenost sprejeti drugačnega je katastrofalna. Nisem pa izgubila upanja. V družbi so različna obdobja in slej ko prej se bo moralo kaj spremeniti na bolje. Pri tem smo vsi pomembni in tudi ta intervju je pomemben.

Težave s spolom

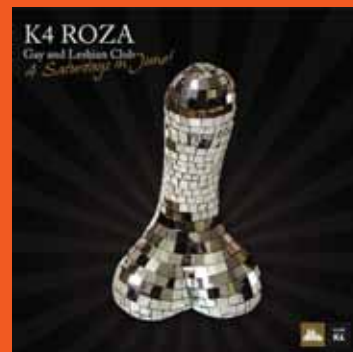
27. septembra 2007 bo v dvorani Duše Počkaj v Cankarjevem domu premiera gledališke predstave *Težave s spolom*

argentiskega avtorja Copija. Absurdna "melodrama" in komedija o homoseksualnosti in transspolnosti prikazuje življenje petih oseb, ki iščejo svojo lastno identiteto. Predstava bo odigrana v atmosferi mehiških žajfnic in prežeta z glasbenimi komentarji znanih popevk Evrovizije.

Roza zabave v K4

- 15. september** – jesenski sobotni roza žur
- 3. oktober** – jesenski sobotni roza žur
- 24. november** – otvoritveni žur GLBT filmskega festivala
- 15. december** – prednovoletni roza žur

Poletni tabor

Med 6. in 10. avgustom 2007 bo potekal poletni Legebitrin in Dihov tabor na Livških Ravnah nad Kobaridom. Sledite obvestilom na www.drustvo-legebitra.si in www.dih.si.

Pesniške in prozne delavnice

Brane Mozetič je imel letos že dve pesniški delavnici, v jeseni pa se obetajo še nove. Suzana Tratnik pa bo vodila prozno delavnico. Kdor bi rad zbrusil svoje pisateljske spretnosti ob pomoči vodilnih piscev slovenske gejevske in lezbične literature, naj tega ne zamudi. Spremljajte obvestila!

Mitja Blažič

mitja_b@yahoo.com

Piramida – igra narave in družbe

Ko smo že mislili, da smo najhujše preživeli in da kozlarije zadnja leta prihajajo samo še iz parlamenta (in vlade), so na nacionalki kupili *Piramido* – poligon za nestrpne, rasistične, ksenofobne, romofobne, homofobne in nesramne izlive ljudi, ki bi morali biti smetana naše družbe. In ko smo že naivno mislili, da so se na javni televiziji kaj naučili od primera Jelinčič, smo konec maja poslušali bistrumne izcedke Marjana Podobnika, Vilija Resnika in Saše Einsidler.

Tokrat na temo nasilja nad istospolno usmerjenimi v Moskvi. Seveda nihče – naj to še posebej poudarim – nihče od treh ni imel nič proti »istospolnim«, in tudi, kakopak, vsi trije so trikrat zapriseženo proti nasilju.

Ampak.

Kaj, ko istospolni tako provocirajo, kaj, ko se nenehno »reklamirajo na veliki zvon«, kaj, ko zahtevajo zase več, kot jim pripada »po zakonih narave in stvarstva«.

Enakost istospolnih parov z družino, posvojitve otrok, ja, pa saj to svet ni videl! »To jim pač ne gre, to ni isto, ne more biti isto, nikoli ni bilo in nikoli ne bo,« je pesnil lepi Spodobnik. In še, iz drugih ust ... kaj, ko so v Rusiji tako nestrpni, da so se pustili sprovcirati. Saj »ne moremo pričakovati, da bo večina, ki velikokrat marsikaj potrpi, vedno molčala«.

Medtem je Einsidlerjeva hitela poudarjati, kako pogrēša prave moške na televiziji in kako bi rada, da bi njena dva sinova imela za vzornika Vilija Resnika, ne pa kakšnega poženščenega moškega,

ki ga moraš dvakrat pogledati, preden sploh ugotoviš, katerega spola je. Otroke homoseksualcem, nikar!! In »nikar ne tega toliko oglaševati, saj smo ljudje različni«, je razumno sklepal pravi moški Vili Resnik, potem pa 9 minut ekstremnega intelektualnega napore na temo homoseksualnosti zaključil z mislijo: »Evrovizija ni več to, evrovizija tistih homoseksualcev.«, karkoli že to pomeni. (Še posebej letos.)

Ja, če povzamem Podobnika:

»Svet gre res v smeri nekega nezdravega razvoja!« Zato vsem trem mumijam (mumijam?) nastavljam ogledalo peder-dive Helene Blagne, ki je novinarju *Vikend magazina* odgovarjala na vprašanje o homoseksualnosti: »Vsak ima v življenju pravico početi, kar si želi, in če se je narava z nekom poigrala, to ni moja stvar.« Eee... s kom se je že narava poigrala?! Aja, o nasilju v Moskvi samo še to: »V Sloveniji se kakopak, kaj takega ne bi nikoli zgodilo.«, smo slišali v Piramidi. Škoda, ker se je nekaj podobnega zgodilo prav lani po paradi.

Ana Šporič – Janis

zhmuxel@yahoo.com

O pedrolovkah. Takih, normalnih.

Avtor ustvarja. Prevajalec prevaja. Karseda natančno poizkuša preliti izvornik v drug jezik, pri tem pa obdržati vse njegove lastnosti, od pomena do konotacije. Nekatere prevajalce pa občasno zanese in

prelevijo se v avtorje. Pa ne samo v razvpitem primeru Harryja Potterja. Prevajanje na področju GLBTIQ in drugih manjšinskih skupin je še toliko bolj specifično in občutljivo, ne le zaradi splošnega nepoznavanja besedišča, temveč tudi zaradi možnosti, da se v prevodu pojavijo prevajalčevi predsodki.

Zanimiv primer sega v leto 1937, ko je na Slovenskem izšel prevod razprave esejista Vana Oertringena, ki je v originalu nosil naslov *Nagnjenje k lastnemu spolu*. Nekemu S.K., prevajalcu/ki eseja, pa se je očitno zdelo pomembno izpostaviti lastno videnje homoseksualnosti in prevod je bil posledično objavljen kot *Protinaravna čud*. Sedem desetletij kasneje se stanje, vsaj v nekaterih primerih, ni bistveno spremenilo. Televizija Slovenija je avgusta 2004 predvajala dokumentarno oddajo o homoseksualnih živalih, v kateri si je prevajalec »...but the other sheep...« razlagal kot »...vendar pa normalne ovce...«, v dokumentarnem filmu o Amsterdamu (prav tako na TVS) pa je *Gay Pride Parade* postala kar »parada homičev«. Register nekaterim prevajalcem očitno povzroča precej težav.

S poplavo gejevskih in lezbičnih filmov ter nadaljevanj je v preteklih letih vse bolj viden tudi problem nepoznavanja GLBTIQ besedišča, čeprav se stanje v zadnjem času počasi izboljšuje. Prevajalci se vse pogosteje obračajo na nas z vprašanji, včasih pa nas presenetijo tudi s svojimi (bolj ali manj posrečenimi) domislicami. V to jih pogosto prisili pomanjkanje časa in predvsem specifičnih izrazov v slovenščini. Vsak prevajalec pa ima seveda svoj pristop k prevajanju besed, ki nimajo slovenske prevodne ustreznice; nekateri se odločijo za opisen prevod, spet drugi izumijo kar svojo besedo –

tako smo *fag hag* videli že kot »pedroljubko« in »pedrolovko«, pa tudi kot »prijateljico gejev« in »peder mamo«. Dilema lahko nastopi tudi takrat, ko prevajalec pozna slovensko GLBTIQ ustreznico, prevaja pa nekaj, kar je namenjeno širši javnosti in predvideva, da ta slengovskega izraza ne bi razumela (»*fag hag*« kot »*taška*«). Tudi v tem primeru se prevajalci pogosto odločijo za opisen prevod ali lastno iznajdbo, ki je včasih lahko domiselna, včasih pa povsem zgrešena. »*I'm here, I'm queer, I'm gonna get some beer*« so v *Moških zadevah* na TVS relativno solidno prevedli kot »*Tukaj sem, peder sem, pivo pijem*«, medtem ko smo na Kanalu A v humoristični nanizanki *Raymonda imajo vsi radi* lahko podobno frazo videli prevedeno kot »*pedi v zasedi*«. Prav ta nanizanka nam je postregla tudi z zanimivim izrazom »*sadna šema*« (izraz naj bi se kot besedna igra nanašal na geje in na prodajalce sadja), ki ga je prevajalec ponudil kot slovensko verzijo besede »*fruitcake*«. To je le nekaj izmed številnih problematičnih, čeprav ne vedno nameroma žaljivih ali nenatančnih prevodov, ki smo jih v zadnjih nekaj letih lahko opazili na televizijskih ekranih. Napake se sicer pojavljajo tudi v književnih in drugih prevodih, vendar so ponavadi manj izpostavljene kot tiste v medijih in predvsem na televiziji. Prevajalsko delo seveda ni lahko in vsakdo izmed nas je med prevajanjem že kdaj udarjal z glavo ob mizo. Dobesedno. Kljub temu pa kakšen telefonski klic nikoli ni odveč. Da o obzirnosti in politični korektnosti sploh ne izgubljam besed.

Tea Hvala

tea.hvala@radiostudent.si

Odisno od lezbijke

V ponedeljek, 21. maja, je okrog sto ljudi zasedlo avlo Filozofske fakultete. Pod skupno izjavo, v kateri so zavrnil predlog *Zakona o visokem šolstvu in raziskovalno-razvojni dejavnosti*, se je podpisala *Avtonomna tribuna*, ki je svojo začasno navezo in protest proti privatizaciji in trženju visokošolskega izobraževanja utemeljila s »potrebo študentov, da prakticirajo avtonomijo univerze, tukaj in zdaj«. Dokler jo še lahko, tožimo nekdanji študentje in študentke, ki posledic podežanja študija trgu dela (in bolonjska reforma ni nobena izjema) resda ne občutimo neposredno, a kot nezaposleni ali honorarno zaposleni, kot samske ali ne, nekatere z otrokom, ki pogosto zbolijo, druge kot borke za toliko pravic, da pozabimo jesti, vsi in vse neposredno izkušamo, da »vpeljava zasebnih sistemov uničuje javne«. Zakaj? »Ker,« nadaljuje Rastko Močnik, »se premožnejši sloji usmerijo v privatne sisteme, ker pravilno pričakujejo, da bodo tam lahko za svoj denar zahtevali čim boljše storitve. Ker imajo premožnejši sloji navadno tudi več vpliva na politične odločitve, bo z njihovo preusmeritvijo v privatne sisteme država začela zanemarjati javne sisteme: namenjala jim bo manj denarja, slabše bo skrbela za njihov razvoj. Javne storitve bodo zato vse slabše – privatne vse boljše. Kdor bo le mogel, bo uporabljal privatne storitve. Javne storitve bodo kmalu le še zasilna rešitev za revnejše sloje.«

Zaradi razočaranja in razpršitve mnogih samoorganiziranih skupin (in s tem javnih protestov), do katere je prišlo po razorožujočih

Foto: Shon Meckfessel

rezultatih referendumov (ne)vstopu v Evropsko unijo in zvezo NATO leta 2003, se je vse do protestov *Avtonomne tribune* zdelo, da smo si – vsak s svojimi strastmi in strategijami preživetja – tako različni, da zlepa ne najdemo skupnega imenovalca, čeprav nas druži zavračanje globalnega neoliberalizma, še bolj pa njegova janšistična izvedba. Po vzpostavitvi novega javnega prostora, v katerem se srečujejo tako izkušeni kot novi aktivisti in aktivistke, zopet obstaja možnost, da strah pred revščino vendarle ni edini skupni imenovalček in s tem izključni pogoj za povezovanje in javno delovanje nepokornih državljanov.

Sredi maja je v Dubrovniku v organizaciji zagrebske *Ženske info-teke* že enajstič zapored potekal mednarodni seminar *Ženske in politika*. Udeleženke iz vzhodnoevropskih držav in Balkana so v mestece višjega cenovnega razreda prišle z opazno zadržanostjo. Ne zato, ker je seminar obravnaval razredne razlike v feminizmu, temveč zato, ker so slutile, da si v starem delu mesta ne bodo mogle privoščiti kave. Imele so prav, kar je morda botrovalo dejstvu, da se je večina predavanja in pogovorov ukvarjala z vprašanjem, kako feministične teorije, ki izhajajo iz politične ekonomije, lahko pristopijo k razumevanju povezav med razredno

in spolno neenakopravnostjo. Podpisana je seminar otvorila s poročilom o »Začasnih feminističnih navezah v Ljubljani«. Osredotočila se je na ulične akcije in proteste, v katerih so ad hoc skupine, nastale v odgovor na mizoginijo, spolno diskriminacijo in homofobijo, ki jo pri nas, kot vemo, legitimirajo kar državni organi, sodelovale z ženskimi, feminističnimi in lezbičnimi institucijami, kamor spadajo nevladne in »paravladne« organizacije. Poročilo je zaključila z opazko, ki je udeleženke iz držav »v tranziciji« presenetila v enaki meri kot udeleženke z zahoda, saj imajo ene in druge Slovenijo v čišlih kot eno redkih dežel, v kateri večinsko prebivalstvo »plačuje relativno nizko ceno« za vstop na neoliberalni trg: rekla je, da se v skrčenem prostoru javnega v Sloveniji o vse večjih socialnih razlikah ne govori kaj dosti. A če že, debato le redko načnejo feministke.

»Morda,« je komentirala Veronica Schild, profesorica političnih ved iz Toronta in specialistka za zgodovino čilenskih feminističnih pobud, »se je v socializmu o razredni družbi moralo govoriti iz istega razloga kot danes o njej molčimo: da bi zakrili njen obstoj.« Potem je govorila o Čilu in posledicah diktature kapitala, ki jo je že konec osemdesetih začel uvajati general Pinochet. Razslojila je tudi feministke. Ob prehodu v tržno gospodarstvo je sestrstvo kot projekt, ki je vsaj načeloma povezoval revne feministke s premožnimi v enoten političen subjekt, zamrlo. V sedemdesetih so izobražene ženske revnim nudile večine in znanja, potrebna za zaposlitev. Učile so jih samozavesti in poguma za samoorganiziranje ter javno politično delovanje. V devetdesetih je skupina revnih

žensk razpadla na posameznice, stranke feminističnih nevladnih organizacij in paradržavnih institucij, ki skrbijo za »zaposljivost« revnih strank. Zaposljivost ne vključuje izobraževanja za določeno delovno mesto, ampak (tudi v Sloveniji) pomeni zgolj in samo razpoložljivost za trg delovne sile oz. »fleksibilnost«. Sestoji iz prilagodljivosti in upogljivega pristajanja na radikalno zmanjševanje pravic, ki ne zadeva samo trgovk v Lidlu, temveč tudi profesorje in profesorice, ki bodo v sistemu šolnin in privatnih univerz po novem morali/e nuditi, če parafraziram Zorana Jankoviča, »jabolka, če hruške ne bodo šle v prodajo«.

Socialna ogroženost bi bila lahko pomemben razlog za politično združevanje in (so)delovanje ljudi, katerih identiteta opredeljevanja in življenja so povsem različna, vendar se zdi, da strah pred revščino deluje v nasprotni smeri: namesto solidarnosti, ki politične zavesti ne more ločiti od etične, raje predlaga zagrizeno tekmovalnost. Morda je prvi korak k sodelovanju, ki iz kopice posameznikov lahko ustvari skupino, skupnost ali celo gibanje, vedenje, da za mnoge dogodke, ki si jih razlagamo kot težave osebne narave, ni kriva naša »psihična struktura«, ampak spadajo med nadvse otipljive posledice globalnega neoliberalizma. Drugi korak je namerno slep za razredne razlike med tistimi, ki javno branijo socialne pravice. Mar ni bolj kot pripadnost in identiteta tistih, ki so 21. maja začeli javno ugovarjati privatizaciji in komercializaciji študija, pomembno, da so s svojo izjavo vzpodbudili ugovore drugih ljudi?

In kaj ima vse povedano opraviti z lezbijkami? Odisno od lezbijke.

Knjiga je bil Luka Pieri.

pieri.luka@gmail.com

Knjiga: okno v svet – ki ga je treba odpreti.

26. maja je v Ljubljani potekala Živa knjižnica v organizaciji Legebitre, Slovenske filantropije in Centra za neformalno izobraževanje. Vtisi žive knjige o bralcih.

»Za take neumnosti porabljajo davkoplačevalski denar,« je komentirala nekaj čez sedemdeset let stara gospa, potem ko ji je knjižničarka v Živi knjižnici, ki je bila odprta na Prešernovem trgu v Ljubljani, obrazložila postopek in cilj projekta. Predvsem jo je zanimalo, s čim se ukvarja društvo Legebitra, eden od organizatorjev dogodka. Spremljevalka vedoželjne gospe je sicer ob besedah »lezbijke in geji« ter »biseksualci in transseksualci« prijateljično začela živčno pregovarjati, da odideta, ampak gospa se ni pustila motiti – hotela je vedeti. A kar je izvedela od informatorko, so zasenčili podatki o soorganizatorjih, ki podpirajo geje in lezbijke. Vse ostalo ni bilo več pomembno. Poglejmo, kaj vse je gospa zamudila.

Živa knjižnica je projekt, ki si prizadeva promovirati koncept človekovih pravic tako, da ljudem nudi spoznavanje družbenih skupin, ki so žrtve predsodkov in stereotipov. Inovativnost projekta, ki je nastal leta 2000 na Danskem in ga je kmalu zatem pod okrilje vzel Svet Evrope, je v tem, da si obiskovalec izposodi »živo knjigo«, torej človeka, ki ga »prebere« skozi pogovor. Mimo-odči so imeli na voljo katalog »živih knjig« s približno dvajsetimi predstavniki različnih ožigosanih družbenih skupin: priseljenka (iz Kirgizije), temnopolt, invalidka, gej, lezbijka, mamica študentka, Škoti-nja, muslimanka, bosanski Hercegov-ec, kmetica, mlada političarka,

mlada policistka, mlada umetnica, medijska osebnost, »izbrisana«.

»Bralci« so imeli enkratno priložnost, da bližje spoznajo določeno problematiko, o kateri so verjetno že marsikaj slišal, a o njej nimajo veliko konkretnih podatkov. Možnost, ki pa so jo izkoristili le najbolj radovedni. Teh sicer ni manjkalo, nasprotno. Projekt je bil izjemno uspešen. Obiskanost je bila presenetljivo visoka (čitalnica – prostor s klopami in mizami v sklopu knjižnice, kjer so lahko bralci in knjige brez hujših motenj kramljali – je bile tako rekoč stalno polna), za vse knjige je bilo nekaj zanimanja in po prvih ocenah je bila muslimanka najbolj (in verjetno najdlje) izposojena knjiga.

Kar pa mogoče vsaj malce preseneča, je relativno nezanimanje za »gejevsko knjigo«. Na voljo sva bila dva »izvoda« in od skupno 72 izposoj v celem dnevu je bila gejevska knjiga izposojena petkrat (trikrat en izvod, dvakrat drugi). Podobno je bilo z lezbično knjigo, ki pa je namenoma ne mečem v isti koš. To sicer ne pomeni, da ni zanimanja, kaže pa morda na manj očiten pojav. Pomembnejšo vlogo kot zanimanje oz. nezanimanje igra v tem primeru nelagodje.

Na splošno sta bili obe knjigi zelo uspešni, saj je bila njuna »namembnost« uresničena. Bralci so vsakič odšli zadovoljni in ne glede na to, kaj so od knjige pričakovali, lahko trdim, da so ob branju uživali. Iz najpogostejših vprašanj bi lahko sklepali, da veliko ljudi homoseksualnosti (in s tem povezanimi problematikami – zakonska zveza, otroci ...) nasprotuje, ker jo še vedno dojemata kot perverzijo ali pa vsaj »zgrešeno« odločitev, na katero naj bi vplivali družbeni pogoji, družinske razmere (načeloma to pomeni: če si gej, si očitno imel samo mamo – in na tale »očitno« smo si knjige

trudile osredotočiti svoje delo), vzgoja, nenazadnje religija oz. negativen odnos cerkve do seksualnosti. *Zakaj si se odločil, da boš gej? Ne zdi se mi logično, da bi homoseksualni pari imeli otroke, ki so se rodili heteroseksualnemu paru ... vsaj ne, preden bi bil otrok dovolj star (17), da bi že imel izoblikovano spolno identiteto (tega tudi knjiga ni dobro razumela); Kakšna je bila reakcija staršev? Kašna je najpogostejša reakcija staršev? Vprašanja niso bila nikoli nesramna (včasih jih je celo spremljal simpatični ne zameri, ampak ...)* in so izražala pristno zanimanje. Marsikateri bralec bo tako knjigo nedvomno še kdaj prebral (tudi zunaj knjižnice). Kar so iskali, so od knjige dobili – naj so to bile osebne anekdote, splošna ocena dotične problematike, nasveti, obrazložitve ... ali preprosto posluš.

Vendar pa: ali bo knjiga bralcu všeč, je med drugim odvisno od tega, zakaj je bralec knjigo izbral. Odnos do knjige pa se pokaže že pri listanju kataloga. V njem so bili navedeni profili, ki so bili bralcem na voljo, ter z njimi povezani stereotipi. Geji so promiskuitetni in poženšeni ... ampak imajo smisel za estetiko. Lezbijke so imele travmatično izkušnjo v otroštvu, ne marajo moških. Ob opisih knjig se je večina nasmihala ali celo smejala – nato pa so to knjigo vzeli ravno zato, ker so navedene predsodke prepoznali tudi v sebi. Ali pa so raje vzeli drugo. Verjetno iz istega razloga.

Namreč, smeh lahko izraža različna čustva. Lahko se samim sebi nasmehnemo in si mislimo: joj, saj za kmetice res mislim, da so dolgočasne in neizobražene. In sklenemo izkoristiti priložnost, da nas tak človek prepriča, da se morda motimo. V tem je bistvo Žive knjižnice: iz prve roke dobimo informacije o določeni osebi in po »prebrani knjigi« naj bi bolj sproščeno sprejemali družbeno skupino, ki ji ta oseba pripada. Občutek imam, da se pri

geju zatakne. Smeh ob branju stereotipov, povezanih z gejem, pri obiskovalcih ni zvenel enako sproščeno. Kot bi bilo obiskovalcu nerodno. Ko gre za geja, podoben postopek prepoznavanja lastnih predsodkov verjetno sproži nasprotni odziv: točno to si mislim o njih, ne bi ga rad srečal. Ne bo zabavno.

Kajti bog ne daj, da bi se bralec nazadnje premislil, da bi spoznal, da so njegova prepričanja zgrešena. Občutek ogroženosti pred geji je v ljudeh tako močno zasidran, da si priložnosti, da bi katerega bolje spoznali in se predsodka otrešli, pravzaprav ne želijo. »Verjetno je to tisti strah, zaradi katerega pride tudi do zasmehovanja,« je modro dejal mladi dijak, ki me je »bral« in s katerim sva imela ploden pogovor ob kavi, ko sva izmenjala nekaj mnenj o nasilju nad homoseksualci in o sovražni nastrojenosti družbe. Preden me je vrnil knjižničarki, mi je tudi sam priznal, da si sprva ni upal vzeti geja (pregovorila ga je namreč knjižničarka, ker je bila knjiga, ki ga je zanimala, že izposojena, večino drugih pa je že prebral). Svoje pomisleke in začetni strah pa je zelo kmalu brez kakršnih koli težav premotil in naposled spoznal, da je vsak človek zgodba zase in da boš ugotovil, ali ti je všeč ali ne, šele takrat, ko ga boš spoznal.

Možakar, ki se je pogovarjal z lezbijko in je imel nekoliko zastarele teorije o homoseksualnosti, svojega znanja morda ne bo ustrezno nadgradil, da bi se lahko svojih predsodkov otrešel, je pa izrazil iskreno zadovoljstvo nad dejstvom, da je lahko dobil tako koristne informacije iz prve roke. In tako je bilo z vsemi bralci in bralkami – ki so si samsoiniciativno, z veseljem, samoiniciativno in radovednostjo vzeli nekaj časa za širjenje obzorij. Za to je bil porabljen davkoplačevalski denar. Hvala bogu.

Andrej Pišl
andrej.pisl@gmail.com

Eurogames 2007

Letos so od 12. do 15. julija v belgijskem Antwerpnu potekale 11. igre *Eurogames*, ki jih prireja Evropska gejjevska in lezbična športna zveza (EGLSF). Gre za največji športni dogodek v Evropi, namenjen lezbijkam, gejem, biseksualcem in transseksualcem.

Prve *Eurogames* so bile organizirane leta 1992 v Hagu na Nizozemskem. 300 športnikov iz petih držav se je pomerilo v badmintonu, nogometu, odbojki in košarki. Še bolj kot na pravih olimpijskih igrah je bilo tu pomembno sodelovati, ne zmagati. Igre namreč omogočajo amaterskim in profesionalnim športnikom in športnicam varno športno udejstvovanje brez diskriminacije. Organizatorji prvih iger so želeli spodbuditi športnike in športnice, ki so geji in lezbijke, da se razkrijejo. Hkrati pa so opozarjali širšo javnost, da so geji in lezbijke – navkljub znanim stereotipom – prav tako aktivni v športu. Namen iger se tudi v naslednjih letih ni spremenil. Velik pomen igra tudi družabni vidik, saj se na igrah ljudje spoznavajo ali ponovno srečujejo.

Eurogames so organizirane vsako leto, razen vsako četrto leto, ko so organizirane *Gay Games* ali *Outgames*. Leta 1996 je v Berlinu prvič nastopilo 50 športnikov in športnic iz Vzhodne Evrope, vendar med njimi ni bilo predstavnikov Slovenije. Prva večja slovenska odprava na *Eurogames* je bila v letu 2000 v Zürichu, kamor se je odpravila ženska odbojarska ekipa *Lisičke* in tekačica v polmaratonu. Naslednja večja organizirana skupina se je pod vodstvom sekcije

Out in Slovenija udeležila iger leta 2004 v Münchnu. Petnajst športnikov in športnic se je domov vrnilo s tremi odličji, ki so jih dobili v teku in tenisu. Leta 2005 sva bila v Utrechtu iz Slovenije le dva predstavnika, ki sva sodelovala v badmintonu. Letos pa se je iger udeležilo 18 športnikov in športnic, in sicer v odbojki, bovlingu, teku in nogometu.

Eurogames za več kot 130 starih milijonov

Organizacija letošnjih *Eurogames* je v rokah LGBT športnega kluba *Active Company* iz Antwerpna. Ustanovljen je bil leta 1995 in ima preko 400 članov in članic. Z Janom de Wieuwom in Christel Moons, so-koordinatorjema letošnjih *Eurogames* v Antwerpnu in aktivnima članoma *Active Company*, smo se za *Narobe* pogovarjali na letnem zasedanju članic EGLSF v Madridu.

Koliko ljudi pričakujete na letošnjih Eurogames in iz katerih držav?

Jan: Že konec aprila smo preslegli zastavljeni cilj 3000 sodelujočih. Prihajajo iz 45-ih držav, večinoma iz Evrope, pa tudi od drugod. Trenutno je prijavljenih največ udeležencev iz Nemčije, Nizozemske, Belgije in Velike Britanije. Zlasti smo ponosni, da je 42 odstotkov vseh prijavljenih ženskega spola.

Kateri športi so najbolj popularni?

Jan: Že v novembru lansko leto, ko smo pričeli z registracijo, so se za najbolj priljubljene športe izkazali plavanje, tenis in badminton. Za te športe prijave niso več možne. Za nekatere športe skušamo povečati kapacitete, uvedli smo tudi čakalne liste. Najmanj zanimanja je za

golf, hokej na travi, bovling, roko-borbo in tajski boks.

Bodo ob Eurogames potekali tudi spremljevalni programi?

Christel: Da. Poleg športnih prireditvev bomo na *Eurogames 2007* ponudili tudi bogat kulturni program, namenjen tako sodelujočim kot obiskovalcem. Predvidevamo, da bo obiskovalcev 10.000. Ob *Eurogames* bo tako potekal tudi LGBT filmski festival, drag queen show, tekmovanje v oponašanju *Eurosonga Euro Vision*, štiri razstave *Cultural Island* – med drugim bomo predstavili 25 let boja proti aidsu –, organizirane pa bodo tudi številne zabave, med njimi *Let's get local*, zabava, namenjena samo ženskam.

Organizacija takšnega dogodka je zahtevna naloga. Kako ste se je lotili?

Christel: Brez velikih podpornikov ne gre. Naši največji partnerji so mesto Antwerpen, flandrijska vlada in belgijska državna loterija. Proračun celotnega projekta je 550.000 EUR, zato brez sponzorjev nikakor ne bi šlo. Skupina 150 prostovoljcev že eno leto intenzivno sodeluje v pripravah na ta dogodek. Organizacijski odbor ima 11 članov (tudi prostovoljcev), med samo prireditvijo pa bo za sodelujoče skrbelo več kot 500 prostovoljcev.

Pripravili ste tudi program Outreach. Komu je namenjen?

Christel: Glavna ideja programa je omogočiti sodelovanje na igrah tistim, ki si tega sicer ne bi mogli privoščiti. Za dosego tega cilja smo si izbrali tri ciljne skupine: Evropejci z nižjimi prihodki, prebivalci partnerskih mest Antwerpna in migranti ter druge etnične manjšine, ki živijo v Antwerpnu. Podelili smo več kot 80 štipendij za udeležbo in nekaj jih še bomo.

Kako in kdaj ste dobili organizacijo Eurogames?

Christel: Leta 2001, po organizaciji kulturnega LGBT dogodka *Rainbow Festival*, so stekli prvi resnejši pogovori na to temo. Leta 2004 je projekt podprl mestni svet. V marcu 2006 so se predstavniki organizacijskega odbora odpravili v Budimpešto, kjer so na letnem zasedanju zveze EGLSF predstavili kandidacijo, ki je bila tudi izbrana.

Je težko uravnati zasebno življenje in organizacijo Eurogames?

Christel: Ker je tudi moja punca Sofie vključena v organizacijo *Eurogames*, lažje razume, da je treba vlagati veliko časa v projekt. Vendar pa je včasih tudi težko. Zadnje čase se pogovarjava samo še o *Eurogames*. Uravnavanje vsega je pogosto stresno in moja profesionalna kariera trenutno malce trpi. Ampak timsko delo in občutki po doseženih uspehih pa zagotovo delujejo blagodejno.

Jan: Vesel sem, da je tudi moj partner Danny vključen v pripravo *Eurogames*, saj se med seboj podpirava. Najino družabno življenje pa je trenutno zmanjšano na minimum. Srečo imam tudi v službi, saj lahko marsikaj glede organizacije *Eurogames* naredim med službenim časom. Organizacija takega dogodka je tako zahtevna, da bi jo morali vsaj zadnje pol leta koordinirati štirje polno zaposleni profesionalci.

Več informacij o letošnjih *Eurogames*: <http://2007.eurogames.info>

Rozavizija 2007

Andrej Zavri

Kdo oponaša koga?

Evrovizije ne maram preveč, čeprav poskušam razumeti, zakaj je toliko gejem ljuba: polna je glamurja, najrazličnejših puhlic, kvazi gejčkov, skoraj golih plesalcev in še celo kakšen trans se pojavi. (Je to to?) Zato sem se 13. Rozavizije (25. marca v K4) veselil in bal obenem: če bo posnemala Evrovizijo, bo katastrofa, če jo bo ironizirala, bi znalo biti zabavno. Resničnost je bila nekje vmes. Sem in tja kakšen od nastopajočih ni najbolje razumel, kaj je parodija, a so tudi ti s svojimi nastopi pokazali, da je Evrovizija že sama po sebi parodija, čeprav so bili, kljub naštudiranim gibom, v resnici rahlo dolgočasni.

No, ne glede na govorice o tem, kdo je zakaj zmagal, se je žirija odločila za tri nastopajoče, ki so dobro razumeli politično, spolno in seksualno parodijo. Tretje mesto so žirantke dodelile »Jadranci Juras«, drugo bleščočemu nastopu Aktivističnega kvarteta *I Feel Slovenija*, zmago pa »Željku Joksimoviću«, ki je bil krasna ironija pravega balkanskega mačota.

Salome se je sicer izkazala kot organizatorica, veliko slabše pa ji je šlo kot voditeljici (z izjemo preoblačenj za vsak izhod). Najbolj ubijajoč je bil njen uvod, ki se ni in ni končal, še posebej ko je naštevala sponzorje in slavila sebe. Minilo je več kot 10 minut, preden je na oder prišla prva nastopajoča! Ni čudno, da je morala Marlenna spodbujati publiko, naj pokaže malo več navdušenja.

Gostiteljica je povabila tudi nekaj estradnih gostij in (resnična) Jadranka Juras je bila ena od njih. Salome jih je pobarala, zakaj so se njenemu povabilu odzvale in Jadranka Juras je rekla, da se tudi sama večkrat vpraša, če ni morda lezbijka, »ampak nisem, nisem, nisem!!!« (?!?) Izjava, ki bi vsaj meni popolnoma zadostovala, da je ne bi nikoli več povabil.

Simon Maljevac

Pogled »Helene Blagne« iz Aktivističnega kvirteta

Drugi svet

Salome ničesar ni prepustila naključju. Od nastopajočih je zahtevala, da so v zeleni sobi (khm ...) Štirke ob enih popoldne – točno enajst ur pred nastopom. Seveda sem skupaj s svojimi kolegicami iz *Kvarteta* zvezdniško zamudil. Do Štirke smo z razbolelimi nogami, polnimi otiščancev, ki so jih na mukotrpnih vajah povzročale visoke pete, prikorkali ob štirih. Vzkliki in zgražanje gostiteljice so nas pustili hladne. In pozneje se je izkazalo, da bodo nastopale še večje zvezde: nekateri so namreč prišli tik pred zdajci.

Prvi preskus je minil ob vsesplošni zmedi. Salome je zgubljala živce, vpila je na tehnike, ki niso pravočasno vključili in predvsem izključili mikrofona, nastopajočim je dajala nasvete, kako hoditi v visokih petah in kam se postaviti na odru.

Po generalki sem se živčno prestavljal iz enega na drug konec, dokler nisem končno pristal na zofi v zeleni sobi. »A vi ste pa tisti aktivisti?« je vprašala »Josipa Lisac«. »Kaj pa je zdaj z zakonom? A je že sprejet?« jo je zanimalo. Zdelo se mi je nemogoče, da nekdo zakona ne pozna. Zamomljal sem, da je bil zakon sprejet že leta 2005 in da ni v redu. Zavedel sem se, da sem v *drugem svetu*, na vzporednem gejevskem planetu, da sedim ob fantih, ki nimajo na sebi niti grama odvečne maščobe in diskriminacije ne vidijo na vsakem koraku.

Nastop je minil uspešno in trenutki na odru so se mi zdeli kar prekratki. Vseeno so čevlji takoj po nastopu leteli z nog, masko pa sem na obrazu ohranil cel večer. Dajala mi je sladkobno lažnost: v *drugem svetu* ni bilo mesta za aktivizem, le za neskončno zabavo. Z masko sem šel celo na prvi jutranji avtobus. In si jo kot prava dama z obraza umil, preden sem šel spat. Pod masko se je pokazala stara maska.

Parada ponosa 2007, foto: Irena Woelke

Pomoč

GALFON – posebna telefonska linija za pomoč gejem in lezbijkam (telefon: 01 432 40 89).

Deluje vsak dan med 19. in 22. uro. [www.ljudmila.org/siqrd/galfon]

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebnega svetovanja, podpore in pomoči. Vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivamo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt.

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira skupino, ki je namenjena mlajšim gejem in lezbijkam do 26. leta starosti. Praviloma vsak petek ob 16. uri poteka pogovorna skupina Legebitre na Trubarjevi 76/a v Ljubljani. Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.drustvo-legebitra.si

DIC Legebitra organizira tudi »Iskrene pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Skupina se srečuje vsak drugi ponedeljek ob 18h na Trubarjevi 76/a. Glej: www.drustvo-legebitra.si

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjaje vsak teden ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in Kopru (klub MKC, Gregorčičeva 4, Koper). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih-drustvo.si

Lezbična skupina Škuc LL praviloma enkrat mesečno ob torkih ob 19. uri organizira pogovore na različne teme, ki so povezane z življenjem gejev in lezbijk. Pogovori potekajo v lezbičnem klubu Monokel (Metelkova Mesto, Masarykova 24, Ljubljana). Za program in vsebino pogovornih skupin glej program Monokla: www.ljudmila.org/lesbo/monokel.htm

Pogovorna skupina za starše gejev in lezbijk

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorno skupino za starše organizira enkrat mesečno v Ljubljani (Slomškova 11). Za program in vsebino glej: www.dih.si

Informacijski centri in knjižnice

Kiss Legebitra (Kulturno informacijsko in svetovalno središče Legebitra), Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. ure [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor. [www.lingsium.org]

Revije ter radijske oddaje

eL magazin [www.elmagazin.com]
Lesbo [www.ljudmila.org/lesbo/lesbo.htm]
Narobe [www.narobe.si]

Lezbomanija na Radiu Študent (vsako tretjo soboto v mesecu ob 17. uri) [www.ljudmila.org/lesbo/lezbomanija.htm]

Transintegral na Radiu Marš (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]
Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]
DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]
Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH [www.dih.si]
Lingsium [www.lingsium.org]

Klubi

Tiffany – gejevski klub v okviru sekcije ŠKUC – Magnus, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.ljudmila.org/siqrd/tiffany]

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – nedeljski gejevski in lezbični disk, občasno tudi ob sobotah. Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Kafeterija Lan – »strejt frendli« lokal, Gallusovo nabrežje 27 (ob Ljubljani, blizu akademije za glasbo), Ljubljana.

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sreda, četrtek med. 15. in 22. ur, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klub-libero.si]

Izbrane internetne strani

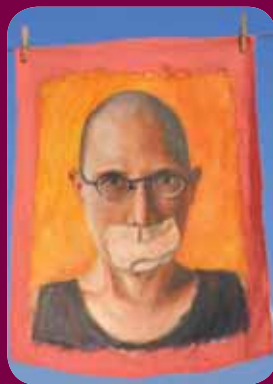
Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Slovenske gejevske strani [www.ljudmila.org/sgs]
Festival gejevskega in lezbičnega filma [www.ljudmila.org/siqrd/fglf]
Gaja Kafe – kavarna za ženske pogovore [www.gaja-kafe.org]
G! [www.gej.si]

Mejling liste

Mreža – poštni seznam (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Forum Labris (samo za ženske) [www.gaja-cafe/labris]
Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]
Queer forum [www.queer-forum.com/index.php]
Roza simbioza [http://galeb.mojforum.si/]
Drugačen [http://www.drugacen.org/smf/index.php]
Yingyang club [http://yingyangclub.mojforum.si/]

ISSN 1854-8474

9 771854 847004

Alenka Spacal,
avtoportreti na kuhinjskih krpah

marrobo

Doris Orel, 22
študentka, amaterska
igralka, starejša sestra,
polkvalificirana pesnica
lezbijka

Luka Repanšek, 19
študent jezikoslovec,
ljubitelj pravljic
in irskih plesov
gej

Foto razkritje

Če želite sodelovati pri akciji Foto razkritje,
kontaktirajte Doris Orel (tel.: 040/522-881;
e-pošta: gink.biloba@gmail.com).

**Robert Kulovec
Mueller, 27**
umetnik in kemik
gej

Sofija Knafelj, 27
pevka, računalničarka,
amaterska antropologinja
lezbijka